
ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Σημειώσεις παραδόσεων εαρινού εξαμήνου 2018
(κλιμάκιο Γεραπετρίτη –Γιαννακόπουλου)

Μαστρογιάννη Παναγιώτα

Το παρόν αρχείο περιέχει σημειώσεις από όλες τις παραδόσεις των Γεραπετρίτη και Γιαννακόπουλου, αποτελούμενες κυρίως από σχολιασμό συνταγματικών διατάξεων και νομολογιακών αποφάσεων. Οι σημειώσεις από τις παραδόσεις του Γκόρτσου επί των αποφάσεων Pringle & Gauweiler είναι ελλιπείς, οπότε προτείνω να τις διαβάσετε καλά από τον φάκελο, παράλληλα φυσικά με τις υπόλοιπες. Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί, ότι στις παρούσες σημειώσεις έχουν συμπεριληφθεί, προς πλήρωση της ύλης, ορισμένα ελαφρώς τροποποιημένα κομμάτια από τις σημειώσεις παραδόσεων της συναδέλφου Γαβριέλλας Μανίκη, την οποία ευχαριστώ ιδιαίτερα.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ!

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

26/2/2018

Υλη: Σύνταγμα – Βασικοί Διοικητικοί Νόμοι – Νομολογία –επικαιρότητα – αποφάσεις (γνώση πραγματικών περιστατικών)

Γενικές παραδοχές κατά Γεραπετρίτη

- Συνταγματικός πλουραλισμός – πολυεπίπεδη διάρθρωση δημοσίου δικαίου και διοικητικών μορφών
- Γνήσια οικονομική επικυριαρχία επί του δικαίου – Κρίση
- Υποχώρηση του έθνους –κράτους (Γαλλική επανάσταση)
- Εύκολη πληροφορία – αποδυνάμωση Δημοκρατίας (εκλογές ΗΠΑ)

27/2/2018

Έλεγχος συνταγματικότητας των νόμων στην ελληνική έννομη τάξη

- **Διάχυτος**
- **Συγκεκριμένος**
- **Παρεμπίπτων**

Διάχυτος : Όλα τα δικαστήρια ασκούν υποχρεωτικό αυτεπάγγελο έλεγχο αντισυνταγματικότητας (αφετηρία τα Σ 87₂ και το Σ 93₄). Δεν έχουν δικονομική ευχέρεια να μην το κάνουν. Οι δικαστές είναι υποχρεωμένοι **αυτεπαγγέλτως** ανεξάρτητα από το αν προβληθεί ζήτημα αντισυνταγματικότητας(ένσταση) να ελέγχουν την συνταγματικότητα του νόμου. Δεν καταργούν, απλά δεν εφαρμόζουν αντισυνταγματικό νόμο. Ο νόμος δεν εκβάλλεται από την έννομη τάξη , δεν αδρανεί, παραμένει εν ισχύ και εν ενεργεία απλά δεν εφαρμόζεται στην συγκεκριμένη περίπτωση. Ωστόσο, κάθε δικαστής μπορεί να έχει διαφορετική ερμηνεία (δικαστική κρίση) για την ίδια περίπτωση, λόγω της ανεξαρτησίας και της ευθυκρισίας του, πράγμα που οδηγεί σε ανασφάλεια δικαίου. (≠ συγκεντρωτικός → π.χ. Γερμανία *Bundesverfassungsgericht*).

Παράδειγμα: Απόφαση σχετικά με την εφαρμογή νόμου για τους γιατρούς ΕΣΥ να έχουν πλήρη απασχόληση → πιθανώς αντισυνταγματική : παραβιάζεται οικονομική ελευθερία, ιδιοκτησία και αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. → δυνατότητα προσβολής με αίτηση ακυρώσεως στα κατά τόπον αρμόδια διοικητικά εφετεία από τους έχοντες έννομο συμφέρον (δημόσιοι γιατροί). Τα αρμόδια διοικητικά εφετεία μπορούν να προβούν σε διαφορετική ερμηνεία και ακολούθως σε εκφορά διαφορετικής δικανικής κρίσης. → Δυνατότητα άσκησης ενδίκου μέσου (Έφεση) ενώπιου του ΣΤΕ.→ θα προβεί σε εναρμόνιση των αντιτιθέμενων απόψεων προς εξασφάλιση της ασφάλειας δικαίου. Παράλληλα δυνατότητα αγωγής στα πολιτικά δικαστήρια από τους ιδιωτικούς γιατρούς.

Σύστημα χωριστής δικαιοδοσίας στην ελληνική έννομη τάξη (Σ 93)

- Μόνιμοι δημόσιοι υπάλληλοι (δημοσίου δικαίου)→ αίτηση ακυρώσεως ενώπιον διοικητικών δικαστηρίων (εφετεία)
- Μη μόνιμοι δημόσιοι υπάλληλοι (ιδιωτικού δικαίου) → αγωγή ενώπιον πολιτικών δικαστηρίων
- Ανώτατο δικαστήριο διοικητικής δικαιοδοσίας ΣΤΕ
- Ανώτατο δικαστήριο πολιτικής δικαιοδοσίας ΑΠ
- Σ 100_{1ε} → ΑΕΔ ενοποιητικός μηχανισμός αν δεν συγκλίνουν οι αποφάσεις του ΣΤΕ και του ΑΠ για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα του νόμου (ratio:ισότητα δικαιωμάτων δικαστικής προστασίας) → άρση συγκρούσεων → συμμετέχουν δύο καθηγητές νομικής (ad hoc δικαστές)
- Αν το ΑΕΔ αποφασίσει θετικά, παράγεται δίκαιο. → καθιστά αδρανή τν αντισυνταγματικό νόμο (τυπικά εξακολουθεί να ισχύει όμως)
Προσοχή! → Η μόνη περίπτωση που δικαστής δύναται να αδρανοποιήσει νόμο. Όλα τα δικαστήρια δεσμεύονται. (απόκλιση από τον διάχυτο έλεγχο → συγκέντρωση ελέγχου)

→ Σ 93₄ Τα δικαστήρια υποχρεούνται να μην εφαρμόζουν νόμο αντίθετο προς το Σύνταγμα.

→ Ο δικαστικός έλεγχος καταλαμβάνει στοιχεία που ανάγονται στην ουσία , την εφαρμογή των νόμων και όχι στη διαδικασία παραγωγής τους.

Διαδικασία παραγωγής νόμων

Σ 74₅ → κοινοβουλευτικός αυτοέλεγχος → εκφυλισμός διάταξης → παραβίαση συνοχής νόμου → οι δικαστές δε μπορούν να παρέμβουν γιατί αφορά μόνο διαδικαστικά ζητήματα παραγωγής νόμου.

Εξαιρέσεις: Ορισμένες κοινοβουλευτικές διαδικασίες ελέγχου ελέγχονται από τον δικαστή.

- Σ 73₂ → συνταξιοδοτικοί νόμοι πρέπει να είναι ειδικοί (με ποινή ακυρότητας)→ αρμόδιο το Ελεγκτικό Συνέδριο Σ 98_{1δ}
- Σ 73₂ → Συνταξιοδοτικό νομοσχέδιο¹ πρέπει να συνοδεύεται από γνώμη² Ελεγκτικού Συνεδρίου. Το μόνο που ελέγχεται είναι η γνώμη του ελεγκτικού συνεδρίου από τους δικαστές (με ποινή ακυρότητας) → λάθος κατά Γεραπετρίτη
- **Ειδική πλειοψηφία που προβλέπεται στο Σύνταγμα** (όλες αυτές που δεν προβλέπονται στο Σ 67) ≠ συνήθης πλειοψηφία → ¼ του αριθμού των βουλευτών → 75 κατ' ελάχιστον) δεν ελέγχεται δικαστικά.

¹ απαιτείται αιτιολογία έκθεσης, έκθεση γενικού λογιστηρίου του κράτους & έκθεση Υπουργού οικονομικών για κάλυψη δαπάνης.

² διοικητική πράξη, δεν απαιτείται να είναι σύμφωνη. Δεν δεσμεύει τη Βουλή όπως στα Προεδρικά Διατάγματα ενώπιον ΣΤΕ.

Παραδείγματα ειδικής πλειοψηφίας στο Σύνταγμα:

- 120 βουλευτές (2/5 π.χ. στην ψήφο εμπιστοσύνης Σ 84₆)
- 151 βουλευτές (απόλυτη πλειοψηφία αριθμού π.χ. Σ 37₂ , Σ 32₄, Σ 44₂)
- 180 βουλευτές (3/5 π.χ. για ΠτΔ Σ 32_{3β} και κύρωση διεθνών συνθηκών Σ 28₂)
- 200 βουλευτές (2/3 για εκλογικό νόμο Σ 51₄ και νόμο σχετικό με την διευκόλυνση ψήφου εκτός επικρατείας, εκλογή ΠτΔ Σ 32₃)
- 240 βουλευτές (4/5 για διάσκεψη προέδρων στις ανεξάρτητες αρχές 101_α)
- Πουθενά δεν απαιτούνται 300 βουλευτές.

Στις προαναφερθείσες περιπτώσεις ειδικής πλειοψηφίας , το δικαστήριο ελέγχει αν τηρήθηκαν οι πλειοψηφίες (π.χ. στο Μνημόνιο 668/2012 → πρώτη φορά συνταγματικός έλεγχος ειδικών πλειοψηφιών.)

Παρέκκλιση από τον έλεγχο αντισυνταγματικότητας → ΑΕΔ Σ 100₅ Αν ένα τμήμα ανωτάτου δικαστηρίου ΣΤΕ, ΑΠ ή ΕΣ, κρίνει ένα νόμο αντισυνταγματικό παραπέμπει το ζήτημα στην ολομέλεια του δικαστηρίου. (ratio: παρεμπόδιση παρεμβατικής πολιτικής 5ου Περιβαλλοντολογικού τμήματος ΣΤΕ με την Αναθεώρηση του 2001)

Ζήτημα: Είναι εφικτός ο έλεγχος συνταγματικότητας από διοικητικό όργανο ;

Ναι. Ο ΠτΔ είναι το διοικητικό όργανο που προβαίνει σε έλεγχο συνταγματικότητας κατά τη διαδικασία έκδοσης νόμου. «Εκδίδει» σημαίνει ότι ταυτοποιεί το κείμενο που ψηφίστηκε στη Βουλή προβαίνοντας σε συνταγματικό έλεγχο του περιεχομένου και της διαδικασίας παραγωγής του κειμένου. Έχει τη διακριτική ευχέρεια να αναπέμψει στη Βουλή αντισυνταγματικό κείμενο νόμου, κάτι ωστόσο που δεν έχει γίνει ποτέ πράξη. **Το έθιμο όμως δεν καταργεί, οπότε η αρμοδιότητα δεν έχει υποχωρήσει.** Εφόσον ο ΠτΔ βεβαιώνει τη συνταγματικότητα του νόμου, τα δικαστήρια δεν ασκούν έλεγχο εφαρμογής της διαδικασίας. Ωστόσο, ο ΠτΔ δεν έχει δικαίωμα αναπομπής νόμου στη Βουλή για λόγους σκοπιμότητας. Ο έλεγχος σκοπιμότητας δεν πραγματοποιείται από τον ΠτΔ καθώς έχει **αρνητικό τεκμήριο αρμοδιότητας** (στην αρμοδιότητα του υπάγεται μόνο ότι προβλέπει το Σύνταγμα Σ 50). Μέχρι το 1986 μπορούσε όχι μόνο να εκδίδει, αλλά και να κυρώνει νόμους (συμφωνία με το περιεχόμενο του κειμένου). Με την αναθεώρηση του 1986 η δυνατότητα της κύρωσης και αναπομπής ακόμα υπάρχει αλλά ως συνθήκη του πολιτεύματος δεν ασκείται από τον ΠτΔ.

Τα διοικητικά όργανα είναι υποχρεωμένα να εφαρμόζουν το Σύνταγμα και τους νόμους σύμφωνα με το καθεστώς κυριαρχίας που τα διέπει. Κατά κανόνα για λόγους αντισυνταγματικότητας το κάθε όργανο παραπέμπει στο ανώτερο του διοικητικά. Στον Δημοσιοϋπαλληλικό Κώδικα προβλέπεται διακριτική ευχέρεια (όχι δέσμια αρμοδιότητα) ανωτέρου διοικητικού οργάνου να μην εφαρμόσει νόμο που είναι **προδήλως** αντισυνταγματικός.

Συγκεκριμένος : απευθύνεται σε πραγματολογικό οντολογικό περιβάλλον, αφορά συγκεκριμένα πρόσωπα.

Παρεμπόπτων : προσβολή διοικητικής πράξης (ατομικής ή κανονιστικής) με έρεισμα στον νόμο και όχι τον ίδιο τον νόμο (ευθεία προσβολή) ≠ ευθύς: Γερμανία, Bundesverfassungsgericht. Σκοπός είναι η διάγνωση της παθολογίας του νόμου.

Γενική ακυρωτική αρμοδιότητα του ΣΤΕ Σ. 95₁ → Προσβολή εκτελεστών διοικητικών πράξεων.

1/3/2018

Αξιοπρέπεια ανθρώπου → Σ 2

Κράτος δικαίου → αρχή νομιμότητας κα ύπαρξη θεμελιωδών δικαιωμάτων

Ατομικός νόμος (δεν απαιτείται έκδοση διοικητικής πράξης)

π.χ. χορήγηση οικοδομικής άδειας στον Α χωρίς διοικητική πράξη. Πως θα κινηθούμε δικονομικά;

- **Ένδικο βοήθημα:** προσφυγή μέσω της ΕΣΔΑ (Άρθρο 6) για παραβίαση δικαιώματος χρηστής απονομής δικαιοσύνης και αρχής της δίκαιης δίκης. Ωστόσο, η άδεια δεν ακυρώνεται με αυτό τον τρόπο , παρά μόνο χορηγείται αποζημίωση. Η προστασία του Στρασβούργου είναι ατελής. *Προσοχή!* Για να καταφύγουμε στο Στρασβούργο πρέπει να έχουμε εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα.
- **Αστική ευθύνη Δημοσίου (104-106 ΕισΝΑΚ) →** Συνταγματική υποχρέωση < Σ 4₅ & Σ 20. Απαιτείται ζημία και αιτιώδης συνάφεια , όχι υπαιτιότητα (αντικειμενική παρανομία) για αγωγή αποζημίωσης κατά δημοσίου λόγω αντισυνταγματικού νόμου με προϋπόθεση να υπάρχει άμεσο προσωπικό και ενεστώς έννομο συμφέρον του παθόντος.
Ωστόσο, η πράξη δεν ακυρώνεται.

Δογματική άποψη: Δεν θεμελιώνεται αποζημίωση από αντισυνταγματικό νόμο.

(Ο νομοθέτης δεν αδικεί. Μόνο η διοίκηση. → «the king can do no wrong»)

Ωστόσο, μπορούμε να στραφούμε κατά αντισυνταγματικού νόμου μόνο όταν θίγονται δικαιώματα περιουσίας – ιδιοκτησίας (πρωτίστως υλική & όχι ηθική αξία του δικαιώματος) & παραβιάζεται η αρχή της δίκαιης δίκης.

Αγωγή αποζημίωσης → χρηματική αποκατάσταση < **Αίτηση ακυρώσεως** → ριζική μεταβολή της έννομης κατάστασης. Η απόφαση που προσδιορίζει την αποζημίωση ηθικής –φυσικής βλάβης δεν επενεργεί ριζικά για την εξασφάλιση δικαιωμάτων των πολιτών → **ατελές ένδικο βοήθημα.**

«Ευθεία» προσβολή του νόμου (δύο τρόποι- τεχνάσματα)

- Κατ' εξαίρεση λόγω ενσωμάτωσης στον νόμο ατομικής διοικητικής πράξης (σιωπηρής) → προσβολή της διοικητικής πράξης

- **Σ 95₁** → εκτελεστές διοικητικές πράξεις (υποστατές πράξεις που παράγουν εξωτερικές έννομες συνέπειες). Εκτελεστές δεν είναι πράξεις βεβαιωτικές & εσωτερικές πράξεις διοικήσεως (π.χ εσωτερικό έγγραφο) .
Βρίσκουμε μη εκτελεστή πράξη και την βαπτίζουμε εκτελεστή, καθώς δεν υπάρχει άλλη για να παράγει έννομες συνέπειες. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται μια παραχώρηση υπέρ της διαφύλαξης του παρεμπόπτοντος ελέγχου.
Π.χ. Υπόθεση φράγματος Αχελώου. Αιτούντες βρήκαν εσωτερικό προσβλητό έγγραφο, που ο δικαστής μετέπλασε σε εκτελεστό προκειμένου να παραχθεί δίκη.
Το δικαστήριο πρέπει να βρει τρόπο, αν δεν προκύπτει με κανέναν άλλο τρόπο προσφυγή στη δικαιοσύνη, αφού εξαντληθούν οι δυνατότητες δικαστικής προστασίας. Γίνεται μια θυσία υπέρ του δικαιώματος δικαστικής προστασίας και της πρόσβασης των πολιτών στη δικαιοσύνη και όχι του ακεραίου του παρεμπόπτοντος ελέγχου.
Άλλοι ατομικοί νόμοι: Γήπεδα, The Mall κ.λπ.

Είδη ελέγχου (εκτός του δικαστικού)

- **Κοινοβουλευτικός αυτοέλεγχος → 100 ΚτΒ** . Για κάθε νομοσχέδιο που πρέπει να έχει προηγηθεί αυτοέλεγχος του σώματος της Βουλής, δηλαδή έλεγχος συνταγματικότητας. Το άρθρο 100 ΚτΒ προβλέπει την ένσταση αντισυνταγματικότητας, για λογούς ουσίας η τυπικούς, που αρκεί να προβληθεί ακόμα και από ένα βουλευτή.
- **Έλεγχος αντισυνταγματικότητας από ΠτΔ** → τυπικός & ουσίας → αναπομπή νομοσχεδίου
- **Έλεγχος διοικήσεως** → κάθε διοικητικό όργανο έχει δικαίωμα να μην εφαρμόζει νόμο που είναι προδήλως αντισυνταγματικός.

Αναθεώρηση Συντάγματος Σ 110 (Βήματα)

1. Προτείνουσα Βουλή (άρθρα προς αναθεώρηση)
2. Μεσολάβηση εκλογών
3. Νέα Αναθεωρητική Αποφασίζουσα Βουλή → δεν έχει ουσιαστική αλλά τυπική δέσμευση από τον αριθμό των άρθρων που τέθηκαν προς αναθεώρηση π.χ. στην αναθεώρηση του 2008 από τα 30 που τέθηκαν προς αναθεώρηση, αναθεωρήθηκαν μόνο 5. Δεν μπορεί να εισάγει νέα άρθρα προς αναθεώρηση.
4. Διαδικαστικοί περιορισμοί → πλειοψηφία 180 & 151 & υποχρεωτική παρέλευση πενταετίας από την τελευταία αναθεώρηση (συνολική & όχι επί εξατομικευμένων άρθρων)
5. Ουσιαστικοί περιορισμοί → αφορούν το περιεχόμενο.
 - Αιώνιες διατάξεις που δεν αναθεωρούνται (π.χ. Σ 10₁)
 - Ενάριθμα άρθρα που αναφέρονται στο Σύνταγμα δεν υπόκεινται σε αναθεώρηση. (π.χ. Σ 2₁)
 - Καθ' ύλην περιορισμοί → άρθρα που αφορούν τη βάση και τη μορφή του πολιτεύματος με βάση τη συνταγματική ερμηνεία διάταξης (π.χ. Σ 1) δεν αναθεωρούνται.

Κοινοβουλευτική αρχή: εμπιστοσύνη της Βουλής στην Κυβέρνηση για ανάδειξη & διατήρηση κυβερνητικής θητείας.

Δημοκρατία στην ελληνική έννομη τάξη

- **Αντιπροσωπευτική :** ελεύθερες, περιοδικές & καθολικές εκλογές → λαϊκή κυριαρχία → τεκμήριο αρμοδιότητας στην Βουλή (άμεση νομιμοποίηση από το λαό). Ο ΠτΔ και η Κυβέρνηση έχουν έμμεση νομιμοποίηση.
- **Προεδρευόμενη:** Εύρος αρμοδιοτήτων του ΠτΔ → Αρχηγός του κράτους αλλά όχι πολιτικός αρχηγός (ισότιμος με πρωθυπουργό).
Είναι συνταγματικώς επιτρεπτό, να είναι απευθείας αιρετός από το λαό (άμεση νομιμοποίηση). Αυτό όμως θα δημιουργούσε προβλήματα έκτασης αρμοδιοτήτων με την μετατροπή του συστήματος σε προεδρικό (όπως στις Η.Π.Α)
- **Βάση του δημοκρατικού πολιτεύματος** → ρευστό ζήτημα, δεν είναι αυτά που προβλέπει το Σ 110. Με μια πληθωριστική προσέγγιση θα λέγαμε ότι όλα τα δικαιώματα αποτελούν βάση του πολιτεύματος. Ωστόσο αυτό είναι ανακριβές. Θα πρέπει να προσδιοριστούν συγκεκριμένα δικαιώματα → Έλεγχος συνταγματικότητας, πολυκομματισμός, εγγυήσεις ανεξαρτησίας κ.λπ.

Ζήτημα 1^ο : Μπορεί να υπάρξει δημοψήφισμα πάνω σε συνταγματική πρόταση αναθεώρησης;

1^η άποψη: Όχι, γιατί το Σ 110 δεν προβλέπει αναθεωρητική διαδικασία με δημοψήφισμα. (αυστηρή, τυπική ερμηνεία)

2^η άποψη: Λογικά θα μπορούσε σύμφωνα με τις διατάξεις περί δημοψηφίσματος να υπάρξει συμβουλευτικό δημοψήφισμα, αλλά όχι καθ' αυτού αναθεωρητικό. Πολύ δύσκολο!

Ζήτημα 2^ο : Θα μπορούσε να απλοποιηθεί η αναθεωρητική διαδικασία του Σ. 110;

Ναι, είναι εφικτό αρκεί να διατηρείται η αυστηρότητα του Συντάγματος (εγγενές στοιχείο- βάση πολιτεύματος). Ο τρόπος της αναθεώρησης είναι σύνθετος και δεν έχει σχέση με την κοινή νομοθετική διαδικασία. Μπορούμε επομένως να περιορίσουμε τη διαδικασία αρκεί να μην προσβάλουμε τον πυρήνα της αυστηρότητας (όχι ταύτιση με την κοινή νομοθετική διαδικασία) ≠ Σύνταγμα του 1844: απόλυτη αυστηρότητα- απαγόρευση αναθεώρησης. Ενδεχομένως θα μπορούσαμε να κάνουμε λιγότερο αυστηρές τις διαδικασίες, πχ να απαιτείται μόνο μια Βουλή αντί για δυο.

Ζήτημα 3^ο : Θα μπορούσε ο ΠτΔ να ανακάμψει στις αρμοδιότητες που είχε το 1975;

Καταρχάς, οι αρμοδιότητες του το 1975 ήταν πολύ πιο ισχυρές και πιο ευρείες. Ήταν ισότιμος με την Κυβέρνηση, δημιουργώντας ένα σύστημα πολιτικού καισαρισμού- δικεφαλισμού.

1^η άποψη: Κατά την έννοια της προεδρευόμενης δημοκρατίας, συμπεριλαμβάνονται όλες οι αρμοδιότητες του ΠτΔ. Οπότε, θα ήταν συμβατό να υπάρχουν γενικά.

2^η άποψη: Πλέον, θα αποτελούσε υπέρβαση και δεν θα ήταν εφικτή η επέκταση αρμοδιοτήτων.

5/3/2018

Ζήτημα 1^ο : Μπορεί σήμερα να διαλυθεί η Βουλή;

Διάλυση Βουλής Σ 41

- Για κρίσιμο εθνικό θέμα με προεδρικό διάταγμα μετά από πρόταση της κυβέρνησης (Σ 41₂) **Σήμερα, η πρόωρη διάλυση της Βουλής και η προκήρυξη πρόωρων εκλογών είναι εφικτή μόνο με αυτό τον τρόπο.**
- Λήξη τετραετούς θητείας (βασική διάλυση)
- Αδυναμία εκλογής ΠτΔ (Σ 32₄)
- Αδυναμία σχηματισμού κυβέρνησης (Σ 37₄)
- Προεδρική διάλυση (Σ 41₁) Πρέπει να σημειωθεί, ότι μια παραίτηση ή μία καταψήφιση Κυβέρνησης δεν οδηγούν σε διάλυση(απαιτείται συνδυασμός και των δυο), εκτός κι αν ο ΠτΔ κρίνει πως δεν υπάρχει κυβερνητική σταθερότητα.

Ζήτημα 2^ο : Η Κυβέρνηση ζητάει διάλυση Βουλής για τον αγώνα ΠΑΟ-ΟΣΦΠ. Τι θα κάνει ο ΠτΔ;

Ο ΠτΔ έχει **δέσμια αρμοδιότητα** σύμφωνα με το γράμμα της διάταξης («διαλύει») να το πράξει , ακόμα κι αν θεωρεί ότι το δεν είναι κρίσιμο εθνικό θέμα κατά το Σ 41₂ . Αν δεν εκδώσει το Προεδρικό Διάταγμα, αλλιώς έχει ποινική ευθύνη κατά το Σ 49.

Προσοχή! Αντίθετα, στην προεδρική διάλυση έχει διακριτική ευχέρεια σύμφωνα με το γράμμα της διάταξης («μπορεί να διαλύσει»), αρκεί φυσικά να συντρέχουν και οι υπόλοιπες προϋποθέσεις. Για κρίσιμο εθνικό θέμα, τύπου «εντάσεις με την Τουρκία» η κυβέρνηση μπορεί να ζητήσει διάλυση Βουλής, αρκεί φυσικά να μην έχει προβληθεί το ίδιο ζήτημα για δύο συνεχόμενες φορές(αποκλείεται η διάλυση της Βουλής για το ίδιο θέμα).

Εσφαλμένη μηχανική Συντάγματος:

- **Προνομία Κυβέρνησης:** ρύθμιση εκλογικής διαδικασίας (τόπο και χρόνο) και διάλυση Βουλής λόγω εκλογών
- **Προνομία Αντιπολίτευσης:** διάλυση Βουλής για αδυναμία εκλογής ΠτΔ

Διάλυση Βουλής λόγω εκλογών → Έκδοση Προεδρικού Διατάγματος → Περιεχόμενο Π.Δ.

1. Διάλυση
2. Προκήρυξη εκλογών εντός 30 ημερών

3. Συγκρότηση νέας Βουλής (30 μέρες μετά από τις εκλογές και maximum 60 ημέρες μετά τη διάλυση). Κατά την περίοδο αυτή δεν υπάρχει Βουλή. Εκδίδονται μόνο **πράξεις νομοθετικού περιεχομένου** (Σ 44), που έχουν ισχύ νόμο.

Πράξεις νομοθετικού περιεχομένου

- λειτουργική/νομοθετική υποκατάσταση της Βουλής
- περιορισμένη χρονική εμβέλεια (απαιτείται κύρωση)
- εργαλεία νομοθετικού περιεχομένου για πολύ σημαντικά θέματα εκ της εκτελεστικής εξουσίας
- **δεν προσβάλλονται ευθέως**, όπως και οι νόμοι.
- Δεν απαιτείται εξουσιοδότηση για την έκδοση τους, καθώς δεν έχουν έρεισμα στο νόμο αλλά είναι πρωτογενείς κανόνες δικαίου. Αντιθέτως, για την έκδοση κανονιστικού διατάγματος ή υπουργικής απόφασης απαιτείται νομοθετική εξουσιοδότηση.

Προσοχή! Για κύρωση Διεθνούς Συνθήκης με Σόφια, απαιτείται νόμος. Αν δεν υπάρχει Βουλή, έχουμε έκτακτη σύνοδο, όχι έκδοση πράξη Ν.Π.

Είδη συνόδου Βουλής :

- **Τακτική** (για όλα θέματα)
- **Ειδική** (για συγκεκριμένο θέμα)
- **Έκτακτη** (αναβίωση της συνόδου της προηγούμενης) όποτε ο ΠτΔ το κρίνει σκόπιμο(όχι καθ' ύλην προσδιορισμός ούτε περιορισμός).

Ζήτημα 3^ο : Γίνονται εκλογές. Έχουμε αποτελέσματα. Ακολουθούν οι ρυθμιστικές αρμοδιότητες του ΠτΔ, ο οποίος πληροφορείται τα αποτελέσματα από τον Πρόεδρο της προηγούμενης Βουλής. Πώς διορίζεται Κυβέρνηση;

Σ 37 (κομματική δημοκρατία) →

- **Αν έχουμε μονοκομματική πλειοψηφία:** Ο ΠτΔ καλεί τον αρχηγό το 1^{ου} κόμματος και τον διορίζει Πρωθυπουργό με εντολή σχηματισμού κυβέρνησης (δεν είναι τυπική διαδικασία- μπορεί να γίνει και τηλεφωνικά)
- **Αν δεν έχουμε απόλυτη πλειοψηφία:** Από το 1986 και έπειτα →
1^ο στάδιο: Ο ΠτΔ καλεί τον αρχηγό του 1^{ου} κόμματος και του αναθέτει διερευνητική εντολή για σχηματισμό βιώσιμης κυβέρνησης (3 μέρες maximum). Αν δεν καταφέρει να δημιουργήσει κυβέρνηση, αναλαμβάνει ο αρχηγός του 2^{ου} κόμματος και μετά ο αρχηγός του 3^{ου}. Δεν χωρεί άρνηση των αρχηγών των κόμματος(διοικητικό καθήκον). Αν ισοβαθμούν 2 κόμματα στην 3^η θέση, έχουμε κατ' εξαίρεση 4^η διερευνητική εντολή. Ο κανόνας ωστόσο είναι 3 διερευνητικές εντολές. Στην αρχή καλούνται μόνο οι αρχηγοί των κομμάτων της προϊούσης κοινοβουλευτικής θητείας (όχι νέων κοινοβουλευτικών ομάδων).*Στην περίπτωση παραίτησης Κυβέρνησης, ωστόσο, μπορούμε να έχουμε και αρχηγούς νεοπαγών κόμματος.* Αν δεν υπάρχει αρχηγός, ακολουθείται η διαδικασία που ορίζει το Σ 37⁴.

2^ο στάδιο: Σύσκεψη των πολιτικών κομμάτων από τον ΠτΔ → τρία διαδοχικά στάδια διερεύνησης

1. Συγκρότηση **κυβέρνησης πλήρους θητείας**
2. **Πολιτική εκλογική** κυβέρνηση (ειδικού σκοπού) απ' όλα τα κόμματα για τη διενέργεια εκλογών.
3. **Δικαστική εκλογική κυβέρνηση** (τελευταίο καταφύγιο) : Πρωθυπουργός επιλέγεται από τον ΠτΔ ένας από τους προέδρους των ανωτάτων δικαστηρίων (ΑΠ, ΣΤΕ, ΕΣ κλπ). Ο ΠτΔ εξακολουθεί να έχει την αρμοδιότητα διάλυσης Βουλής και διενέργειας εκλογών.

Σημείωση: Ο όρος «Οικουμενική κυβέρνηση» είναι μόνο πολιτικός! Αφορά στο σχηματισμό Κυβέρνησης από όλα η σχεδόν όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα π.χ. στην κυβέρνηση Ζολώτα συμμετείχαν οι ΝΔ, ΠΑΣΟΚ, Ενωμένη Αριστερά.

Ζήτημα 4^ο : *Αν ο αρχηγός κόμματος λέει ότι θρήκε κόμμα συνεργασίας κατά τη διαδικασία της διερευνητικής εντολής, τι γίνεται;*

Απαιτούνται **σαφείς ενδείξεις συνεργασίας** , προκειμένου ο ΠτΔ να δώσει εντολή σχηματισμού κυβέρνησης.

Ζήτημα 5^ο : *Είναι δυνατόν αρχηγός κόμματος πλειοψηφίας να μην εκλεγεί βουλευτής;*

Ναι, στις εξής περιπτώσεις:

1. Αν εκπέσει από το βουλευτικό αξίωμα
2. Αν έχει το ασυμβίβαστο
3. Αν είναι στον κατάλογο επικράτειας χαμηλά στην λίστα
4. Αν στις δύο περιφέρειες που είναι εγγεγραμμένος δεν εκλεγεί κανένας βουλευτής. Αυτό είναι δύσκολο να συμβεί και συμβαίνει κυρίως εάν είναι υποψήφιος σε δυο μονοεδρικές περιφέρειες, και καμία από αυτές δεν εκλέξει το κόμμα του.
5. Σ 37₄: υπόδειξη προσώπου από την κοινοβουλευτική ομάδα (ratio: εκείνος που θα λάβει την διερευνητική εντολή πρέπει αν είναι βουλευτής). **Προσοχή:** Η συνέλευση των βουλευτών μπορεί να εκλέξει αρχηγό , που δεν εκλέχθηκε βουλευτής, κατά τη διαδικασία της σύσκεψης , όχι όμως της διερευνητικής εντολής.

Ζήτημα 6^ο : *Συγκροτείται κυβέρνηση , πραγματοποιείται όρκος Πρωθυπουργού και Υπουργών και δίνεται ψήφος εμπιστοσύνης μέσα σε 15 μέρες. Από τότε υφίσταται η ψήφος;*

Τεκμαίρεται ότι υπάρχει σε κάθε στάδιο ζωής της Κυβέρνησης , εφόσον υπήρχε κατά την έναρξη (εκτός από περιπτώσεις καταψήφισης ή υπερψήφισης δυσπιστίας) → Κοινοβουλευτική αρχή.

Ζήτημα 7^ο : *Τι θα συμβεί αν η σημερινή κυβέρνηση παραιτηθεί (πχ λόγω εσωτερικών διαμαχών);*

Προσοχή! Απαγορευμένη απάντηση: Διάλυση Βουλής

Σωστή απάντηση: **Σ 38₁**

- Αν δεν έχουμε μονοκομματική πλειοψηφία (όπως και σήμερα) ξεκινάμε τις διερευνητικές εντολές από το 0(3 εντολές και σύσκεψη). Ο Τσίπρας, αρχηγός του 1^{ου} κόμματος μπορεί να βρει διαφορετική συνεργασία.
- Αν υπάρχει αυτοδύναμο κόμμα, πάμε κατευθείαν σε σύσκεψη (υπέρβαση διερευνητικών εντολών → αλυσιτελής φάση). Σε μονοκομματική κυβέρνηση η διερευνητική εντολή δεν έχει νόημα καθώς δεν τίθεται θέμα συνοχής, γίνεται απλά ανασχηματισμός της ίδιας κυβέρνησης για επίλυση εσωτερικών κομμάτων (π.χ. διορισμό νέου Πρωθυπουργού). Διατηρείται η πρώτη ψήφος εμπιστοσύνης, η οποία και διατρέχει όλο το βίο της κυβέρνησης(συλλογική). Αν στο μεταξύ αποσύρει τη ψήφο της η Βουλή (καταψήφιση) έπειτα από πρόταση δυσπιστίας, γίνεται ακριβώς το ίδιο πράγμα όπως και στην παραίτηση, με την απαλλαγή της κυβέρνησης από τα καθήκοντα της και τον σχηματισμό νέας. Συνεπώς, καταψήφιση και παραίτηση είναι νομικά ισοδύναμες, αφού παράγουν τα ίδια αποτελέσματα .

Ζήτημα 7^ο : Γίνεται να υπάρξει Κυβέρνηση που να μην απολαύει πλήρους/ απόλυτης εμπιστοσύνης (κάτω από 151);

Ναι, σύμφωνα με το Σ 84_ε. Σχηματίζεται με εμπιστοσύνη ανοχής Βουλής (μέχρι 120) και ονομάζεται κυβέρνηση μειοψηφίας. Είναι το τελευταίο καταφύγιο πριν την ακυβερνησία και πραγματοποιείται στο πλαίσιο της εξάντλησης δυνατοτήτων σχηματισμού κυβέρνησης εκ του Συντάγματος.

6/3/2018

1975 και έπειτα → κράτος δικαίου –οργανωμένο νομικό μόρφωμα – Σύνταγμα – στο πλαίσιο του οριοθετούνται οι τρεις εξουσίες (αρχή διάκρισης λειτουργιών-συνεργασία μεταξύ τους).

Πράξη: κατηγορία γεγονότων (όχι φυσικών φαινομένων) που ανήκουν στην πραγματικότητα & συνειδητή εκδήλωση βούληση ενός ή περισσότερων προσώπων.

Στοιχεία πράξης (δυναμική αλληλουχία στον χρόνο-μη στατική αντίληψη πράξεων)

1. Πρόσωπο που δρα
2. Λογική διαδικασία παραγωγής βούλησης
3. Περιεχόμενο της πράξης
4. Τύπος πράξης (αντιληπτή από τρίτους)
5. Πεδίο εφαρμογής (πρόσωπα, πράγματα, καταστάσεις)
6. Σκοπός πράξης

Νομική πράξη: συνειδητή βούληση ενός ή περισσότερων φυσικών ή νομικών προσώπων (μέσω των οργάνων τους)

Διάκριση από την πράξη.

1. Απευθύνεται σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα
2. Κάθε επιμέρους στοιχείο γίνεται αντιληπτό και ρυθμίζεται από κανόνες δικαίου και όχι από την εμπειρία και της αισθήσεις.
3. Ο ίδιος κανόνας δικαίου είναι νομική πράξη.

Μονομερείς πράξεις του νομικού προσώπου³ του κράτους : πράξεις ενός ή περισσότερων φυσικών ή νομικών προσώπων που εκδηλώνουν την βούληση τους για να ορίσουν/ρυθμίσουν καταστάσεις κάποιου άλλου προσώπου (πεδίο εφαρμογής) π.χ έκδοση διοικητικής πράξης. ≠ **Στις συμβατικές πράξεις**, αντίθετα, απαιτούνται τουλάχιστον δύο πρόσωπα που ρυθμίζουν τις μεταξύ τους σχέσεις ή σπάνια τρίτα πρόσωπα π.χ ΝΠΔΔ κράτους και ΑΕ για κατασκευή Αττικής οδού.

Κατηγορίες μονομερών πράξεων

1. **Τυπικός νόμος** → νομοθετική λειτουργία → βούληση νομοθέτη
2. **Εκτελεστή διοικητική πράξη** → εκτελεστική εξουσία → εκτέλεση βούλησης νομοθέτη → αρχή της νομιμότητας → έρεισμα στον τυπικό νόμο
3. **Δικαστική απόφαση** → δικαιοδοτική λειτουργία → έλεγχος εκτέλεσης βούλησης νομοθέτη

Τυπικός νόμος : δήλωση συνειδητής βούλησης νομικού προσώπου του κράτους μέσω των οργάνων του: Σ 26, Σ 42₁ (**Μόνο Βουλή**) ≠ πριν το 1975 κύρωνε και ο ΠτΔ νόμους.

Σ 42₁ → Ο ΠτΔ καθορίζει τον τύπο (δημοσίευση)

Σ 70, 73 επ. →

- διαδικασία παραγωγής βούλησης από τη Βουλή
- αιτιολογία νόμου **Σ 74** → τεκμήριο συνταγματικότητας νόμου: κατά τη νομολογία πολλοί νόμοι έχουν κηρυχθεί αντισυνταγματικοί λόγω πλημμελούς αιτιολογίας.
- Περιεχόμενο → οι ατομικοί νόμοι απαιτούν ειδική αιτιολογία

Σκοπός νομοθετικής δράσης → ό,τι ορίζεται ρητά από το Σύνταγμα → ευρύτατη ευχέρεια του νομοθέτη (όχι όμως ελευθερία -λόγω αρμοδιοτήτων-).

Ιεραρχικός έλεγχος : μεταξύ νομικού προσώπου του κράτους ≠ **διοικητική εποπτεία :** από το κράτος στα αυτοδιοικούμενα όργανα (το πεδίο δράσης τους καθορίζεται στην ιδρυτικής τους πράξης

³ *Νομικό πρόσωπο : ομάδα φυσικών προσώπων η και περιουσιακών στοιχείων, που το δίκαιο αναγνωρίζει ως αυτοτελή οντότητα, με δικό της σύνολο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και διακριτή βούληση από το κάθε πρόσωπο που το συναποτελούν. Το πιο χαρακτηριστικό ΝΠ είναι το Κράτος. Αυτό εκδηλώνει τη βούληση του μέσω των οργάνων του.*

Όργανο ΝΠ: φυσικά πρόσωπα με ιδιαίτερη σχέση με το ΝΠ(σχέση οργανική), έτσι ώστε να μπορούν να δηλώνουν τη βούληση του υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Διακρίσεις αρμοδιότητας (δες διοικητικό) → δέσμια αρμοδιότητα ≠ διακριτική ευχέρεια , κατά τόπον αρμοδιότητα, κατά χρόνο αρμοδιότητα (προθεσμίες) κλπ.

Διαδικασία παραγωγής βούλησης διοικητικών οργάνων (ΚΔΔ)

- **Έναρξη:** απλή ή σύνθετη γνώμη, πρόταση
- **Συμμετοχή διοικουμένου:** δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης , δυνατότητα αναφοράς 10, 25 ΚΔΔ ή μέσω διοικητικών προσφυγών (ένδικα βοηθήματα)
- **Λήξη:** Διατύπωση αιτιολογίας (όροι συγκρότησης δικανικού συλλογισμού → Μ. Π, Ελ. Π. , Σ). Ειδική & εμπεριστατωμένη όπου απαιτείται (17,20 ΚΔΔ).

Εκτελεστή διοικητική πράξη: δήλωση συνειδητής βούλησης νομικού προσώπου του κράτους μέσω διοικητικών οργάνων(ΟΤΑ, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ κλπ). → **αποκεντρωτικό σύστημα** Σ 101 (*δες διάκριση των οργάνων*) & Σ 102 αυτοδιοικούμενα όργανα (διοικητική αυτοτέλεια) κατά τόπον (ΟΤΑ) και καθ' ύλην (ΙΚΑ).

Αρχή της νομιμότητας: κάθε όργανο της διοίκησης πράττει αυτό που προβλέπει ο νόμος.

Έκδοση διοικητικής πράξης: Με αίτηση ή αυτεπαγγέλτως

Περιεχόμενο διοικητικής πράξης : ακύρωση, άδεια, μεταφορά αρμοδιότητας, τροποποίηση, κατάργηση ή ίδρυση δικαιώματος κλπ.

Διακρίσεις διοικητικών πράξεων (δες διοικητικό)

- **Ατομικές ≠ κανονιστικές**(όταν δεν μπορώ να διακρίνω τα πρόσωπα τα οποία αφορά)
- **Αρνητικές** (απορρίπτουν αίτημα) **≠ δυσμενείς** (δεν είναι ευμενείς για τα συμφέροντα)
- **Βεβαιωτικές**(επαναλαμβάνουν προϋστάμενη πράξη) **≠ εκτελεστές** (έχουν ισχύ νόμου)

Τύπος διοικητικών πράξεων : δημοσιευτές ή προφορικές(τροχονόμοι, αστυνομικοί)

Πεδίο εφαρμογής: πρόσωπα , πράγματα, καταστάσεις.

Σκοπός: καθορίζεται από τον νόμο. Σε αντίθετη περίπτωση έχουμε **κατάχρηση εξουσίας** από το διοικητικό όργανο. **Προσοχή:** Όταν φυσικό πρόσωπο εκδίδει παρανόμως διοικητική πράξη έχουμε **νόσφιση εξουσίας**.

Διοικητική δίκη: εκκινείται με το ένδικο μέσο του διοικουμένου , όχι αυτεπαγγέλτως. Αντίθετα, η Διοικητική Διαδικασία εκκινεί με την έκδοση της πράξης για τον διοικούμενο αυτεπαγγέλτως η έπειτα από αίτηση.

Δικαστική απόφαση →

- **Περιεχόμενο:** το περιεχόμενο της καθορίζεται από τον τύπο του ενδίκου βοηθήματος → πλαγιαστικό (προσφυγή, αίτηση ακυρώσεως) , αναγνωριστικό (αναγνωριστική αγωγή –χρηματική αξίωση, καταψηφιστικό (καταψηφιστική αγωγή-χρηματική αξίωση) κλπ.
Εξαιρέση: αίτηση ακυρώσεως συνοδεύεται από αναγνωριστική αγωγή μόνο σε ανυπόστατες πράξεις(προδήλως παράνομες, νόσφιση εξουσίας, αναρμοδιότητα κλπ) ≠ όχι σε εκτελεστές. Ακόμα κι αν έχουν εφαρμοστεί, τότε με αίτηση ακυρώσεως αναγνωρίζουμε την ακυρότητα τους για λόγους ασφαλείας Δημοσίου Δικαίου.
- **Τύπος:** γραπτή, δημοσιευτέα, αιτιολογημένη Σ 93
- **Πεδίο εφαρμογής:** πρόσωπα, πράγματα, καταστάσεις
- **Σκοπός:** δικαίωμα δικαστικής προστασίας Σ 21, ΕΣΔΑ (άρθρα 6,13) , Χάρτης(άρθρο 47) & ο έλεγχος της διοικητικής δράσης από τα δικαστήρια.

Κριτήρια Διοικητικής πράξης (υποχρεωτική συντρέχουσα σώρευση)

- **Οργανικό:** προέρχεται από το Δημόσιο (ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ (διφυές))→ Σ 95₁
- **Τυπικό:** επιβολή βούλησης με μέσα δημοσίας εξουσίας
- **Λειτουργικό:** σκοπός της πράξης είναι η ικανοποίηση άμεσου δημοσίου σκοπού Το ίδιο ισχύει και για τις συμβάσεις(ύπαρξη όρων που προσδίδουν στο Δημόσιο υπερέχουσα θέση). π.χ. Κράτος μέσω Γενικού Επιτελείου Ναυτικού κατασκευάζει φρεγάτα ή μέσω Α.Ε. γέφυρα (δημοσιές συμβάσεις) για εξυπηρέτηση άμεσου δημοσίου σκοπού.

Ερώτημα SOS: Σε ποιο δικαστήριο και με τι ένδικο βοήθημα μπορεί να ζητήσει ο διοικούμενος παροχή δικαστικής προστασίας;

Στάδια συλλογιστικής πορείας

1. **Ύπαρξη διαφοράς:** διατάραξη νομικής κατάστασης από διοικητικό πρόσωπο με τη μορφή παράλειψης ή υλικής ενέργειας (π.χ. κατεδάφιση σπιτιού, μετάθεση κλπ) με αποτέλεσμα ζημία ηθική & υλική, που δημιουργεί έννομο συμφέρον για δικαστική προστασία με αίτημα την αποκατάσταση της διαταραχθείσας κατάστασης.
2. **Ειδικές διατάξεις Συντάγματος που προβλέπουν τη συγκεκριμένη διαφορά:** Σ 18₅, Σ 98, Σ 99, Σ 88₂ (Μισθοδικείο), Σ 86 (Υπουργοδικείο), Σ 100, Σ 103₄.

3. Αφού ελέγχουμε τις προαναφερθείσες διατάξεις και η διαφορά δεν εμπίπτει σε καμία από αυτές, κατευθυνόμαστε στο Σ 94 για την προσδιορισμό της διαφοράς (διοικητική ή ιδιωτική) → **αρχή της διπλής δικαιοδοσίας** (ratio: η δράση της Δημόσιας Εξουσίας διέπεται από ειδικούς κανόνες Δημοσίου Δικαίου & χρειάζεται ειδικός δικαστής. Το **status του δικαστή** διαφέρει στην δημόσια & και στην ιδιωτική επίλυση διαφορών. Στην διοικητική δικονομία ισχύει το **ανακριτικό σύστημα (αρχή)**, όπου οι αρμοδιότητες του διοικητικού δικαστή είναι ευρύτερες και ο έλεγχος των ισχυρισμών των διαδίκων και των αποδεικτικών μέσων γίνεται και αυτεπαγγέλτως, καθώς διαθέτει μεγαλύτερη πρωτοβουλία από τον ιδιωτικό δικαστή για λόγους δημοσίου συμφέροντος (ορθή διαχείριση δημοσίου χρήματος → κράτος δικαίου). Αντίθετα στην πολιτική δικονομία ισχύει η **συζητητική αρχή**. Σ 94₃ → **Ενιαία δικαιοδοσία μόνο αν προβλεφθεί ρητώς** (π.χ. 3886/2010, 4491/2017 Ιδιωτική → Δημόσια ≠ 1406/1983 κρατικά οχήματα : Δημόσια → Ιδιωτική)
4. **Διακρίνουμε τη διαφορά σε διοικητική διαφορά ουσίας ή ακυρωτική → Σ 94, Σ 95**
Οι ακυρωτικές αφορούν μόνο την ορθή τήρηση του νόμου και είναι όλες οι διαφορές εκτός από εκείνες που ορίζονται στον νόμο ως ουσίας. Ratio της συνταγματικής διάταξης είναι το γεγονός, ότι ο έλεγχος της δημόσιας εξουσίας δεν είναι αυτονόητος. Ουσίας αντίθετα είναι εκείνες αφορούν όχι μόνο τον έλεγχο νομιμότητας αλλά και τον έλεγχο της ουσίας, δηλαδή των πραγματικών περιστατικών. Οι φορολογικές διαφορές είναι πάντα ουσίας. Και στις δύο περιπτώσεις δεν πραγματοποιείται έλεγχος σκοπιμότητας. Το ΣΤΕ λειτουργεί ως συνταγματικό δικαστήριο, καθώς έχει τεκμήριο αρμοδιότητας σε 1^ο βαθμό για όλες τις ακυρωτικές διαφορές, επιβαρυνόμενο με τον έλεγχο της δημόσιας εξουσίας. Ωστόσο το Σ 95₃ λειτουργεί ως μια αποσυμφόρηση του κατ αρχήν αρμοδίου ΣΤΕ, μεταφέροντας αρμοδιότητες εκδίκασης διοικητικών διαφορών στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια. Το Σ 95 γενικά αποκεντρώνει τις ακυρωτικές διαφορές με τη μεταφορά τους σε άλλο δικαστήριο ή της μετατρέπει σε ουσίας.
Σημείωση: 3900/2001 Πιλοτική δίκη
5. Με βάση τα παραπάνω, εξετάζουμε ποιο δικαστήριο είναι καθ' ύλην αρμόδιο ανάλογα με το είδος και το ύψος της διαφοράς (ΚΔΔ 6), για να δούμε ποιο ένδικο βοήθημα μπορούμε να επικαλεστούμε. Αν επιθυμούμε **οριστική δικαστική προστασία (Σ 20)**, τουτέστιν επίκληση ένδικου βοηθήματος έπειτα από διατάραξη νομικής κατάστασης, πραγματοποιούμε **αίτηση ακυρώσεως** σε ακυρωτικές διαφορές και **προσφυγή ουσίας ή αγωγή** σε διαφορές ουσίας. Ωστόσο, μια τέτοια διαδικασία είναι αρκετά χρονοβόρα και η εκδίκαση των υποθέσεων αναβάλλεται διαρκώς. Γι' αυτό το λόγο υφίσταται ο θεσμός της **προσωρινής δικαστικής προστασίας**(όχι επί προσωρινής διαταγής) προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος ανεπανόρθωτης & δυσχερούς βλάβης του διοικουμένου λόγω της μεγάλης διάρκειας απονομής της δικαιοσύνης. Είναι ένας μηχανισμός που εξυπηρετεί τα συμφέροντα του διοικουμένου μέχρι την οριστική δικαστική προστασία.
Ένδικα βοηθήματα προσωρινής δικαστικής προστασίας → Επί αιτήσεως ακυρώσεως, μπορούμε να κάνουμε **αίτηση αναστολή εκτελέσεως** (ΠΔ 52 18/89) ή **ασφαλιστικών μέτρων** (Ν.3886/2010, 4412/2016). Επί προσφυγής ουσίας, είναι δυνατή η **αίτηση αναστολής εκτελέσεως**(ΚΔΔιαδ. 200 επ.) & η **προσωρινή**

ρύθμιση κατάστασης(ΚΔΔιαδ. 210). Τέλος επί αγωγής είναι δυνατή μόνο η **προσωρινή ρύθμιση κατάστασης** (ΚΔΔιαδ. 210). Επί καταψηφιστικής αγωγής, είναι εφικτή **προσωρινή εκδίκαση απαίτησης** (ΚΔΔιαδ. 211).

6. Εξετάζουμε την **κατά τόπον αρμοδιότητα** (ΚΔΔ 7) στην περίπτωση που δεν είναι το ΣΤΕ αρμόδιο.

12/3/2018

Απαντήσεις στο φυλλάδιο, που μοίρασε ο Γιαννακόπουλος (δεν περιέχεται στις σημειώσεις).

13/3/2018

Οργάνωση του κράτους → Συνταγματική ρύθμιση

- **Αρχιτεκτονική (τρόπος οργάνωσης):** Το κράτος επιλέγει τον τρόπο που οργανώνεται η νομική του μορφή, η οποία ανάγεται στην κρατική βούληση. (π.χ ΝΠΔΔ με μορφή ΝΠΙΔ, Δημόσιες υπηρεσίες με μορφή ΑΕ κλπ)
- **Αρμοδιότητες (τρόπος λειτουργίας):** Λαϊκή κυριαρχία → κράτος → βούληση → αρμοδιότητα οργάνων. Η κατανομή της αρμοδιότητας συνδέεται με την σκοπιμότητα. Ωστόσο, υφίσταται έλλειμμα, υπέρβαση αρμοδιότητας (*ultra vires*), που αποτελεί κύριο πρόβλημα κατά τον Γεραπετρίτη.
- **Σκληρός πυρήνας κράτους:** Ο σκληρός πυρήνας του κράτους έχει διαφοροποιηθεί, αφού κράτος και διοίκηση λειτουργούν διαφορετικά λόγω αλλαγής του περιβάλλοντος (π.χ. Τηλεπικοινωνίες από Ανεξάρτητες Αρχές) → αλλαγή οργάνωσης. Στο παρελθόν η ενέργεια αποτελούσε κρατική εξουσία, όπως και τα δημόσια έσοδα (φόροι & στρατός). Σήμερα, οι παραδοσιακές αρχές έχουν υποστεί μια μετεξέλιξη με τη δημιουργία Ανεξαρτήτων Αρχών & ΝΠΙΔ και την αποδυνάμωση του σκληρού κράτος (ελαστικότητα) λόγω της ανταγωνιστικής οικονομίας (όχι πια κρατικό μονοπώλιο) & επενέργειας του Ενωσιακού Δικαίου στο Εθνικό. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, με τη μορφή αμερόληπτου και ανεξάρτητου διοικητή αγορών, επιτάσσει την άσκηση δημοσίων πολιτικών, με τρόπο που να μην είναι το κράτος απόλυτος εξουσιαστής (*imperium*) αλλά και παίκτης στην οικονομική αγορά (*fiscus*). Γενικότερα, παρατηρείται μια αποκρατικοποίηση του κράτους , που συνεπάγεται την αλλοίωση την λαϊκής κυριαρχίας και την συρρίκνωση της κρατικής εξουσίας με τη δημιουργία των ΑΑ, ΝΠΙΔ κλπ. Ωστόσο, ο σκληρός πυρήνας του κράτους πρέπει να εξακολουθεί να υφίσταται αφού μια γνήσια κρατική δομή εξασφαλίζει την ύπαρξη του κράτους. Συνεπώς, ένα πεδίο δράσης του δεν μπορεί να αποκόπτεται!

Πως το κράτος διατηρεί την εξουσία του πάνω στις αποκομμένες αρμοδιότητες;

Σημαντικό ερώτημα (δεν έχει δοθεί απάντηση)

Αρμοδιότητα: → οριοθέτηση εξουσίας, αυθαιρεσίας, κυριαρχίας του κράτους → ακρογωνιαίος λίθος του κράτους Δικαίου (βρίσκεται σε κρίση) → διέπεται από την αρχή της νομιμότητας (προσδιορίζει ύπαρξη και δράση) → θέτει κανόνες στην δράση του Δ.Δ & του Ι.Δ.

Κάθε μορφή παρανομίας Δ.Δ είναι υπέρβαση αρμοδιότητας. Η οργάνωση του κράτους προσδιορίζεται με συνταγματική ρύθμιση, η οποία είναι δεκτική ερμηνείας (ζητούμενο-όχι δεδομένο). Ο νομοθέτης δεν έχει δέσμια αρμοδιότητα αλλά μικρή ελεύθερη δράση, κάτι το οποίο σχετικοποιεί τον θεμελιώδη κανόνα δικαίου (Σύνταγμα). Η σχετικοποίηση αυτή δημιουργεί τόσο ενδογενή (δεκτικό ερμηνείας) όσο και εξωγενή προβλήματα (δίκαιο ΕΕ).

Κοινωνικό κράτος δικαίου Σ 25 (Ο όρος κοινωνικό προστέθηκε το 1975) → ιδέα που βασίζεται στην αρχή της νομιμότητας-νόμιμο θεμέλιο ≠ **αστυνομικό κράτος** → παρέμβαση στην ατομική ελευθερία. Η οργάνωση και η λειτουργία της Δημόσιας Δομής έχει έρεισμα στον νόμο και πεδίο δέσμευσης. Το Γαλλικό και Γερμανικό Δημόσιο Δίκαιο υιοθετεί την ίδια ιδέα. Οι αγγλοσάξονες θεωρούν την παραδοχή αυτή εσφαλμένη καθώς δεν κάνουν διάκριση μεταξύ κράτους και ιδιώτη.

Παράδειγμα αποκρατικοποίησης κράτους: *Ραδιοτηλεόραση: Σύνταγμα 1975 κρατική υπηρεσία Σ 15- 1989 είσοδος ιδιωτικών σταθμών στο ραδιοτηλεοπτικό φάσμα. Εξακολουθεί να υφίσταται Δημόσια Ραδιοτηλεόραση με τη μορφή διφυούς οργάνου (ΕΡΤ ΝΠΙΔ) αλλά καταργείται το κρατικό μονοπώλιο. Ωστόσο την περίοδο αυτή υπάρχει απαγόρευση ιδιωτικής προβολής. Δεν υφίσταται ούτε αδειοδότηση ούτε ρυθμιστική λειτουργία των σταθμών. Επικρατεί μια κατάσταση αυθαιρεσίας με την υπέρβαση του δικαίου και την επιβολή της πραγματικότητας. Ο Νόμος 3051/2002 νομιμοποιεί τους μέχρι τώρα παράνομους και αυθαίρετους ιδιωτικούς σταθμούς. Σύμφωνα με την απόφαση 3578/2010 του ΣΤΕ (κλείσιμο αυθαίρετου καναλιού ≠ ΕΣΡ) είναι ένας αντισυνταγματικός νόμος που κάλυψε την υφιστάμενη παρανομία, «ξεπλύνοντας» το παράνομο και παραβιάζοντας το κράτος δικαίου και την αρχή της ισότητας. Νομιμοποίησε εκ των υστέρων (μεταβατική νομιμότητα) και επ' αόριστον τους αυθαίρετους σταθμούς με νόμο, υποδεικνύοντας την προνομιακή θέση των παρανόμων έναντι σε αυτούς που σέβονται την νομιμότητα.*

15/ 3/ 2018

Σ 14, 15 → αντίθεση μεταξύ των δύο αναθεωρημένων συνταγματικών διατάξεων με βάση το κριτήριο της επενέργειας στους πολίτες

Σ 14 → δεν έχει συγκεκριμένο σκοπό (ελευθερία τύπου, έκφρασης κλπ) κατασταλτικός έλεγχος (εκ των υστέρων κατάσχεση τύπου)

Σ 15 → συγκεκριμένος σκοπός (Μ.Μ.Ε) προληπτικός έλεγχος. Αφορά την ραδιοφωνία (αντικειμενικότητα, ποιότητα πληροφορίας και παρεπόμενες υποχρεώσεις) & την τηλεόραση (άμεσος έλεγχος του κράτους καθώς δεν επιτρέπει την ύπαρξη μόνο ιδιωτικών φορέων). Είναι μία έντονη μορφή περιορισμού δικαιώματος- κρατικού παρεμβατισμού,

στο πλαίσιο άσκησης δημοσίας εξουσίας, καθώς επιτρέπει την ύπαρξη σταθμών μόνο υπό καθεστώς προηγούμενης άδειας & δυσχεραίνει ιδιαίτερα την συγκρότηση ιδιωτικών φορέων (Σ 14₉) , χωρίς ωστόσο τους αποκλείει συνταγματικά. Παλιότερα, λειτουργούσαν χωρίς άδεια, το οποίο ρυθμίστηκε (Ν. 4339/ 2015) εκ των υστέρων με οριοθέτηση της αυθαιρεσίας τους. **ΕΣΔΑ (Άρθρο 10) →** κατοχυρώνει την ελευθερία έκφρασης της ραδιοτηλεόρασης (φιλελεύθερη ερμηνεία του Σ 15)

Τι προέβλεπε ο νόμος Ν. 4339/ 2015

Καθεστώς: αρρύθμιστη ψηφιακή τηλεόραση (ανορθολογισμός)

Σκοπός: ρύθμιση ψηφιακού φάσματος

- Αριθμός ιδιωτικών φορέων –αδειών (4) εθνικής εμβέλειας
- Διεξαγωγή αδειοδοτικής διαδικασίας → ΕΣΡ (δεν υφίσταται τη συγκεκριμένη περίοδο)
- Για την πρώτη εφαρμογή του νόμου το διαγωνισμό διεξάγει ο Υπουργός Τύπου & και όχι το ΕΣΡ
- Διαδικασία → πλειοδοτικός πλειστηριασμός για την αγορά άδειας
- 2016: ύπαρξη 4 καναλιών ευρείας αποδοχής & πλήθους καναλιών χωρίς δομή με ταυτόχρονη ανυπαρξία του ΕΣΡ.

Προσοχή: Το ΣΤΕ έχει δηλώσει ρητά ότι κανένα κανάλι δεν έχει άδεια → καθεστώς ομολογημένης παρανομίας.

Συνταγματική πορεία ΕΣΡ

- **1975** → ατροφικό θεσμικό πλαίσιο
- **1989** → δημιουργία ΕΣΡ : ελλιπής & άτυπη ρύθμιση
- **2001** → δημιουργία ανεξάρτητη ρυθμιστικής αρχής (Σ. 101^Α) : Διατηρεί εποπτικό έλεγχο μόνο στη Ραδιοτηλεόραση. Τα μέλη του είναι πρόσωπα αυξημένου κύρους & δεν διορίζονται από την κυβέρνηση αλλά από την επιτροπή της Βουλής (διάσκεψη προέδρων). Η ανεξαρτησία του ΕΣΡ θεμελιώνεται στην ομοφωνία 4/5 (συγκλίνουσες απόψεις) που απαιτείται για την λήψη αποφάσεων. **Προσοχή:** Είναι η πιο αυξημένη πλειοψηφία σε επιτροπή, που προβλέπεται στο Σύνταγμα. Παλιότερα, οι θέσεις μοιράζονταν ανάμεσα στα κόμματα.

ΣΤΕ 95/2017: Αίτηση ακυρώσεως κατά απόφασης Υπουργού Επικρατείας, περί μεταβίβασης αρμοδιοτήτων της οικείας διαγωνιστικής διαδικασίας στη Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, καθώς και της απόφασης του Γενικού Γραμματέα Ενημέρωσης και Επικοινωνίας περί συστάσεως - συγκροτήσεως Ειδικής Επιτροπής διενέργειας του διαγωνισμού. Κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του ν. 4339/2015 δεν υφίσταται συγκροτημένο ΕΣΡ, διότι είχε λήξει η θητεία των μελών του. Η αιτούσα εταιρεία, η οποία διατηρεί επιχείρηση με αντικείμενο την παροχή τηλεοπτικών υπηρεσιών και προτίθεται να λάβει μέρος στη διαγωνιστική διαδικασία, έχει έννομο συμφέρον να ασκήσει την ένδικη αίτηση ακύρωσης, έστω και αν κατά το χρόνο άσκησής της δεν είχε εκδοθεί η προκήρυξη για τη διενέργεια του διαγωνισμού. Δεν επηρεάζει το έννομο συμφέρον της αιτούσας το

γεγονός ότι η άδεια που της είχε χορηγηθεί έληξε. Ενόψει των σκοπών που επιτελεί το ΕΣΡ, ως ανεξάρτητη αρχή, δεν είναι επιτρεπτό, σε περίπτωση μη συγκροτήσεώς του, οι αρμοδιότητές του να ασκηθούν από άλλα όργανα, άλλως παραβιάζονται συνταγματικές διατάξεις. Η παρ. 2 του άρθρου 2Α του ν. 4339/2015 αντίκειται στο άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος. Δεκτή η αίτηση ακύρωσης.

19/3/2018

Σ. 15→ σημείο αναφοράς για δημόσια κρατική τηλεόραση

Μετασχηματισμός τηλεόρασης → από κρατικό μονοπώλιο προς ΝΠΙΔ ΕΡΤ Α.Ε. (με δημόσιο έλεγχο από το κράτος)

Τηλεόραση : Πλουραλιστικό πολυφωνικό αμερόληπτο μέσο για την πληροφόρηση του κοινού. Βάση δημοκρατίας είναι η πολυφωνία. Επίδραση της τηλεόρασης μέσω της ενημέρωσης στη δημοκρατία καθώς είναι εύκολη η ψηφιακή μεταφορά των πληροφοριών .

- **Σημείο τριβής:** οικονομικό δημοσιονομικό κομμάτι
- **Τέλος ραδιοτηλεόρασης** → υποχρεωτικό στην ΔΕΗ.
- **Κρατική παρέμβαση:** Στο Σύνταγμα δεν γίνεται μνεία περί αποστολής του κράτους αλλά περί άμεσου ελέγχου της ραδιοτηλεόρασης → ουδετερότητα συντάγματος. *Υποχρέωση κρατικής δραστηριοποίησης υπάρχει πχ στον τομέα της παιδείας το σύνταγμα επιτάσσει την ύπαρξη ΝΠΔΔ για τον τομέα της εκπαίδευσης. Ωστόσο, πρέπει να υφίσταται δημόσια ραδιοτηλεόραση, απαλλαγμένη από ιδιωτικά συμφέροντα καθώς ασκεί επενέργεια στις συλλογικές συνειδήσεις. Για να επιτευχτεί , λοιπόν, ο σκοπός της δημόσιας έκφρασης πρέπει να υπάρχει ανεξαρτησία και από την κυβέρνηση. Είναι μια συνταγματική εγγύηση, καθώς με αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται η δημοκρατία και ύπαρξη πολυφωνίας. Ο λόγος που η κρατική τηλεόραση είναι επιβεβλημένη είναι καθαρά πρακτικός, καθώς στην περίπτωση που τα ιδιωτικά κανάλια (παράνομα κατά το ΣΤΕ) χρεοκοπήσουν, χάνεται η πρόσβαση του λαού στην πληροφορία. Συνεπώς χρειάζεται ένας σταθερός , αντικειμενικός & πολιτικά ανεξάρτητος φορέας.*

Απόφαση για κατάργηση ΕΡΤ → ΣΤΕ 1901/2014

Στο **Σ 15₂** γίνεται μνεία περί άμεσου ελέγχου του Κράτους ,όχι όμως μνεία για την υποχρέωση του να διασφαλίζει τη δημόσια τηλεόραση. Αυτός που αναλαμβάνει τη ραδιοτηλεόραση ελέγχεται αυστηρά ως προς τη διαφάνεια των εσόδων και των χρημάτων που επενδύονται στο κανάλι(**Σ 14₉**),με αποτέλεσμα από τη μια μέρα στην άλλη κάποιο κανάλι να κλείσει η να χρεοκοπήσει. Το διακύβευμα και το θεσμικό κομμάτι της υπόθεσης αυτής αποτελεί το αν είναι υποχρεωτικό να υπάρχει κρατική τηλεόραση, ειδικά από τη στιγμή που οι λοιποί σταθμοί ελλείψεως αδειών λειτουργούν «παράνομως».

Μαζί με το κλείσιμο της ΕΡΤ που πολιτικά κλόνισε το 2013 την κυβέρνηση συνεργασίας ΝΔ ΠΑΣΟΚ ΔΗΜΑΡ, προκηρύχτηκε και ο διαγωνισμός για την αναμετάδοση του φάσματος. το διαγωνισμό ανέλαβε η Digea⁴ αποτελούμενη από μέτοχους των ιδιωτικών καναλιών. Έτσι μαζί με το κλείσιμο της ΕΡΤ η ίδια βρέθηκε εκτός του παιχνιδιού του φάσματος. Τα ιδιωτικά κανάλια συνέπραξαν κατά του κρατικού δηλαδή κατά κάποιο τρόπο. Τώρα η ΕΡΤ λαμβάνει σήμα από την Digea μέχρι να ξαναποκτήσει δική της πλατφόρμα. Στις 10/7/2013 με ΠΝΠ⁵ δίνεται η δυνατότητα να καταργούνται δημόσιοι φορείς. Στις 11/7/2013 εκδίδεται ΚΥΑ κατάργησης της ΕΡΤ από κοινού με τον Υπουργό Οικονομικών και Τύπου. Είναι πρωτοφανής η ταχύτητα και η μυστικότητα με την οποία έκλεισε η ΕΡΤ.

Ασκήθηκε αίτηση ακύρωσης (οριστική δικαστική προστασία) και αίτηση αναστολής εκτέλεσης (προσωρινή) ενώ συγχρόνως και αίτημα προσωρινής διαταγής, το οποίο σωρεύεται με την αναστολή εκτέλεσης ή και με αυτοτελή αίτηση. Αιτούντες ήταν η ΠΡΟΣΠΕΡΤ & ένας εργαζόμενος της ΕΡΤ. Η προσωρινή Δικαστική προστασία μπορεί να ζητηθεί και πριν από τις επιδόσεις, εάν υπάρχει κίνδυνος ανεπανόρθωτης βλάβης, με αίτηση ενώπιων του Πρόεδρου· εκείνος την εγκρίνει, διατάζει να γίνουν οι επιδόσεις γρηγορότερα των τριών ημερών και αφότου γίνουν και εκδικαστεί κανονικά η προσωρινή, ελέγχει αν όντως συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις ανεπανόρθωτης βλάβης και αναλόγως ανακαλεί ή όχι την πρότερη απόφαση του (μηχανισμός ανάλογος με την ΠΝΠ). Όπως στην αναστολή εκτέλεσης έτσι και στην προσωρινή διαταγή υπάρχει η δυνατότητα διαμόρφωσης ενός πρόσφορου πλαισίου δικαστικής προστασίας. Δηλαδή δεν είναι υποχρεωμένο το δεσμευόμενο όργανο να σταματήσει παντάπασι την εφαρμογή, αλλά μπορεί να κάνει μια επιλογή μέσων ή να εφαρμόσει μια προστασία για το υποσύνολο της πράξης ή ότι άλλο θεωρεί σκόπιμο (52⁸ ΠΔ). Έτσι επιτυγχάνεται μια μεταβατική κατάσταση μέχρι την αίτηση αναστολής. Λόγοι αναστολής: μπορούν να είναι 1. πρόδηλη βασιμότητα 2. ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη βλάβη (η 2^η δεν προβλέπεται στον ΚΔΔ)

Δημόσια υπηρεσία υπό λειτουργική έννοια: Λόγοι δημόσιου συμφέροντος επιβάλλουν τη συνεχή λειτουργία της δημόσιας υπηρεσίας. Με αυτό το σκεπτικό η πλειοψηφία δέχτηκε την προσωρινή αναστολή. Υπήρξε και άλλη μια σκέψη που υποστήριξε ότι η αναστολή θα πρέπει να δοθεί εξ ολοκλήρου και χωρίς αμφιβολίες γιατί η τηλεόραση αποτελεί δημόσια

⁴ DIGEA: πάροχος ψηφιακής τηλεόρασης, που δημιουργήθηκε σε ένα περιβάλλον απόλυτου ανορθολογισμού με κοινοπραξία μεταξύ καναλαρχών που ευνοεί το μονοπώλιο, δημιουργώντας υπερχρεωμένα κανάλια.

⁵ ΠΝΠ: δεν χρειάζεται νομοθετική εξουσιοδότηση, έχει τυπική ισχύ νομού άρα μπορεί να καταργεί προηγούμενο νόμο. Δεν συμπράττει η Βουλή στην έκδοση της, αλλά απλώς την κυρώνει εντός 3 μηνών και η Κυβέρνηση υποχρεούται να την φέρει στη βουλή εντός 40 ημερών από την έκδοση → Σ 44. Πρόκειται για είδος αυτόνομης αρμοδιότητας της Διοίκησης με κανονιστικό χαρακτήρα που δικαιολογείται από εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις. Το σημαντικό είναι ότι η συνδρομή των προϋποθέσεων της εξαιρετικά επείγουσας και απρόβλεπτης περίπτωσης δεν ελέγχεται από το δικαστήριο ούτε παρεμπιπτόντως· θεωρείται εσωτερικό του σώματος, λόγω του κατεπείγοντος. Η μη συνδρομή του κριτηρίου του απρόβλεπτου θα ήταν η αιτία ακύρωσης των περισσότερων ΠΝΠ που εκδίδονται στην Ελλάδα αν ελέγχονταν από το δικαστήριο, καθώς εξαιρετικά συχνά ελλείπει και γίνεται κατάχρηση του θεσμού. Πρόκειται για πρωτογενή άσκηση κανονιστικής αρμοδιότητας που έχει παραχωρηθεί υπό εξαιρετικές συνθήκες. Ορθότερο θα ήταν να ελέγχονται, εκτός από τις περιπτώσεις που οι ΠΝΠ θα συνοδεύονται από ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία.

υπηρεσία που υπάγεται στο καθεστώς συνεχούς δημόσιας λειτουργίας. Εδώ πρόκειται για επίκληση δημόσιου συμφέροντος προς παροχή αναστολής εκτελέσεως. Το δημόσιο συμφέρον λειτουργεί κανονικά ως «κόφτης» της διαδικασίας, εδώ όμως είναι αυτό που την αφήνει να εξελιχθεί. Χωρίς να προβλέπεται από το νόμο το δημόσιο συμφέρον ως λόγος χορήγησης αναστολής, το δικαστήριο το αποδέχτηκε για να σταματήσει την εκτέλεση της ΔΠ και όχι για να την αφήσει να συνεχίζει να υπάρχει (όπως είναι το συνήθως συμβαίνον). Μάλιστα η επίκληση του δημόσιου συμφέροντος έγινε από τον ιδιώτη, πράγμα εξαιρετικά σπάνιο. Η αίτηση ακύρωσης συζητήθηκε 27/9/2013 στην πρώτη συζήτηση της Ολομέλειας και η απόφαση εκδόθηκε 23/5/2014. Προκειται για περίπτωση απίστευτα ταχείας απονομής δικαιοσύνης, κανονικά μια τέτοια υπόθεση θα έπαιρνε 6-7 χρόνια.

Ζήτημα συνταγματικότητας : Απαιτείται συνεχής και αδιάλειπτη λειτουργία δημόσιας τηλεόρασης εκ του Συντάγματος;

Οι αιτούντες είπαν ότι με βάση το **Σ 15**² απαιτείται να υπάρχει τέτοιου είδους φορέας γιατί η δημόσια τηλεόραση είναι η μονή που μπορεί να εγγυηθεί όσα επιβάλλει η συνταγματική διάταξη. (αυτό υποστήριξε και η μειοψηφία της απόφασης). Το ζήτημα έχει και ιδεολογικό περίβλημα καθώς η μειοψηφία λέει ότι οι ιδιώτες έχουν διαφορετικούς σκοπούς από αυτούς που προστατεύει το Σύνταγμα. Επιπλέον υπάρχει δημόσιος φορέας (ΕΣΡ) που ελέγχει(θεωρητικά) το ραδιοτηλεοπτικό τοπίο, με τις εγγυήσεις του **Σ 101**^Α. Η πλειοψηφία απεφάνθη ότι ο τρόπος οργάνωσης της δημόσιας τηλεόρασης, ανήκει στη διακριτική ευχέρεια του Κράτους, συνυπολογίζοντας και τις οικονομικές ανάγκες και δυνατότητες του. Εφόσον αυτό είναι δυνατό τότε πρέπει να υπάρχει δημόσια τηλεόραση που θα διασφαλίζει τα όσα επιτάσσει το **Σ 15**. Ο δικαστής έθεσε καταυτόν τον τρόπο ένα συνταγματικά ουδέτερο πλαίσιο ,αφήνοντας στον νομοθέτη την ελευθερία επιλογής της ύπαρξης ή όχι κρατικής ραδιοτηλεόρασης.

20/3/2018

Πρακτικό

Έρχεται στο γραφείο μου η εταιρία Τηλέτυπος που διαχειρίζεται το Mega, εργαζόμενοι στο κανάλι & ένας μεσήλικας που δεν μπορεί να παρακολουθήσει το 50/50 , έπειτα από απόφαση του ΕΣΡ να το κλείσει και μου ζητάνε να προσφύγουν εναντίον της απόφασης. Σε ποιο δικαστήριο και με ποιο ένδικο βοήθημα; Έχουν όλοι έννομο συμφέρον;

Είναι διαφορά διοικητική, ατομική διοικητική πράξη & δεν υπάγεται στο **Σ 94**. Είναι ακυρωτική καθώς δεν υπάρχει ρητή διάταξη που να λέει ότι είναι ουσίας. Η εταιρία έχει άμεσο, προσωπικό & ενεστώς συμφέρον καθώς είναι ο αποδέκτης της δυσμενούς απόφασης (άμεσα θιγόμενη). Οι εργαζόμενοι στο κανάλι έχουν προσωπικό έμμεσο συμφέρον , καθώς η απόφαση αφορά το Νομικό Πρόσωπο του Mega, το οποίο δεν εξαφανίζεται με την απόφαση. Επομένως δεν έχουν έννομο συμφέρον. Τέλος, ο τηλεθεατής

θα είχε έννομο συμφέρον μόνο στην περίπτωση που ζούσε σε απομονωμένο νησί, το οποίο έπιανε μόνο το συγκεκριμένο σταθμό. Άλλως, το δικαίωμα του στην πληροφορία & στην επικαιρότητα ικανοποιείται από άλλους σταθμούς.

Σχετικά με το ένδικο βοήθημα, η εταιρία μπορεί να κάνει αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του ΣΤΕ. Ωστόσο έχει το δικαίωμα και σε προσωρινή δικαστική προστασία με προσωρινή διαταγή και αίτηση αναστολής εκτελέσεως σύμφωνα με το 52 του ΠΔ 18/89.

Οργάνωση & παροχή υπηρεσιών από το κράτος

- Ως προς την οργάνωση υπάρχει διακριτική ευχέρεια.
- Αποκρατικοποίηση παρόχων : ΝΠΔΔ→ ΝΠΙΔ, ΕΡΤ → ΕΡΤ Α.Ε. , ΟΤΕ→ ΟΤΕ Α.Ε. , ΔΕΗ → ΔΕΗ Α.Ε., ΕΥΔΑΠ→ ΕΥΔΑΠ Α.Ε.
- Εσωτερικός μετασχηματισμός κρατικών και δημοσίων δομών
- Ιδιωτικοοικονομικό κριτήριο
- Ευελιξία & ανταγωνισμός
- Το ενωσιακό δίκαιο επιβάλλει ίσους όρους ανταγωνισμού → αντιπαράθεση με το εθνικό δίκαιο → ουδετερότητα έναντι στο κρατικό μονοπώλιο, εκτός από τομείς στους οποίους επιβάλλεται αυτό ή στους οποίους υπάρχει έντονος κρατικός παρεμβατισμός.
- Απελευθέρωση αγορών → ανταγωνισμός μεταξύ δημοσίων & ιδιωτικών φορέων
- Ιδιωτικοποίηση (ύστερα από αποκρατικοποίηση)
- Υποχρέωση μεταβίβασης από το κράτος δημόσιας συμμετοχής του στην εκάστοτε ανώνυμη εταιρία (ΟΤΕ, ΔΕΗ Α.Ε κλπ.) → το κράτος γίνεται μικρομέτοχος → ρυθμιστής & όχι παίχτης της αγοράς.

Μπορεί το κράτος να απεκδυθεί ιδιότητες ζωτικής σημασίας; Για παράδειγμα, να πουλήσει το μεγαλύτερο κομμάτι των αεροδρομίων/ λιμανιών;

Σ 106 → ουδέτερο ως προς το ζήτημα του οικονομικού μοντέλου του κράτους. Προβλέπει μέσα κρατικής παρέμβασης στην οικονομία & την ιδιοκτησία. ≠ Σ. 5, 17

Απομείωση του κράτους σε βασικά αγαθά → υποβάθμιση λαϊκής κυριαρχίας

Ιδιωτικοποίηση απαγορεύεται στα εξής:

- ΟΤΑ (ΝΠΔΔ) → Σ 102
- ΑΕΙ→ Σ 16_{5,8}
- Κοινωνική ασφάλιση → Σ 22
- και εκ της ερμηνείας άλλων διατάξεων

Ένταση μεταξύ εθνικής & ευρωπαϊκής νομολογίας: Σύμφωνα με την εθνική, ότι εντάσσεται στον σκληρό πυρήνα του κράτους δεν ιδιωτικοποιείται (Εθνική Άμυνα, Δικαιοσύνη, Αστυνομία κλπ.) Οι ανεξάρτητες αρχές αποτελούν ρωγμή για τα δημόσια έσοδα. Στην περίπτωση ιδιωτικοποιήσεων υπηρεσιών ζωτικής σημασίας (π.χ. άρδευση, υγεία, ενέργεια κλπ) πρέπει να διατηρείται η χρυσή μετοχή του κράτους, τουτέστιν η εποπτεία του πάνω σε

αυτές. Αντίθετα, η ευρωπαϊκή νομολογία κάνει για θεμελιώδη δικαιώματα, διαφάνεια & ορθή διαχείριση των δημοσίων πόρων, σε σημείο που συγκρούεται με την εθνική.

ΣΤΕ 1906/2014 → Υπόθεση ΕΥΔΑΠ : Διαδικασία αποκρατικοποίησης ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε.
(μονομετοχική εταιρία του ελληνικού δημοσίου)

- Ιδιωτικοποίηση → μεταβίβαση μετοχών → ΝΠΙΔ
- Διυπουργική κρατική επιτροπή αποκρατικοποιήσεων αναλαμβάνει τη μεταβίβαση με την έκδοση αποφάσεων των περιουσιακών στοιχείων του κράτους στο ΤΑΙΠΕΔ (Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας Ελληνικού Δημοσίου)
- Εφαρμογή ενωσιακού δικαίου
- Το κράτος δεν μπορεί να επανέλθει στην εξουσία (έχει μόνο τον έλεγχο)
- Το ΤΑΙΠΕΔ προβαίνει σε διαδικασία πώλησης μετοχών με προκήρυξη
- Αιτούντες ήταν οι πολίτες που παρουσίασαν τη σύμβαση τους με την εταιρεία, λέγοντας ότι ως τέτοιοι έχουν εύλογο συμφέρον αρχικά για τα περιουσιακά στοιχεία του Δημόσιου(επιχείρημα που απορρίφθηκε από το ΣΤΕ-με αιτιολογία ότι η αίτηση ακύρωσης θα προσελάμβανε χαρακτήρα λαϊκής αγωγής) αλλά και ότι ως χρηστές έχουν έννομο συμφέρον(που έγινε δεκτό).
- Το ΣΤΕ σε ότι αφορά στο κομμάτι της ενεργείας είπε ότι οι πολίτες δεν νομιμοποιούνται να ασκήσουν ως χρηστές της ΔΕΠΑ (φυσικό αέριο),καθώς αυτή λειτουργεί σε ένα πλαίσιο ανταγωνιστικής αγοράς, επομένως ο πολίτης μπορεί να στραφεί και σε άλλο φορέα εάν το επιθυμεί.
- Ως προς την ΕΥΔΑΠ όμως το ΣΤΕ είπε :1. πρόκειται για μονοπώλιο 2. παρέχεται αγαθό ζωτικής σημασίας που επιδρά στην υγεία. Βεβαία η φράση «επιδρά στην υγεία» θέτει και το ζήτημα του βάσιμου, εκτός αυτού της νομιμοποίησης. Η πλοκή μεταξύ νομιμοποίησης και βάσιμου συχνά αλληλεπιδρά στη νομολογία του ΣΤΕ όταν πρόκειται για ζητήματα περιβάλλοντος, αλλά και όταν πρόκειται για ζητήματα δημόσιας υγείας(άλλωστε το περιβάλλον είναι άμεσα συνδεδεμένο με την υγεία). Κατά αυτόν τον τρόπο θεμελιώθηκε το έννομο συμφέρον των πολιτών στην περίπτωση της ΕΥΔΑΠ. 3. η ΕΥΔΑΠ δεν ανήκει εκ των πραγμάτων στο σκληρό πυρήνα του Κράτους(επομένως δεν χρειάζεται το δικαστήριο να ασχοληθεί με το αν ανήκει η όχι εκεί αλλά να ασχοληθεί με το ζήτημα της υγείας)
- Η μειοψηφία είπε ότι δεν υπάρχει άμεσο συμφέρον μόνο και μόνο από τη μεταφορά των μετοχών στο ΤΑΙΠΕΔ και ότι θα πρέπει να προσβληθεί η ΔΠ της προκήρυξης όταν αυτή εκδοθεί. Βεβαία και την προκήρυξη θα δικαιούνται να προσβάλουν μόνο οι ενδιαφερόμενοι να μετάσχουν στο διαγωνισμό, όποτε πάλι οι απλοί πολίτες δεν θα είχαν έννομο συμφέρον.

Σημείωση: Διοικητικές πράξεις που ιδρύουν αρμοδιότητα είναι κανονιστικές. Ο χαρακτηρισμός μιας ΔΠ ως ΑΔΠ συμβάλλει στα εξής:

- Δεν θα ελέγχεται εσαεί παρεμπιπτόντως, όπως συμβαίνει με τις ΚΠΔ
- Συνοδεύεται από αιτιολογία

- Περιορίζεται σημαντικά ο αριθμός των νομιμοποιουμένων να ασκήσουν αίτηση ακύρωσης (έχει κριθεί νομολογιακά ότι στην ιδιωτικοποίηση δεν νομιμοποιούνται ούτε οι εργαζόμενοι , ούτε οι μικρομέτοχοι ούτε το ίδιο το ΝΠ)

22/3/2018

Κράτος → Λαός, έδαφος, πληθυσμός, πρωτογενής εξουσία & νομική προσωπικότητα.

Σ 13 → αντίστιξη των εννοιών «λαός» & «έθνος»

Λαός

- όσοι μένουν εντός ελληνικής επικράτειας, ανεξαρτήτως εθνικότητας.
- Το εκλογικό σώμα strict sensu με βάση τους περιορισμούς της ηλικίας & της ιθαγένειας

Έθνος

- Γαλλική επανάσταση → το έθνος αποτελείται από αντικειμενικά στοιχεία (γλώσσα, θρησκεία, ήθη).
- Ευρύτερη έννοια → βούληση για κοινή πορεία → υποκειμενικό στοιχείο
- Δεσμός ζώντων & τεθνεώτων εκτός και εντός επικρατείας

Ελληνικό κράτος για έθνος : Το έθνος περιλαμβάνει τους απανταχού Έλληνες. Έχει μια ιδιαίτερη συνταγματικοπολιτική βαρύτητα γιατί παραδοσιακά η Ελλάδα ήταν μια χωρά εξαγωγής ανθρωπινού δυναμικού, κυρίως προς ανεύρεση εργασίας. Μάλιστα η διαφύλαξη και ενδυνάμωση του θεσμού με τους ομογενείς είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη (Σ 108). Ο τρόπος απονομής της ιθαγενείας(νομικός δεσμός προσώπου με το Κράτος) παραδοσιακά στην Ελλάδα γινόταν πρωτίστως με βάση το *ius sanguinis* - δικαίο του αίματος (αποκτάται η ιθαγένεια με μονή την ύπαρξη ενός προγονικού δεσμού με Έλληνα, όπου και αν γεννηθεί το παιδί) . Εάν ακόμη και ένας πρόγονος οποιασδήποτε γενιάς ήταν Έλληνας, μπορεί να αποκτηθεί ιθαγένεια από οποιοδήποτε απόγονο οποιασδήποτε γενιάς. Είναι αναγκαίο και επαρκές λοιπόν στοιχείο να υπάρχει έστω «μια σταγόνα» ελληνικού αίματος. Αυτό αντικρούει στην κρατούσα διεθνώς μέθοδο απονομής ιθαγενείας , που στηρίζεται στο *ius solis* - δικαίο του εδάφους(παίρνω την ιθαγένεια του κράτους που γεννάμε ανεξαρτήτως εθνικότητας των γονέων μου). Ιστορικά αυτό εξηγείται για λόγους εθνικής συνειδήσεως, καθώς οι ΗΠΑ δεν είχαν συγκεκριμένο λαό και ήθελαν και με αυτό τον τρόπο να τον δημιουργήσουν. Λόγω της ένταξης στην ΕΕ και της γενικότερης ευημερίας, η Ελλάδα από χωρά εξαγωγής γίνεται χωρά εισαγωγής και αναλαμβάνει να διαχειριστεί μεγάλο αριθμό αλλοδαπών που εγκαθίστανται σε αυτήν. Τα παιδιά που γεννώνται και μεγαλώνουν εδώ από αλλοδαπούς γονείς βρίσκονται σε νομική αμηχανία καθώς δεν μπορούν να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια , ενώ αν ισχύει το δικαίο του εδάφους και στη χωρά από την όποια προέρχονται οι γονείς, βρίσκονται στο άτοπο της αρνητικής διπλής ιθαγενείας, δηλαδή να είναι ανιθαγενή. Τις περιπτώσεις αυτές ρυθμίζει το διεθνές δίκαιο, απονέμοντας ιθαγένεια.

Εκλογικό σώμα: άμεσο όργανο του κράτους → λαός υπό στενή έννοια

Σ 4₃ → Ο κοινός νομοθέτης έχει τη διακριτική ευχέρεια να καθορίζει τα κριτήρια απονομής της ελληνικής ιθαγένειας χωρίς περιορισμό. Το Σύνταγμα δεν δημιουργεί συνθήκες δικαιώματος στην απόδοση ιθαγένειας, υπάρχει ωστόσο δικαίωμα στη διατήρηση, εκτός από συγκεκριμένες προϋποθέσεις που αναφέρονται περιοριστικά στο άρθρο. Με μια πρώτη προσέγγιση, κατά το γράμμα του νομού, επαφίεται στον κοινό νομοθέτη να ορίσει τον τρόπο απόκτησης ιθαγενείας χωρίς κανένα συνταγματικό περιορισμό. Με μια δεύτερη προσέγγιση, πρέπει το Σ να ερμηνευθεί συστηματικά και όχι απλώς με βάση τα ανωτέρω άρθρο, αλλά ιδιαίτερα από τις διατάξεις που αναφέρονται στα χαρακτηριστικά του ελληνικού έθνους, όπως για παράδειγμα την ορθόδοξη θρησκεία κτλ. (ΣΤΕ 660/2018: διδασκαλία θρησκευτικών στο σχολείο). Από την άλλη θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι διατάξεις εξωτερικού τύπου, δηλαδή η συμμετοχή στην ΕΕ και η λειτουργία του Κράτους στο διεθνές συναλλακτικό πλαίσιο.

Συνέπειες απονομής ιθαγένειας (πολίτης) : Ο χαρακτηρισμός κάποιου ως πολίτη από την οπτική γωνία του Κράτους είναι ιδιαίτερα σημαντικός καθώς μαζί με αυτόν επιφυλάσσονται:

- Δικαιώματα: **Σ 4₄, 11, 12, 29.**
- Υποχρεώσεις: **Σ 120** (στρατιωτική θητεία, φορολογία) κλπ.

Όρια απονομής ιθαγένειας (εκ των υστέρων αυτόματη απόδοση) → Ν 3838/2010

- Πενταετής παραμονή γονέων και δήλωση στην Ελλάδα
- Εξαετής φοίτηση σε ελληνικό σχολείο και τριετής παραμονή γονέων
- Δικαίωμα εκλέγειν & εκλέγεσθαι, συμμετοχή στους ΟΤΑ (άμεση παρέμβαση στο εκλογικό σώμα για την συγκρότηση των οργάνων των ΟΤΑ)
- Το 4^ο τμήμα του ΣΤΕ που έχει το τεκμήριο αρμοδιότητας, με 7μελη σύνθεση εξέτασε τις προσβαλλόμενες που εκδόθηκαν βάσει του ανωτέρω νομού. Παρέπεμψε λόγω σπουδαιότητας στην Ολομέλεια. Άλλος λόγος παραπομπής στην Ολομέλεια είναι η οριστική κρίση επί αντισυνταγματικότητας, αφότου πρώτα γίνει η σχετική τοποθέτηση για το ζήτημα. Εξετάζει δηλαδή το παραδεκτό και αλλά ζητήματα που αφίστανται της αντισυνταγματικότητας και στη συνέχεια ως προς το ζήτημα της ερμηνείας του φερομένου ως αντισυνταγματικού νομού παραπέμπει στην Ολομέλεια .

(Δεν περιέχονται σημειώσεις επί της απόφαση ΣΤΕ 460/2013. Δες φάκελο)

Πολιτογράφηση: Ο ενδιαφερόμενος περνάει από συνέντευξη ώστε να διαπιστωθεί ότι είναι γνωστής της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτεύματος και ρωτάται επίσης για αλλά θεμελιώδη ζητήματα που ανάγονται στην πατρίδα, σχετικά και με τη γνησία επιθυμία πρόσδεσης στην ελληνική κοινότητα.

Διεθνές δίκαιο : δεν επιβάλλει κανόνες (μόνο όρια) για την απονομή ιθαγένειας. → Διακριτική ευχέρεια του κράτους.

Ευρωπαϊκή ένωση: πολίτης της ένωσης → παρεπόμενη του κράτους μέλους

Διαδικασία Ευρωπαϊκής ενοποίησης: εθνικές ιδιαιτερότητες ≠ κοινοί τόποι μεταξύ κρατών
→ δημιουργία διεθνούς κοινότητας φιλίας και συνεργασίας

Που αποτυπώνεται στο Σύνταγμα το εθνικό και το ευρωπαϊκό κράτος;

- **Εθνικό κράτος:** **Σ 1** (λαός-έθνος) , **Σ 3** (θρησκεία), **Σ 16** (παιδεία , εθνική συνείδηση)
- **Ευρωπαϊκό κράτος :** **Σ 2** (Ευρώπη), **Σ 5** (προστασία ζωής για όλους,), **Σ 28** (ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, ειρηνική συνύπαρξη αλλοεθνών), **Σ 70** (Βουλή-Ευρωπαϊκή Ένωση), **Σ 80** (ερμηνευτική δήλωση: σκοπός η διαδικασία ευρωπαϊκής ενοποίησης).

26/3/2018

Συνταγματική αντίστιξη: Στο Σύνταγμα αναφέρονται οι πολίτες (φέροντες την ιθαγένεια) , οι οποίοι και έχουν εκλογικό δικαίωμα. Στη διάταξη ωστόσο για τους ΟΤΑ (100 Σ), δεν γίνεται τέτοια αναφορά . Συνεπώς, περιγράφεται λεπτομερώς η διαδικασία συμμετοχής στις βουλευτικές εκλογές, ενώ στους ΟΤΑ το Σύνταγμα δίνει τη διακριτική ευχέρεια στον κοινό νομοθέτη να θέσει τις προϋποθέσεις.

Επιταγή Ευρωπαϊκής Ένωσης: κοινοτικοί αλλοδαποί συμμετέχουν στις τοπικές εκλογές, όπου διαμένουν μόνιμα καθώς και στις ευρωεκλογές. Η ΕΕ δεν ενδιαφέρεται για την πολιτική συγκρότηση και τον τρόπο απονομής ιθαγένειας αλλά θέτει ελάχιστο όριο συμμετοχής των ευρωπαίων πολιτών στις εκλογικές διαδικασίες.

Βασική ενωσιακή αρχή: Ελευθερία κίνησης και εγκατάστασης των ευρωπαίων πολιτών. Θα ερχόταν σε αντίθεση με το εθνικό δίκαιο, αν το εκάστοτε κράτος απαγόρευε παντάπασι την συμμετοχή αλλοδαπών ευρωπαίων στις δημόσιες υπηρεσίες. Κάτι τέτοιο φυσικά δεν συμβαίνει σε υπηρεσίες όπως το δικαστικό σώμα ή ο στρατός, που ανάγονται στον σκληρό πυρήνα του κράτους και απαρτίζονται μόνο από Έλληνες (συνταγματική επιταγή). Το ενωσιακό δίκαιο είναι ουδέτερο αλλά δευτερογενές. Απαιτεί ένδικα μέσα προστασίας των πολιτών.

Σ 4₄ → επίδραση ΕΕ; Η έννοια «δημόσιες λειτουργίες» πρέπει να ερμηνεύεται συστατικά καθώς σημαίνει ανεξαρτησία και σκληρή κρατική εξουσία, και καταλαμβάνει θέσεις όπως κρατικοί λειτουργοί, κυβέρνηση δικαιοσύνη & ένοπλες δυνάμεις.

Σ 80 : Η ερμηνευτική δήλωση του παρόντος άρθρου είναι εξαιρετικά σημαντική και sos για τις εξετάσεις, αφού αποτυπώνει την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση – ενοποίηση στο εθνικό Σύνταγμα.

Αν το ελληνικό κράτος απορρίψει αίτηση εργασίας γάλλου πολίτη (όχι επί του ΑΣΕΠ) ποια είναι η διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσει;

- Όλα τα εθνικά δικαστήρια (πλην των ανώτατων) πρέπει να θέσουν προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο ΕΕ του Λουξεμβούργου.
- Καταγγελία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- Αίτηση Ακυρώσεως στο ΣΤΕ
- Δεν μπορεί να προσφύγει απευθείας στο ΔΕΕ.
- **Προσοχή!** Άλλο η ΕΣΔΑ. Εδώ προσφεύγει αφού πρώτα εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα.

Ιθαγένεια & έθνος: Οι ομογενείς (μέχρι 10^{ης} γενιάς) έχουν τη διακριτική ευχέρεια να λάβουν οποτεδήποτε το θέλουν την ελληνική ιθαγένεια, εφόσον μπορούν να αποδείξουν ότι κάποιος πρόγονος τους είναι Έλληνας ,με βάση τον κώδικα περί ιθαγενείας(μια σταγόνα αίμα αρκεί).

Μπορεί να καταργηθεί το *ius sanguinis*; Είναι το συνταγματικά κατοχυρωμένο; Είναι το αίμα κριτήριο για το έθνος (όμαιμο, ομόθρησκο, ομόγλωσσο) ;

Επί της αρχής, επειδή το Σύνταγμα κάνει λόγο για έθνος σε διάφορα άρθρα, αυτό δεν σημαίνει άνευ εταίρου ότι η ιθαγένεια απονέμεται μόνο σε όσους ανήκουν στο έθνος. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το άρθρο Σ 108 κατοχυρώνει κατ' ελάχιστον το δικαίωμα του αίματος αλλά δεν έχει τεθεί νομολογιακά.

Πολιτικό σύστημα → Κόμματα: Στην Ελλάδα ισχύει κομματική δημοκρατία.

Σ 29→ έκφραση του λαού μέσω κόμματος

Σ 37 → Δομή κοινοβουλευτικού συστήματος → ανάδειξη της κυβέρνησης («πρωθυπουργός διορίζεται ο αρχηγός του πρώτου κόμματος» κτλ). Το κόμμα συνδέεται με την ελευθερία των πολιτών. Δεν αποτελεί όργανο του Κράτους καθώς κάτι τέτοιο δεν ευσταθεί ιστορικά (ολοκληρωτικά καθεστώτα) αλλά έχει διφυή χαρακτήρα, δηλαδή μια υποκειμενική(ελευθερία ,πολιτικά δικαιώματα Σ 29) και μια αντικειμενική διάσταση (συνδρομή του στη συγκρότηση πολιτειακών οργάνων).

Κόμμα : Το κόμμα είναι φορέας που μετασχηματίζει την λαϊκή βούληση σε βούληση του Κράτους, διαμορφώνει δηλαδή την κρατική βούληση. Το κόμμα αποτελεί ΝΠ ,συνιστά συνταγματικά αναγνωριζόμενο συλλογικό υποκείμενο, όχι όμως κρατικό όργανο. Η έντονη κανονιστική εκ του Συντάγματος ρύθμιση του κόμματος το διαφοροποιεί από άλλες οντότητες και μεθόδους έκφρασης της βούλησης των πολιτών (πχ σωματείο, συνδικαλιστική ελευθερία). Το κόμμα αποτελεί αναγκαίο συστατικό του πολιτεύματος, η ίδια η αρχιτεκτονική του στηρίζεται στην ύπαρξη κόμματος(πλουραλισμός, πολυκομματισμός).

Όρια ρύθμισης του Σ 29 : Καταρχήν, είναι μια διάταξη με εμφανώς δυναμικό χαρακτήρα. Το κόμμα δεν ρυθμίζεται από το Σύνταγμα ως προς την εσωτερική του οργάνωση, δεν επιβάλλεται δηλαδή κάποιο πρότυπο εσωτερικής οργάνωσης (δεν υφίσταται αναγκαία εσωκομματική δημοκρατία).Το κάθε κόμμα διαλέγει την ταυτότητα του με άκρα όρια τις

συνταγματικές επιταγές (αυτονομία ≠ άκρατη παρέμβαση κράτους). Αντίθετα, στις ΗΠΑ η κρατική παρέμβαση επί των κομμάτων είναι πολύ μεγαλύτερη. Συνεπώς, το Σύνταγμα, εμφανώς επηρεασμένο από το δίκαιο της ΕΕ, είναι ουδέτερο ως προς την οργανωτική δομή του κόμματος με εξαίρεση περιπτώσεις που αφορούν τη διαφύλαξη του δημοκρατικού πολιτεύματος (π.χ Χρυσή Αυγή). Ο συντακτικός νομοθέτης οφείλει να βρει μια μέση λύση ανάμεσα στην ανάγκη ρύθμισης ενός σοβαρού συνταγματικού υποκειμένου και από την άλλη πλευρά στην ανάγκη εξασφάλισης αυτονομίας του.

Το **Σ 29** ειδικότερα κατοχυρώνει:

- πολιτικό δικαίωμα (εκλέγειν & εκλέγεσθαι) , υφιστάμενο συνταγματικούς περιορισμούς της παρ 3 του ιδίου άρθρου.(περιορισμός πολιτικής δράσης).
- η παρ 2 κατοχυρώνει εγγύηση θεσμική, φορέας της οποίας είναι το κόμμα.
- δεν επιτρέπεται η διάλυση κόμματος με μονομερή κρατική πράξη (δεύτερη θεσμική εγγύηση υπέρ του κόμματος, προκύπτουσα ερμηνευτικά από την παρ 1). Οι θεσμικές εγγυήσεις έχουν κατά βάση να κάνουν με τη δημόσια χρηματοδότηση. Τα κόμματα δικαιούνται κρατική ενίσχυση , με δέσμευση ωστόσο διαφάνειας. Στην Ελλάδα δεν επιθυμούσαμε τη ροή ιδιωτικών κεφαλαίων στα κόμματα γιατί δημιουργούνται εύλογες αμφιβολίες για τις συνέπειες στο χαρακτήρα τους και στη χειραγώγηση τους.
- Δυνατή η αυτοδιάλυση

Αυτονομία κόμματος: άπαξ και ιδρυθούν δεν διαλύονται με κρατική πράξη . Για να έχω περιορισμό δικαιώματος θα πρέπει αυτό να προβλέπεται ρητά(γενικός κανόνας). Δεν μπορούμε ερμηνευτικά να συνάγουμε περιορισμό. Το κόμμα βεβαία μπορεί να αυτοδιαλυθεί, δηλαδή να πάψει τελείως να υφίσταται. Κι εκεί όμως τίθενται ζητήματα, πχ αρκεί πλειοψηφία η απαιτείται ομοφωνία για τη διάλυση;

- **Επιχείρημα ιστορικής ερμηνείας:** η διάλυση προβλεπόταν ως δυνατότητα με νόμο στο κυβερνητικό σχέδιο του Συντάγματος 1974. Η συντακτική βουλή του 74-75 απέρριψε αυτή την πρόταση της κυβερνητικής πλειοψηφίας και απάλειψε την δυνατότητα διάλυσης. Αίτια τα ιστορικά βιώματα της δικτατορίας του 67 και οι παρεμβάσεις που γίνονταν στα κόμματα . Ερμηνευτικά, συνάγεται εξ αυτού ότι σήμερα δεν είναι δυνατή η διάλυση κόμματος.
- **Τεολογικό επιχείρημα:** η ίδια αυτονομία των κόμματος, που κατοχυρώνεται συνταγματικά, αντιτίθεται στην πρόβλεψη διάλυσης τους από το Σύνταγμα.

Ο ΑΠ επιβεβαίωσε τα παραπάνω με την απόφαση 590/2009.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα επιχειρήματα εξελίσσονται και άρα σήμερα να προχωρήσουμε σε υπό προϋποθέσεις διάλυση κόμματος; (εξελικτική ερμηνεία)

Αυτό θέτει και το ερώτημα κατά ποσό μπορεί μια διάταξη εξελικτικά να αναπτύσσει ένα τόσο δυναμικό χαρακτήρα. Επειδή πρόκειται για ενάσκηση πολιτικού δικαιώματος, η ερμηνευτική αυτή εξέλιξη θα ισοδυναμούσε όχι απλώς με περιορισμό αλλά με κατάργηση του δικαιώματος αυτού. Κατά τον Γεραπετρίτη δεν μπορεί να υποστηριχτεί τέτοιο εξελικτικό επιχείρημα. Είναι αναγκαία η αναθεώρηση για τη λύση του προβλήματος.

Κατά τον Γιαννακόπουλο, αν η δράση του κόμματος δεν συνάδει με το δημοκρατικό πολίτευμα χωρεί περιορισμός . Κατά τη νομολογία του ΕΣΔΑ (Στρασβούργο) περιορισμός (π.χ μέτρα περιορισμού χρηματοδότησης) είναι δυνατός μόνο λόγω βίας (βίαιη ή βέβαιη πιθανολογούμενη επικείμενη δράση) και αντιδημοκρατικού χαρακτήρα της δράσης του. Πράξεις που αντιβαίνουν στην δημοκρατία είναι ενδεχομένως η δημιουργία στρατιωτικών ταγμάτων, περιεχόμενο καταστατικού που επιτρέπει ένοπλη βία κλπ. Ο πλουραλισμός είναι στοιχείο της δημοκρατίας, επομένως αρκεί τα κόμματα να μην προβαίνουν εξωστρεφώς σε πράξεις αντίθετες με αυτή. Ένα φιλοβασιλικό κόμμα για παράδειγμα, δεν θα εθεωρούντο βίαιο.

Πάντως η ερμηνευτική αυτή ένταση και η ασάφεια που έχει δημιουργηθεί ως προς την ερμηνεία του Συντάγματος θα πρέπει να λυθεί με κάποια αναθεώρηση. Το διακύβευμα δεν είναι απαραίτητα η διάλυση ή απαγόρευση κόμματος αλλά: ενόψει πιθανής δικαστικής κρίσης περί του αντιδημοκρατικού χαρακτήρα δράσης του, το κατά ποσό θα μπορεί το δικαστήριο να περιορίσει προσωρινά τη δυνατότητα συμμετοχής του στις εκλογές. Στο μετρώ που αφορά το σύνολο του κόμματος και όχι απλώς μερικά μέλη του, τα λοιπά κόμματα προκειμένου να προστατεύει η ελεύθερη συμμετοχή στις εκλογές (=χωρίς φόβο άσκησης βίας) μπορούν επίσης να ζητήσουν τον αποκλεισμό του από αυτές, χωρίς όμως να οδηγηθεί σε διάλυση. Αυτό ενδεχομένως αποτελεί μετρώ συνδεδεμένο με την αρχή της αναλογικότητας. Στην επομένη εκλογική διαδικασία μπορεί να γίνει εκ νέου έλεγχος. Κρίσιμο είναι και το ποιο θα είναι το όργανο που θα αποφασίσει την κατάργηση. Κατά τον Γιαννακόπουλο δεν μπορεί η Βουλή να είναι το όργανο που θα διενεργήσει τέτοιο έλεγχο.

Ν 3023/2002 :προβολή κόμματος και χρηματοδότηση. Όπως προαναφέρθηκε δεν υπάρχει δυνατότητα συνταγματικά για την κατάργηση κόμματος· υπάρχει όμως ,χωρίς να αντιτίθεται στο Σ, η δυνατότητα διακοπής η μείωσης της χρηματοδότησης του.

Περιεχόμενο του νόμου:

- Για πρώτη φορά καθιέρωση νομικής προσωπικότητας κόμματος (δικαιώματα & υποχρεώσεις).
- Αναλογική χρηματοδότηση: προϋπόθεση κτήσης νομικής προσωπικότητας είναι η κατάληψη τουλάχιστον του 1% της εθνικής ψήφου ή η ύπαρξη βουλευτή. Εξαιρετική δυσαναλογία με τα μεγαλύτερα κόμματα.
- Τακτική, εκλογική και επιστημονική(π.χ ιδρύματα) λειτουργία κομμάτων
- Πρόβλεψη ποσοστού του κρατικού υπολογισμού.
- Οικονομική ενίσχυση ανάλογη με τη δύναμη που κατήγαγαν στις παρελθούσες εκλογές. Αυτό δημιουργεί πρόβλημα λόγω ανακατονομής των κομμάτων με αποτέλεσμα υπέρμετρα δάνεια. Συνέπεια αυτού επίσης είναι η ανυπαρξία υγιούς και ελεύθερου ανταγωνισμού.
- Αυστηρή οικονομική ενίσχυση από το κράτος. Ιδιωτική χρηματοδότηση εξαιρετικά περιορισμένη (όχι από ΝΠΙΔ, ΝΠΔΔ , αλλοδαπούς κ.α.) → 5.000 ανά βουλευτή & 15.000 ανά έτος.

- Η δωρεάν μετάδοση των κομμάτων πληρώνεται από τον κρατικό προϋπολογισμό (Σ 15 ₂). Η αναλογική ισότητα ισχύει και στην ραδιοτηλεοπτική προβολή. Κανένα κόμμα δεν επιτρέπεται να αγοράσει τηλεοπτικό χρόνο.
- Η έκταση της κρατικής χρηματοδότησης έχει ως συνέπεια την υποχώρηση της εσωκομματικής αυτονομίας.

N 4203/2013: τροποποιεί τον νόμο του 2002 και προσθέτει το 7^α που σχετίζεται με την αναστολή χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων. Πρόκειται για εξαιρετικά φωτογραφική διάταξη, και προβληματική καθώς καθιερώνεται με νόμο ειδική πλειοψηφία, και προβλέπεται αναστολή χρηματοδότησης ολοκλήρου του κόμματος(ΝΠ) εξαιτίας πράξεων ΦΠ. Επί αυτού του νόμου εκδίδεται διοικητική πράξη, η οποία προσβάλλεται στο ΣΤΕ. Επιχειρήματα υπέρ της ακυρώσεως συνιστούν μεταξύ άλλων:

- Παραβίαση αρχής ισότητας (Σ 4,26)
- Παραβίαση Σ 29 ₂ σε συνδυασμό με Σ 5₁ για συμμετοχή στην πολιτική ζωή, στο πλαίσιο της αρχής αναλογικότητας
- Παραβίαση ΕΣΔΑ κατά το μέρος που προβλέπει δίκαιη δική και ελεύθερες εκλογές (Άρθρο 6₁ της σύμβασης και 3 του 1^{ου} πρωτοκόλλου)
- Παραβίαση τεκμηρίου αθωότητας (Σ 20)

29/3/2018

ΣΤΕ 518/2015 (αναστολή χρηματοδότησης κομμάτων)

Προσβάλλεται παραδεκώς η διοικητική πράξη;

Νομός καθορίζει τη διαδικασία: με απόφαση Βουλής, εκδίδεται ΔΠ που δημιουργεί το περιβάλλον της αναστολής. Αποτελεί αυτή εκτελεστή ΔΠ(=παράγει εξωτερικές έννομες συνέπειες); Είναι δεκτή αιτήσεως ακυρώσεως; Πρόκειται για ενσωμάτωση της απόφασης της Βουλής. Με αυτή διαπιστώνεται η συνδρομή των προϋποθέσεων. Οι διαπιστωτικές καταρχήν προσβάλλονται παραδεκώς. Άλλη η περίπτωση των βεβαιωτικών, αυτές δεν έχουν εξωτερικές έννομες συνέπειες αφού απλώς επαναλαμβάνουν μια διοικητική θέση που έχει ήδη διατυπωθεί. Οπότε ναι, προσβάλλεται παραδεκώς.

Ετέθη από δυο μέλη του σχηματισμού της Ολομέλειας: η χρηματοδότηση των κομμάτων προσδιορίζεται με σημείο αναφοράς τον κρατικό προϋπολογισμό (ποσοστό επί αυτού) . Οι δικαστές είπαν ότι η διάταξη που καθιερώνει ποσοστιαία μερίδα κομμάτων επί του προϋπολογισμού είναι αντισυνταγματική. Ο κοινός νομοθέτης δεν είναι δυνατό να ορίζει ότι το ποσοστό χρηματοδότησης είναι σε συνάρτηση με το ποσοστό των δαπανών, καθώς αυτό αντιβαίνει στη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση. Θα έπρεπε να γίνεται με βάση το πλεόνασμα, δηλαδή των κερδών του κράτους, όχι τον προϋπολογισμό.

Πλειοψηφία : Παραβίαση Σ 4 και Σ 26. Δεν μπορεί τα παραγωγικά αίτια της βούλησης του νομοθέτη να στηρίζονται μόνο σε μια περίπτωση. Το δικαστήριο απάντησε ότι δεν το αφορά ποια ήταν τα παραγωγικά αίτια βούλησης, εφόσον ο νομός δεν περιλαμβάνει μια

εντελώς ειδική και συγκεκριμένη περίπτωση που θα μπορούσε να δημιουργεί προβλήματα στην ισότητα και στη διάκριση των λειτουργιών.

Το πρόβλημα στην υπόθεση αυτή είναι ο αιφνιδιασμός. Ο κατηγορούμενος ούτε γνώριζε αλλά ούτε και προβλεπόταν για την πράξη του κάποια έννομη συνέπεια εκ των πρότερων. **Ωστόσο δεν υπάρχει αντίθεση στο Σ 7₁ καθώς δεν πρόκειται για ποινικό νόμο.** Κατά πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ, για επιβαρύνσεις του διοικούμενου η νομοθεσία πρέπει να είναι σαφής, προβλέψιμη & προσβάσιμη. Ο διοικούμενος πρέπει να γνωρίζει με ποιο τρόπο το δικαίωμα θα περιοριστεί και να μπορεί να το προβλέψει, προκειμένου να προσαρμόσει τη συμπεριφορά του αναλόγως. Στη συγκεκριμένη περίπτωση το 2^ο & 3^ο δεν τηρούνται αν και τηρείται μόνο το 1^ο. Εάν δεν υπήρχε η νομολογία του ΕΔΔΑ θα μπορούσε με ερμηνεία το ίδιο συμπέρασμα να συναχθεί από το Σ 25₁₆ (γενική διάταξη περιορισμού δικαιωμάτων)

Επιπλέον κατά το δικαστήριο με το νόμο αυτό παραβιάζονται τα Σ 5₁ και Σ 29₂. Ένα όργανο συνταγματικώς καθοριζόμενο (=κόμμα) δεν είναι σύνηθες να έχει δικαιώματα. Τα όργανα έχουν αρμοδιότητες καταρχήν. Κατά την παραδοσιακή θεωρία τα ΝΠΔΔ δεν μπορούν να έχουν δικαιώματα. Είναι αποδέκτες δικαιωμάτων. Η θεωρία όμως αυτή είναι πλέον ξεπερασμένη και θεωρείται ότι μπορεί να είναι φορείς δικαιωμάτων και τα ΝΠΔΔ (Σ 29₃), εφόσον προσιδιάζει σε αυτά το δικαίωμα. ΝΠΔΔ που προβλέπονται από το Σύνταγμα και απολαμβάνουν δικαιωμάτων, κυρίως χρηματοδότησης, είναι οι ΟΤΑ & τα ΑΕΙ . *Προσοχή!* Τα κόμματα δεν είναι ΝΠΔΔ. Είναι απλώς προϊόντα της πολιτικής ελευθερίας, όπως οι ενώσεις ή τα σωματεία που απολαμβάνουν ειδικής ρύθμισης από το Σύνταγμα και τα όποια ήθελε το ίδιο το Σύνταγμα να συμπράττουν στη συγκρότηση άλλων κρατικών οργάνων(κυβέρνηση). Κατά αυτό τον τρόπο τους προσδίδεται μια αντικειμενική διάσταση. Το κόμμα απολαμβάνει φυσικά και την προστασία του Σ 20. Το Σ 29₂ τέλει υπό την επιφύλαξη νομού. Το ότι αυτή προβλέπεται (και άρα μπορούν να καθιερωθούν και περιορισμοί) δεν σημαίνει ότι οι περιορισμοί μπορούν να φτάνουν στο σημείο να παραβιάζουν το δικαίωμα. Πρέπει πάντα να βρίσκονται σε σύνδεση με την αρχή της αναλογικότητας Σ 25.⁶

⁶ *SOS: η αναλογικότητα per se δεν αποτελεί δικαίωμα. Αυτό που συμβαίνει είναι ότι η παραβίαση της αρχής πραγματώνεται με το δυσανάλογο περιορισμό κάποιου δικαιώματος. Χωρίς παραβίαση δικαιώματος η υπέρμετρο περιορισμό του δεν έχω αυτούσια παραβίαση αρχής αναλογικότητας. Αναλογικότητα = πρέπει κάθε μετρώ περιοριστικό δικαιώματος να πληροί τρία χαρακτηριστικά. 1.κατάλληλο μετρώ για τον εξυπηρετούμενο σκοπό [άρα υπάρχει κάποιος σκοπός, θεμιτός, συνταγματικά καθιερωμένος]. Επομένως πρώτα διαγιγνώσκω σκοπό συνταγματικό δημόσιου ενδιαφέροντος, ο οποίος πρέπει να είναι και αιτιώδης. Αν σκοπός δεν υπάρχει η δεν είναι αιτιώδης τότε δεν χρειάζεται να μπω στη σκέψη για την αρχή αναλογικότητας. Εάν δεν είναι θεμιτός κατά το Σ δεν υπάρχει καν δυνατότητα περιορισμού. Πχ νομός που θεσπίζει υπέρμετρα πρόστιμα ΚΟΚ για παράνομη προσπέραση και αναφέρει ως σκοπό τον ταμειακό, δηλαδή την αύξηση εσόδων του Κράτους ο σκοπός δεν είναι θεμιτός. Αν όμως ήταν σκοπός η δημόσια ασφάλεια, ο νομός θα ήταν θεμιτός. Ωστόσο, αυτό άλλαξε με τη δημοσιονομική κρίση και πλέον ακόμα και η εξυπηρέτηση ταμειακών συμφερόντων μπορεί να θεωρηθεί θεμιτή, με σκοπό τη δημοσιονομική σωτηρία της χώρας. (ανασηματισμός νομολογίας κυρίως επί φορολογικών εξόδων). 2.αναγκαιος περιορισμός= ο ίδιος σκοπός δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί με αλλά ηπιότερα μέσα. Πχ απαλλοτρίωση οικοπέδου ιδιωτικού που εξυπηρετεί τη δημιουργία σχολείου επιλέγεται με προϋποθέσεις να μην υπάρχει άλλο ακίνητο που να μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να είναι κατάλληλο το έδαφος για την εξυπηρέτηση του σκοπού. 3. υπό στενή έννοια αναλογικότητα= στάθμιση είτε μεταξύ δικαιωμάτων (αν υφίσταται σώρευση αντιτιθέμενων μεταξύ τους δικαιωμάτων –πχ δικαίωμα διέλευσης και δικαίωμα συνέρχεσθε στην*

Στην περίπτωση της ΧΑ επισημαίνεται ότι η τακτική κρατική χρηματοδότηση πηγάζει στην αγορά όπλων για τέλεση εγκληματικών πράξεων. Ο περιορισμός του δικαιώματος είναι σαφώς κατάλληλος με το σκοπό. Είναι όμως και αναγκαίος; Το δικαστήριο στάθηκε ιδιαίτερα σε αυτό το σημείο, επισημαίνοντας τρεις ειδικότερες εκφάνσεις:

- προσωρινό μετρώ διοικητικού χαρακτήρα → πρόκειται για αναστολή χρηματοδότησης. Άρα στην περίπτωση της αμετάκλητης αθώωσης τα χρήματα θα επιστρέψουν στο κόμμα. Δεν επιβάλλεται στέρηση του δικαιώματος, απλώς αναστολή του.
- Δεν στερείται όλη τη χρηματοδότηση αλλά μόνο το αναγκαίο, δηλαδή την τακτική που δίνεται ανά έτος. Δεν στερείται την εκλογική, άρα το κόμμα εξακολουθεί να έχει λόγο στον πολιτικό ανταγωνισμό.
- Ο χαρακτήρας του μέτρου είναι περιορισμένος (πρόκειται για διάσπαση του 1^{ου} επιχειρήματος).

Μειοψηφία : Αντίλογος μπορεί να προβληθεί για τα εξής:

- θα μπορούσε εναλλακτικά να επιβληθεί αυστηρός έλεγχος σχετικά με τις δαπάνες του κόμματος. Αυτό θα αποτελούσε ηπιότερο μέσο, το οποίο δε χρησιμοποιήθηκε και άρα παραβιάστηκε η αρχή της αναγκαιότητας.
- η αμετάκλητη ποινική δικαστική απόφαση δημιουργεί χρονική απόσταση αρκετά μεγάλη μεταξύ κατηγορίας και απονομής δικαιοσύνης. Επομένως το δικαίωμα περιορίζεται υπέρμετρα λόγω αρκετά επαχθούς μέτρου.

Επιχειρήματα Χρυσής Αυγής σε σχέση με ΕΣΔΑ

Α) Παραβίαση δικαιωμάτων περιουσίας (δεν βρίσκεται στον κορμό των βασικών διατάξεων αλλά στο 1^ο προσθετό πρωτόκολλο). Το δικαίωμα περιουσίας δεν περιλαμβάνει μόνο την εμπράγματη αξίωση αλλά και οτιδήποτε έχει οικονομική αξία (πχ ενοχική αξίωση συνιστά μέρος της προστασίας του άρθρου 3 του 1^{ου} προσθετού, το ίδιο και για αξίωση γεγεννημένη αλλά μη πληρωθείσα όπως η συνταξιοδοτική). Μονή προϋπόθεση είναι να πρόκειται για οικονομικά αποτιμητέο μέγεθος. Το Κράτος και κατά τη νομολογία του Στρασβούργου και κατά το **Σ 17** μπορεί να παρεμβαίνει στην ιδιοκτησία, επιβάλλοντας περιορισμούς βάσει πάντα του **Σ 25**. Βέβαια με την παρέμβαση του Κράτους δεν μπορεί να κλονίζεται η ασφάλεια/δικαιολογημένη εμπιστοσύνη που ενυπάρχει για συγκεκριμένη ιδιοκτησιακή κατάσταση. Αμάχητα τεκμήρια δεν υπάρχουν. Οι υποθέσεις πρέπει να εξατομικεύονται. Το δικαστήριο είπε ότι η αναστολή εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον, τηρείται η ισορροπία μεταξύ γενικού συμφέροντος και προστασίας του κόμματος και παρέχεται επαρκώς η δικαστική προστασία. *Η δικανική πρόταση αυτή πάσχει πολλαπλώς, το ζητούμενο έχει γίνει επιχείρημα και δεν υπάρχει καμία αιτιολογία.*

περίπτωση συγκέντρωσης), είτε δικαιώματος έναντι περιορισμού. Στην νομολογία δεν γίνεται συχνά επίκληση αυτού του τρίτου χαρακτηριστικού, ο δικαστής θεωρεί ότι η στάθμιση προσιδιάζει στην νομοθετική η διοικητική επιλογή και όχι στη δικαστική κρίση. Επομένως νομολογιακά κρίνονται κατά βάση τα χαρακτηριστικά 1,2

Β) Απαίτηση της ΕΣΔΑ για διεξαγωγή ελεύθερων εκλογών (άρθρο 3, 1^{ου} προσθετού πρωτόκολλου). Είναι περίεργο πως στη σύμβαση για δικαιώματα τέθηκαν ζητήματα εκλογικού συστήματος . Πρόκειται για ζητήματα που ιστορικά ανάγονται σε μια πρόσληψη σκληρού πυρήνα του Κράτους.

ΣΤΕ 141/ 2010 (αίτηση ακύρωσεως και αίτηση αναστολής εκτελέσεως τυπικού νόμου)

Ατομικός νόμος: επιτρεπτός συνταγματικά αρκεί να υπάρχει ειδική αιτιολογία. Όμως δεν είναι το συνήθως συμβαίνον και φυσικά πρέπει να υπακούει στις συνταγματικές επιταγές . Ουτως η άλλως και οι απρόσωπες και γενικές ρυθμίσεις θεσπίζονται με αφορμή συγκεκριμένες περιπτώσεις.

Έλεγχος συνταγματικότητας ΔΠ: Ο έλεγχος νομιμότητας των ΔΠ θεσπίζεται από το **Σ 95**. Αίτηση ακύρωσης κατά εκτελεστής ΔΠ είναι το πιο χαρακτηριστικό παραδείγματα έλεγχου των ΔΠ και έλεγχου τήρησης της νομιμότητας της Διοικήσης. Ο έλεγχος είναι διάχυτος, συγκεκριμένος και παρεμπιπτων.

Τρόποι αποκλεισμού ελέγχου συνταγματικότητας(sos) : Ένταξη εκτελεστών διοικητικών πράξεων στο κείμενο του τυπικού νόμου ώστε να μην μπορούν να προσβληθούν με αίτηση ακύρωσης στο ΣΤΕ. Επομένως ο τυπικός νόμος δεν προβλέπει διοικητική πράξη για την εφαρμογή του. Μπορεί βεβαία να ασκηθεί αγωγή αποζημίωσης κατά του Δημόσιου από ζημία που τυχόν προκλήθηκε από το νόμο. Ωστόσο μέχρι να φτάσει η υπόθεση στο ΣΤΕ (καθώς η αγωγή πάει πρώτα στα ΤΔΔ) θα περάσει αρκετός καιρός ώστε να έχει προλάβει να εκτελεστεί ο νομός χωρίς να έχει ελεγχτεί συνταγματικά. Το 2006 βάσει αυτού του «θεσμικού κόλπου-τεχνάσματος» εκδόθηκε ο νομός για τον Αχελώο. Ο νομός αυτός όπως και άλλοι αντίστοιχοι (πχ γήπεδο Παναθηναϊκού) χαρακτηρίζονται ως «ατομικοί νομοί».

Τέχνασμα του νομοθέτη : Για τη διεξαγωγή τέτοιου έργου απαιτείται : α) έγκριση περιβαλλοντικών ορών β) δημόσια σύμβαση για ανάθεση εκτέλεσης του έργου. Σειρά αποφάσεων του ΣΤΕ ως τότε, έκρινε τις ΔΠ έγκρισης περιβαλλοντικών ορών άκυρες. Τρεις φορές αυτές εκδόθηκαν και τρεις φορές ακυρώθηκαν με αποτέλεσμα να μπλοκάρεται η διεξαγωγή του έργου. Έτσι η Βουλή αποφάσισε να περιλάβει την έγκριση των περιβαλλοντικών ορών και την ανάθεση εκτέλεσης των σχετικών έργων στους αντίστοιχους εργολάβους, *στον ίδιο το νόμο*. **Ανεξαρτήτως του περιεχομένου του νομού ποτέ αυτός δεν προσβάλλεται με ένδικο βοήθημα, ούτε με προσωρινή δικαστική προστασία.** Η προσβολή νομού με αίτηση ακύρωσης η προσωρινής δικαστικής προστασίας θα ήταν προδήλως απαράδεκτη. Η λογική έκδοσης ενός ατομικού νομού είναι η αποφυγή δικαστικής προσβολής του έργου που προβλέπει, πρακτική που βεβαία αντιτίθεται στο **Σ 20**. Βεβαία η προσβολή του νομού ευθέως αντίκειται επίσης στο **Σ 93** 4. Η αίτηση αναστολής κατά του Ν 2006 απορρίφθηκε λόγω του παρεμπιπτοντος χαρακτήρα έλεγχου συνταγματικότητας.

Αρχή της υπεροχής της Ένωσης: Ωστόσο συμφώνα με το δίκαιο της Ένωσης πρέπει να εφαρμόζονται: α) Αρχή ισοδυναμίας β) Αρχή αποτελεσματικότητας :τα κράτη μέλη δεν μπορούν να καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση δικαιωμάτων που προκύπτουν από την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Επομένως επιβάλλεται στον εθνικό δικαστή η ερμηνεία του δικαίου με σκοπό την εξασφάλιση των δικαιωμάτων που πηγάζουν από το ενωσιακό δίκαιο (θα πρέπει να μην εφαρμόσει τους κανόνες της έννομης τάξης που αντιβαίνουν στο δίκαιο της ένωσης). Δίνεται δηλαδή *διαπλαστική αρμοδιότητα* στο δικαστή να προσαρμόσει το εθνικό δίκαιο στις επιταγές του ενωσιακού.

Ιστορικό απόφασης : Οι αιτούντες βρέθηκαν σε αδιέξοδο καθώς δεν υπήρχε εκτελεστή διοικητική πράξη που θα προσέβαλαν με το ένδικο βοήθημα της ακυρώσεως. Το ΔΕΕ σε υπόθεση της Σουηδίας έχει κρίνει ότι δεν επιβάλλεται να υπάρχει ευθεία προσβολή νομού για να ελέγχεται η αντισυνταγματικότητα. Μπορεί κάθε κράτος να αποφασίζει ευθύ η παρεμπόδιοντα έλεγχο. Όμως προσέθεσε ότι υπάρχουν περιπτώσεις που ο παρεμπόδιοντος έλεγχος δεν ανταποκρίνεται στην αρχή της αποτελεσματικότητας και τότε, στις περιπτώσεις ατομικών νόμων δεν μπορούν άρα να ελεγχτούν από τα κράτη μέλη που έχουν το σύστημα παρεμπόδιοντος έλεγχου (όπως εδώ) θα πρέπει να γίνουν εξαιρέσεις και να προβλέπεται εξαιρετικό ένδικο βοήθημα για την προσβολή αυτών και μόνο των νομών. Ο εθνικός δικαστής βρίσκεται σε αμηχανία μπροστά σε αυτή τη νομολογία, καθώς αν την εφαρμόζε θα ήταν αντίθετος στο εθνικό Σύνταγμα ενώ αν δεν την εφαρμόζε θα ήταν αντίθετος στο ενωσιακό δίκαιο. Επί αυτού του διλήμματος οι δικαστές έψαξαν περαιτέρω το φάκελο της υπόθεσης και βρήκαν ένα έγγραφο πληροφοριακό για την εκτέλεση του έργου που είχε εκδοθεί από υπηρεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ. Ο δικαστής άμβλυσε την αυστηρότητα του νομού σχετικά με το τι είναι εκτελεστή ΔΠ και χαρακτήρισε την έννοια της εκτελεστότητας λειτουργική και έτσι «βάφτισε» το πληροφοριακό αυτό έγγραφο επίσης εκτελεστή ΔΠ. Η άμβλυση αυτή είναι επιτρεπτή δεδομένης της διάσωσης του μείζονος, δηλαδή της εφαρμογής του παρεμπόδιοντος έλεγχου αλλά και της συμμόρφωσης με τις ενωσιακές επιταγές. Πρόκειται για μια μέθοδο που επιφανειακά εφαρμόζει το γράμμα του Συντάγματος όμως επί της ουσίας αποτελεί ευθύ έλεγχο του νομού. Στη συνέχεια έκρινε την υπόθεση και το νόμο ως αντισυνταγματικό. Παράλληλα έθεσε περίπου 13 προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ. Η ερμηνεία σε αυτή την περίπτωση ήταν ιδιαίτερα δυναμική προκειμένου να βρει ισορροπίες ανάμεσα στο εθνικό και ενωσιακό δίκαιο και στην παροχή αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

Γκόρτσος, 16/4/2018

ONE → Νομισματική ένωση , όχι οικονομική (αν και εν τοις πράγματι υπάρχει)

Οικονομική κρίση: κατά την τελευταία 11ετία (2007-2018) βιώσαμε σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο δυο διαφορετικές κρίσεις δεύτερη εν μέρει απότοκος της πρώτης, όχι με τα ίδια χαρακτηριστικά και σε διαφορετικές γεωγραφικές περιφέρειες.

- **Global financial crisis** /παθολογία χρηματοπιστωτικού συστήματος(=τράπεζες, κεφαλαιαγορές, ιδιωτική ασφάλιση) . Ξεκινά από ΗΠΑ, εξελίσσεται σε παγκόσμιο επίπεδο. Βεβαία υπάρχουν χώρες στις οποίες δεν υπήρχε καμία απολύτως επίπτωση, πχ Καναδάς, νοτιοανατολική Ασία(αυτοί βεβαία επλήγησαν στη δεκαετία του '90), Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία. Στην Ευρώπη άλλες χώρες επλήγησαν λιγότερο, άλλες περισσότερο.
- **Ελληνική κρίση:** Η Ελλάδα δεν επλήγη από αυτή την κρίση τόσο πολύ εκείνη την περίοδο διότι σε εκείνη τη φάση της ανάπτυξης οι ελληνικές τράπεζες δεν ήταν εκτεθειμένες στα επικίνδυνα ομολόγα τύπου Lehmann brothers⁷. Αυτό συνέβη κυρίως συγκυριακά, γιατί τότε οι ελληνικές τράπεζες αφενός δάνειζαν στο ελληνικό Δημόσιο και αφετέρου δεν εμπιστεύονταν η μια την άλλη για να αγοράσουν αναμεταξύ τους ομολόγα. Η Ελλάδα ήταν το μοναδικό κράτος στην Ε.Ε με διαρκή οικονομική ανάπτυξη από το 1994 μέχρι το 2008. Η αιτία της κρίσης το 2009 ήταν κυρίως πλημμελής εποπτεία και κρίση στο χρηματοοικονομικό σύστημα. Αντιμετωπίστηκε με κανονιστική ρύθμιση του δικαίου της κεφαλαιαγοράς.

Νομισματική Ευρωζώνη: το ευρώ είναι ενιαίο νόμισμα, όχι κοινό, καθ υποκατάσταση των παλιών νομισματικών μονάδων, και θεωρείται εθνικό νόμισμα. Η είσοδος στην ευρωζώνη βάσει ΣΛΕΕ απαιτούσε την πλήρωση κριτηρίων :

- **νομικό:** το καταστατικό της κεντρικής τράπεζας να συνάδει με το ευρωπαϊκό κεκτημένο και τη ΣΛΕΕ. Βασικό στοιχείο η ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας, το όποιο καθιερώνεται μέσα από την ίδια τη ΣΛΕΕ. Η ανεξαρτησία καλύπτει και την προσωπική, δεν επιτρέπεται η απομάκρυνση του Διευθυντή ή των μελών παρά μόνο κάτω από πολύ αυστηρές συνθήκες.
- **οικονομικό: Α)** ο πληθωρισμός κάτω του 2% και τα επιτόκια να είναι σε απόσταση ασφάλειας από τα επιτόκια των χωρών με τα χαμηλότερα επιτόκια **Β)** το χρέος σαν ποσοστό του ΑΕΠ δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 60%(Η Ελλάδα είχε 108). Υπήρχε ρήτρα ευελιξίας αν είναι άνω του 60% εφόσον σταθερά μειώνεται και υπάρχει ανάπτυξη κάθε χρόνο. Νομικά εφόσον η χώρα γίνει δεκτή δεν δεσμεύεται για κάτι, αλλά είναι οικονομικό το θέμα. **Γ)** το έλλειμμα σε ποσοστό του ΑΕΠ να μην υπερβαίνει το 3 % (126 ΣΛΕΕ) . Αυτό παραβίασε η Ελλάδα και πολλές άλλες χώρες όπως η Γαλλία και η Γερμανία. Ωστόσο οι δυο αυτές το παραβίασαν κατά 0.2%, ενώ η Ελλάδα κατά 10-12%.

Το 2010 συνέβη το εξής απρόοπτο ,που παγκοσμίως δεν είχε ξανασυμβεί . Εκδίδονταν ομολόγα που κάνεις δεν ήθελε να αγοράσει και μάλιστα σε νόμισμα που δεν μπορούσε να υποτιμηθεί. Παράλληλα για την παραβίαση της ΣΛΕΕ επιβλήθηκαν πρόστιμα όπως προβλεπόταν, τα όποια βεβαία δεν μπορούσαν να πληρωθούν. Η συνθήκη φάνηκε πως δεν προέβλεπε μηχανισμούς διάσωσης και είχε φτιαχτεί μόνο για «κάλους καιρούς» . Υπάρχει βεβαία το άρθρο ΣΛΕΕ 122.2, που προβλέπει αναλογική αναδιάρθρωση, όμως για φυσική καταστροφή ή για λογούς που δεν ανάγονται σε ευθύνη του Κράτους. Η ερμηνεία της ΣΛΕΕ ώστε να εφαρμοστεί και στην Ελλάδα ήταν μια παρατραβηγμένη ερμηνεία, ωστόσο δεν

⁷ *Lehmann brothers : investment bank . Δεν δεχόταν καταθέσεις αλλά εξέδιδε ομόλογα. Η πτώχευση της είχε ισχυρές συνέπειες στην παγκόσμια οικονομία λόγω της εκτεταμένης διασυνδεσιμότητας της.*

μπορούσε να γίνει κάτι διαφορετικό. Έτσι δόθηκαν τα πρώτα χρήματα στην Ελλάδα. Παράλληλα προχώρησε η χωρά σε διακυβερνητική συμφωνία εξωενωσιακά ,πράγμα που δεν απαγορευόταν. Αυτό οδήγησε στη δημιουργία του EFSF,που δυο χρόνια αργότερα με νέα διακυβερνητική συμφωνία δημιούργησε τον ESM. Το 1994 ιδρύθηκε το ΔΝΤ, το οποίο ήταν αρμόδιο για τη διαχείριση του συστήματος και την σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτίμων ενώ παράλληλα παρείχε χρηματική ενίσχυση στο κράτος με αίρεση δανεισμού.

Γκόρτσος ,17/4/2018

ΟΝΕ: τι σημαίνει;

- **Οικονομική ένωση** : δημοσιονομική αυτονομία με περιορισμούς, συντονισμός οικονομικής πολιτικής , δημοσιονομική πειθαρχία, αλληλεγγύη
- **Νομισματική ένωση** : ενιαία κεντρική τράπεζα, ενιαία νομισματική & συναλλαγματική πολιτική, ενιαίο νόμισμα.

Είδη οικονομικής πολιτικής

- **Μικροοικονομική** : Αφορά κυρίως Τράπεζες → Ρύθμιση & διάρθρωση ενιαίας αγοράς
- **Μακροοικονομική** : Αφορά την κυβέρνηση (δημόσιο οικονομικό δίκαιο) → νομισματική, συναλλαγματική(FX) & δημοσιονομική

Νομισματική ένωση: Σημαίνει ενιαία αγορά διακίνησης αγαθών και υπηρεσιών. Χάνεται ο συναλλαγματικός κίνδυνος λόγω ενιαίου νομίσματος. Στην ευρωζώνη προηγήθηκε της πολιτικής ενοποίησης. Αποτελεί τη μεγαλύτερη εκχώρηση αρμοδιοτήτων από το κράτη μέλη στην ΟΝΕ. Η εκχώρηση του δικαιώματος στην νομισματική κυριαρχία συνιστά εκχώρηση μέρους της κυριαρχίας του κράτους μέλους. Αρχή της ΕΕ αποτελούν οι δοτές αρμοδιότητες. Το αν η αρμοδιότητα είναι αποκλειστική, συντρέχουσα ή μηδενική εξετάζεται στα άρθρα 3,4 & 5 της ΣΛΕΕ. Το 1991 υπεγράφη η συνθήκη του Μάαστριχτ ενώ το 1993 τέθηκε σε εφαρμογή. Το 1994 ξεκίνησε η διαδικασία του 2^{ου} σταδίου της ΟΝΕ, η οποία ολοκληρώθηκε το 1999. Ωστόσο κάποιες χώρες εξαιρέθηκαν με πρωτόκολλο.

Ελληνικό Σύνταγμα (ανορθόδοξο): Το Σ 80₂ αναφέρεται στο νόμισμα (ατροφική διάταξη). Παράλληλα το Σ 106 καθορίζει τον ρόλο του κράτους στη ρύθμιση της αγοράς, τουτέστιν το κρατικό παρεμβατισμό σύμφωνα με τη γερμανική ελεύθερη προσέγγιση (σχολή Freiburg-Liberalismus)

Ορθόδοξο σύστημα : Το σωστό θα ήταν να υπήρχε, όπως και στις περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες μια Τράπεζα νομισματικής πολιτικής, ανεξάρτητη από την κυβέρνηση. Η δημοσιονομική πολιτική θα εξακολουθούσε να βρίσκεται υπό τον έλεγχο του κράτους (φόροι, εκποιήσεις, ομόλογα). Η ΕΚΤ δημιουργήθηκε σύμφωνα με το παρόν μοντέλο, αφού έχει θεσμική, προσωπική, οικονομική (κεφάλαια) & λειτουργική ανεξαρτησία σε συνδυασμό ωστόσο με λογοδοσία. Οι ευρωπαϊκές τράπεζες λειτουργούν κυρίως υπό την εποπτεία της ΕΚΤ. Κυρίαρχο στοιχείο της ΟΝΕ αποτελεί η σταθερότητα των τιμών ≠ πληθωρισμός), κάτι το οποίο αποτυπώνεται και ρητά στο Σύνταγμα της Γερμανίας.

Γκόρτσος, 19/4/2018

ΔΕΕ C- 370/12 Pringle

Ιστορικό : Η ΣΛΕΕ ήταν μέχρι πρότινος μια ατελής συγγραφικά συνθήκη καθώς μόνο το άρθρο 122 αναφερόταν στην αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών. Η ΟΝΕ δεν είχε προβλέψει τι θα μπορούσε αν συμβεί αν μια χώρα με νόμισμα το Ευρώ δεν μπορούσε να καλύψει το χρέος της. Οι κρατικές δαπάνες χρηματοδοτούνται με ομόλογα ενώ τα αποθεματικά των Κρατικών τραπεζών είναι σε άλλο νόμισμα. Οι λύσεις επί αυτού του προβλήματος ήταν είτε να τροποποιηθεί η συνθήκη , το οποίο και δεν έγινε, η προσφυγή στο 122 είτε η κατάρτιση μιας νέας διακρατικής σύμβασης σε συνάρτηση με την ΣΛΕΕ, η οποία θα ήταν μεσοπρόθεσμα πιο χρήσιμη. Το χρέος της Ελλάδας ανερχόταν στα 276 Δις. Η χώρα είχε πωλήσει ομόλογα σε όλο τον κόσμο οπότε μια βίαιη πτώχευση(στάση πληρωμών- ρευστοποίηση δημόσιας περιουσίας δεν ήταν δυνατή). Έτσι δημιουργήθηκε το 22010 μηχανισμός για τη χρηματοδότηση της Ελλάδας (ESFM→ ESFF →ESM (πρόγονος Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου, που ακόμα δεν υφίσταται).

Το άρθρο 48₆ ΣΕΕ προβλέπει αναθεώρηση για συγκεκριμένα θέματα με σύμφωνη γνώμη της ΕΚΤ. Στην απόφαση Pringle αναφέρονται τα 104,105 και 19 ενώ και τα 125(ρήτρα μη υποχρέωσης για χρέος άλλο κράτους), 123 (παραβίαση). Διαπιστώθηκε κενό στη συνθήκη αφού ενώ τηρήθηκε σωστά το 48 υπήρξε ασυμβατότητα 122 & 123.

Γκόρτσος , 24/4/2018

ΣΛΕΕ 121 – 126 : Οικονομική ένωση -δημοσιονομική πολιτική (ατελές σύστημα- δεν ισχύει πραγματικά κατά τον Γκόρτσο)

ΔΕΕ C- 62/14 Gauweiler

Θέμα: νομισματική ένωση **119 ΣΛΕΕ**(διάκριση) → Εκχώρηση μεγάλου μέρους εθνικής- νομισματικής κυριαρχίας με την είσοδο στην ΕΕ.

127 ΣΛΕΕ: Κορωνίδα ευρωσυστήματος

ΕΚΤ(προηγουμένως φορέας – έπειτα όργανο με την Συνθήκη της Λισσαβόνας)

- **Καθήκοντα:** διαχείριση νομισματικής ένωσης (ισχυρή) & χάραξη & εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής
- **Ορισμός:** Είναι μια μακροοικονομική πολιτική, που λειτούργησε συνδυασμό με την δημοσιονομική με στόχο τον χαμηλό πληθωρισμό οικονομική ανάπτυξη, ισοζύγιο πληρωμών, περιορισμένη ανεργία. Μέτρα για την διαμόρφωση στοιχείων ζήτησης.
- **Εργαλεία ΕΚΤ :** Ορισμός επιτοκίων, με τα οποία δανείζει τις κεντρικές τράπεζες , ο οποίες με τη σειρά τους δανείζουν τους καταναλωτές (όσο πιο μεγάλα, τόσο πιο μεγάλη ζήτηση). Δεν έπρεπε να κατεβούν κάτω από το 2%. Όχι μόνο κατέβηκαν αλλά δημιουργήθηκαν και αρνητικά επιτόκια (κάτω από το 0). Γι' αυτό το λόγο επιχείρησε παρά την απαγόρευση της ΣΛΕΕ (123) να αγοράσει ομόλογα, που πυροδότησε αντιδράσεις. *Σε χώρες που δεν έχουν κρατική τράπεζα (σήμερα Λιχτενστάιν) ισχύει νομισματική διακρατική συμφωνία (δανεισμός νομίσματος σε χώρες που δεν έχουν κεντρική τράπεζα⁸) π.χ. Λουξεμβούργου.*
- **Στόχος ΕΚΤ:** διασφάλιση σταθερότητας τιμών (πληθωρισμός όχι πάνω από 2%) → συνταγματικός περιορισμός , που προβλεπόταν από την Τράπεζα της Γερμανίας (με βάση αυτή δημιουργήθηκε η ΕΚΤ).
- **Πρόβλημα:** αποπληθωρισμός (ρευστότητα χωρίς αύξηση τιμών)

Ιστορικό: Αγοραπωλησία ομολόγων: Διέφευγε από τον πυρήνα αρμοδιοτήτων; Το πρόγραμμα της ΕΚΤ(χωρίς να έχει τεθεί σε εφαρμογή) ήταν η αγορά ομολόγων υπό προϋποθέσεις . Στόχος η τόνωση της αγοράς (εποικοδομητική ασάφεια) με την αύξηση αγοραστών και όχι η χρηματική ενίσχυση των κρατών που τα αγοράζουν. →Διασφάλιση σταθερότητας τιμών. Σύμφωνα με τον Gauweiler , παραβιάζεται το 123 (εξουσία ultra vires) Το δικαστήριο έθεσε προϋποθέσεις για την εφαρμογή του προγράμματος (π.χ αρχή αναλογικότητας).

26/4/2018

Εκλογικό σύστημα: η μηχανική με την οποία οι ψήφοι ανάγονται σε έδρες ανά εκλογικές περιφέρειες . Όλα τα υπόλοιπα αποτελούν υπό ευρεία έννοια εκλογικό δίκαιο. →**Σ 54**

⁸ Κεντρική τράπεζα: απευθείας δημιουργία ή μετεξέλιξη από εμπορική: έκδοση νομίσματος & άσκηση νομισματικής πολιτικής → έλεγχος έκδοσης τραπεζογραμμάτων (τα εκδίδει η ίδια) & κερμάτων (τα εκδίδει το Υπουργείο Οικονομικών) π.χ. Τράπεζα της Ελλάδος.

- Ο νομός με τον οποίο καθιερώνεται νέο εκλογικό σύστημα ή περιφέρειες ισχύει καταρχήν από τις μεθεπόμενες εκλογές εκτός αν υφίσταται πλειοψηφία 2/3 του όλου αριθμού των βουλευτών(200). Είναι η μεγαλύτερη πλειοψηφία που προβλέπεται από το Σύνταγμα για την Ολομέλεια της Βουλής.
- Κρίσιμος χρόνος είναι η συμπλήρωση ενός έτους από την τελευταία απογραφή(στην Ελλάδα γίνεται το πρώτο έτος κάθε νέας δεκαετίας). Ο αριθμός βουλευτών καθορίζεται διαβαθμισμένα αναλόγως του πληθυσμού. Αυτή την αναλογική κατανομή κάνει ο ΠτΔ.
- Κάθε νομός είναι και μια εκλογική περιφέρεια εκτός από την Αττική(Α,Β Αθηνών & Α,Β Πειραιώς, λουιής Αττικής) και τη Θεσσαλονίκη (Α,Β Θεσσαλονίκης)→ σύνολο $52+5=57$ εκλογικές περιφέρειες

Είναι δυνατή η πρόβλεψη ενός παγίου εκλογικού συστήματος εκ του Συντάγματος;

Γεραπετρίτης: Στο Σύνταγμα δεν περιγράφεται το περιεχόμενο του εκλογικού συστήματος, θα έπρεπε να υπάρχουν βασικές αρχές εκλογικού συστήματος → γνησία αντιπροσώπευση και κυβερνησιμότητα. Λόγος αναλογικής αντιπροσώπευσης θα πρέπει να είναι ο δείκτης αναλογικότητας (π.χ 40 ψήφοι/ 40 έδρες). Αυτός δεν μπορεί να υπερβαίνει τη μονάδα, στο απολύτως αναλογικό σύστημα. Στο ενισχυμένο είναι γύρω στο 0,8.

Πλειοψηφικό → κατανομή σε μονοεδρικές περιφέρειες, στις οποίες εκλέγεται αυτός που θα συγκεντρώσει τις περισσότερες ψήφους από τους λοιπούς (κλασικό παράδειγμα το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γερμανία-αν και ομοσπονδιακό κράτος). Σύζευξη μεταξύ αναλογικής αντιπροσώπευσης και δυνατότητας κυβερνησιμότητας, που επιβάλλει ο πρώτος να έχει ένα παραπάνω επίπεδο μικρού εκλογικού κέρδους ώστε να υπάρξει ως κυβέρνηση.

Πως δικαιολογείται συνταγματικά ο χωρισμός σε εκλογικές περιφέρειες, ενώ κάτι τέτοιο δεν προβλέπεται στο Σύνταγμα; Δεν αναπαράγεται έτσι ο τοπικισμός;

Οι βουλευτές εκλέγονται για να αντιπροσωπεύσουν⁹, όχι για να εκπροσωπήσουν το έθνος [έχουν απεριόριστο το δικαίωμα γνώμης και ψήφου-ελευθερία κινήσεων]. Εξ αντιδιαστολής δεν αντιπροσωπεύουν την εκλογική τους πελατεία(δηλαδή περιφέρεια) και δεν αντιπροσωπεύουν το κόμμα τους (η κομματική πειθαρχία δεν είναι συνταγματικά ανεκτή). Επομένως ο κάθε βουλευτής είναι δεσμευμένος μόνο για την υποστήριξη του δημόσιου συμφέροντος όπως εκείνος το αντιλαμβάνεται.

Με τις εκλογικές περιφέρειες πολιτικά μεταφέρεται το κέντρο βάρους από την αντιπροσώπευση του έθνους στην εκπροσώπηση της εκλογικής περιφέρειας. Συνταγματικό έρεισμα είναι η πρόβλεψη βουλευτών επικρατείας(εξ αντιδιαστολής είναι επιτρεπτός ο

⁹Εκπρόσωπος: Συγκεκριμένη εντολή για την οποία και μόνο μπορεί ο εκπρόσωπος να δράσει. Έχει μεγάλο επίπεδο ευθύνης απέναντι στον εντολέα του.

Αντιπρόσωπος: Γενική εντολή με συγκεκριμένη υλη . Έχει ελευθερία κινήσεων και όχι το ίδιο επίπεδο ευθύνης απέναντι στον εντολέα του.

χωρισμός σε περιφέρειες). Πάντως ο χωρισμός σε εκλογικές περιφέρειες αποτελεί στοιχείο «παράδοσης» από την περίοδο των κοτζαμπάσηδων και φαίνεται μάλιστα συμφώνα με τα προηγούμενα να είναι ανεκτός από το Σύνταγμα.

Κομματική πειθαρχία: δεν μπορεί να οδηγεί σε καταναγκασμό σε παραίτηση βουλευτή, με έξοδο από την κοινοβουλευτική ομάδα ούτε να απειλεί με διαγραφή βουλευτικής ιδιότητας.

Κομματική Δημοκρατία: αναγνωρίζεται από την συνολική συστηματική του Συντάγματος και δη από τα Σ 37,38, όχι τόσο από το Σ 29. Δημοκρατία και κράτος δικαίου αλληλεπιδρούν αντιθετικά ωστόσο αλληλοσυμπληρώνονται λειτουργικά. Έτσι συστήνεται το πολίτευμα.

Δεσμός βουλευτή- κόμματος: Ο βουλευτής που εκλέγεται με ένα κόμμα τεκμαίρεται ότι συνεχίζει στο κόμμα αυτό.

Τρόπος εκλογής: Ο σταυρός προτίμησης είναι ο τρόπος εκλογής των βουλευτών. Εξαίρεση, αν γίνουν εκλογές εντός 18 μηνών από τις τελευταίες τότε ισχύει σύστημα λίστας. Σύστημα λίστας ισχύει πάντα για την ανάδειξη βουλευτών επικρατείας.

Στοιχεία εθνικού εκλογικού συστήματος: Στο πλειοψηφικό σύστημα ενισχύεται, πριμοδοτείται το πρώτο κόμμα (όπως και στην Ελλάδα). Αντίθετα στο αναλογικό ικανοποιείται πλήρως ο όρος αντιπροσώπευσης. Το 1989 η κυβέρνηση έφτιαξε ένα σύστημα κοντά στην απλή αναλογική. Αμέσως μετά η ΝΔ επανέφερε το πλειοψηφικό αλλά έχασε στις εκλογές. Πλέον, με το σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής οι 250 από τις 300 διανέμονται αναλογικά και οι άλλες 50 πάνε στο πρώτο κόμμα. Όριο εισαγωγής στη Βουλή είναι το 3%. Για παράδειγμα ένα κόμμα με 40% θα πάρει 150 έδρες, αφού θα είναι το πρώτο ενώ με 10%, 25 έδρες. Από τα κόμματα που δεν μπαίνουν στην βουλή, προκύπτουν ψήφοι που μοιράζονται στα κόμματα αναλογικώς, με το 1^ο για άλλη μια φορά να παίρνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Ν 4406/ 16 : νόμος απλής αναλογικής πλην του στοιχείου του 3% που παραμένει. Δεν συγκέντρωσε όμως τα 2/3 και έτσι θα ισχύσει στις μεθεπόμενες εκλογές.

Προσοχή: Πως μπορεί να παραταθεί θητεία Βουλής ,ενώ έχει φτάσει ο καιρός για εκλογές;

Σ 53₃ → Με την διεξαγωγή πολέμου η Βουλή παίρνει παράταση και δεν γίνονται εκλογές.

Έλεγχος συνταγματικότητας εκλογικού νόμου: Τα δικαστήρια δείχνουν μεγάλη φειδώ στον έλεγχο συνταγματικότητας του εκλογικού νομού, καθώς ο νομός ελέγχεται μετά τις εκλογές με ένσταση στο ΑΕΔ και θα δημιουργούταν μεγάλη αναταραχή και ανατροπή των αποτελεσμάτων . Μόνο σε περίπτωση πρόδηλης αντισυνταγματικότητας θα κρίνει ο δικαστής εκλογικό νόμο. Έχει συμβεί μόνο 3 φορές. Λύση θα ήταν να υπάρχει προληπτικός έλεγχος συνταγματικότητας του εκλογικού νομού.

Μπορούμε να δημιουργήσουμε προληπτικό έλεγχο συνταγματικότητας του νόμου με το υφιστάμενο Σύνταγμα;

Με βάση το Σ 100, δεν γίνεται. Ωστόσο νομολογιακά θα μπορούσε να ισχύσει μέσω απόφασης του ΑΕΔ.

30/4/ 2018

Πολιτικό -εκλογικό σύστημα: κυριαρχία κράτους σκληρός πυρήνας κράτους. Το διεθνές δίκαιο δεν παρεμβαίνει . Αφορά ωστόσο και δικαιώματα (π.χ. σκληρά φιλελεύθερα ατομικά)

Πολιτικά προνομία των πολιτικών : Με την προστασία αυτών, θίγονται τα δικαιώματα όσων δεν μπορούν να εναγάγουν τους πολιτικούς λόγω ασυλίας. Σύγκρουση Σ61 και Σ20: κατά τον Σπυρόπουλο το Σ20 δικαίως υποχωρεί μπροστά στο Σ 61 με βάση τον κανόνα *lex generalis<lex specialis*

Διεθνές, ενωσιακό δίκαιο & γενικοί παραδεδεγμένοι κανόνες δικαίου → αποτελούν υπερνομοθετική πηγή αλλά βρίσκονται κάτω από το Σύνταγμα.

Τρεις βασικοί πόλοι: Εθνικό δίκαιο-ΕΣΔΑ-ΕΕ → διάλογος των δικαστών με συνεχή διαπραγμάτευση του εθνικού δικαίου σε σχέση με τους 2 πυλώνες του ΕΕ.

ΕΣΔΑ→ μεγάλη σημασία: υπογράφηκε το 1950 στη Ρώμη και κυρώθηκε από 45 χώρες , κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης (όχι της ΕΕ!). Έχει θεμελιώδη ιδιαιτερότητα σε σχέση με άλλες συνθήκες- κατά βάση στατικό αλλά δυναμικό περιεχόμενο λόγω του **ΕΔΔΑ** (δικαιοδοτικό όργανο) που δίνει τη δυνατότητα ατομικής προσφυγής υπό τις εξής προϋποθέσεις.

- μπορεί να προσφύγει οποιοσδήποτε που έχει έννομο συμφέρον εναντίον του κράτους(απευθείας απονομή δικαιώματος σε πολίτες – ξεφεύγει από την διακρατική συμφωνία)
- να έχει εξαντλήσει εθνικά ένδικα μέσα
- να έχω επικαλεστεί ήδη το ζήτημα της παραβίασης της ΕΣΔΑ με τη βλάβη που υπέστη
- να έχουν παρέλθει 6 μήνες από τη δημοσίευση της αμετάκλητης δικαστικής εσωτερικής απόφασης
- υπάρχει και δυνατότητα διακρατικής προσφυγής αλλά δεν είναι συχνή στην πράξη.

Το ΕΔΔΑ αναγνωρίζει τη βλάβη του δικαιώματος αλλά δίνει μόνο υλική αποκατάσταση (αποζημίωση). Άλλως θα ήταν παρέμβαση στην κρατική κυριαρχία, τουτέστιν καταναγκασμός. Αφού δεν έχουμε φυσική επανόρθωση, δεν έχουμε και πλήρη προστασία του δικαιώματος. Έχουν ωστόσο προβλεφθεί ειδικά ένδικα μέσα για την επανεξέταση της απόφασης(αίτηση αναθεώρησης) του εσωτερικού δικαστηρίου υπό το φως της

νεοκδοθείσας απόφασης του Ευρωπαϊκού δικαστηρίου του Στρασβούργου. Στη σύνθεση του δικαστηρίου Στρασβούργου, συμμετέχει και ο εθνικός δικαστής. Αν έχει κώλυμα, αντικαθίσταται από έναν ad hoc δικαστή, στην προκειμένη περίπτωση από καθηγητή νομικής. Στο δικαστήριο της ΕΕ δεν συμμετέχει.

Η μόνη κρατική παρέμβαση από το ΕΔΔΑ: Αν το ΕΔΔΑ διαπιστώσει συστημικό σφάλμα στην κρατική οργάνωση με πλείονες ατομικές προσφυγές που αφορούν το ίδιο θέμα, έχει δικαίωμα να επιβάλει στο κράτος να λάβει θετικά διαρθρωτικά μέτρα για την οριζόντια αποκατάσταση του θιγόμενου δικαιώματος της σύμβασης.

Δικαστήριο της ΕΕ: Το ΔΕΕ, σε αντίθεση με το ΕΔΔΑ, μπορεί να επιβάλει μέσα καταναγκασμού(π.χ. κυρώσεις) στα κράτη για την αποκατάσταση του δικαιώματος. Αποτελεί ένα διαρκή δικαιοπαραγωγικό μηχανισμό, δεν υπογράφει μόνο συνθήκες (ΣΛΛΕ, Μάαστριχτ κλπ.). Έχει διαρκή επενέργεια στα κράτη μέλη και πολύ μεγαλύτερη δυναμική από την ΕΣΔΑ. Ενώ λοιπόν είναι ευκολότερη η πρόσβαση στην ΕΣΔΑ, η εφαρμογή του ενωσιακού Δικαίου έχει μεγαλύτερη ισχύ και ένταση, αν φυσικά επιτευχθεί καθώς έχει υπέροχη έναντι στην εθνική έννομη τάξη (Σ 28). Σημειωτέον, το κράτος μπορεί να επιλεγεί μονιμώς να πληρώνει τα προστιμα παρα να συμμορφωνεται.

Διαφορά ΕΣΔΑ και Χάρτη Θεμελιωδών δικαιωμάτων ΕΕ: Τυπικά είναι τα ίδια αλλά η αναγνώριση δικαιωμάτων από το Χάρτη είναι σχετική γιατί δεν αφορά κάθε περίπτωση παραβίαση, σε αντίθεση με την ΕΣΔΑ και εξ αυτού έχει περιορισμένο περιεχόμενο. Ασχολείται με πράξεις -παραλείψεις οργάνων της ΕΕ(Κοινοβούλιο, Συμβούλιο, Επιτροπή) και δράση κρατικών οργάνων μόνο στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής ένωσης (δεν αφορά αμιγώς εθνικές διαφορές!)

Σημείωση: Το ΑΕΔ αποφαινεται για ζητήματα ισχύος και εφαρμογής μιας διεθνούς συνθήκης.

Απόφαση Συγγελίδη: δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη (ΕΣΔΑ 6 σε συνάρτηση με ΣΛΕΕ 14)

Πραγματικά περιστατικά: Βουλευτής δεν άφηνε τον τέως σύζυγο της, Συγγελίδη να δει τα παιδιά του. Κατέφυγε στα πολιτικά δικαστήρια και δικαιώθηκε, αφού επιβλήθηκε πρόστιμο στην πρώην σύζυγο του. Επειδή όμως συνέχιζε να μην τον αφήνει, κατέθεσε έγκληση για ποινική δίωξη για μη συμμόρφωση στην δικαστική απόφαση, η οποία δεν έγινε δεκτή από την Βουλή. Προσέφυγε στο Στρασβούργο, το οποίο είπε ότι κάθε κράτος δικαίωμα να καθορίζει τα των βουλευτών, ωστόσο λόγω στατιστικών δεδομένων (άνιση κατάσταση καθώς η βουλευτής μπορούσε να εναγάγει τον Αγγελίδη) καταδίκασε την Ελλάδα για παραβίαση του ΕΣΔΑ 6. Πήρε αποζημίωση από το Στρασβούργο αλλά δεν μπόρεσε να βλέπει τα παιδιά του. Το **Σ 61** απαγορεύει μόνο την ποινική δίωξη, δεν αφαιρεί τυχόν αστική αξίωση. Δεν υπάρχει ένδικο μέσο καθώς οι αποφάσεις της Βουλής δεν προσβάλλονται διοικητικά (**Σ 96**) όποτε δεν χρειαζόταν να εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα, παραμονή να ασκήσει την αγωγή αποζημίωσης, που δεν έχει την ίδια ωφελεία. Το 2008 τροποποιήθηκε ο κανονισμός της Βουλής και πλέον η επιτροπή κοινοβουλευτικής δεοντολογίας εξετάζει το κατά πόσον το φερόμενο αδίκημα τελέστηκε κατά την άσκηση

καθηκόντων του βουλευτή. Με την ΧΑ, αλλάζει τελείως η φιλοσοφία της Βουλής, αφού έδωσε και άδειες δίωξης.

Απόφαση Σιταρόπουλος & Γιακουμόπουλος : Η επιστολική ψήφος (**Σ 51₄**) παρέμεινε ανενεργή μέχρι την έκδοση της απόφασης. Οι προαναφερθέντες προσέφυγαν για την ενεργοποίηση της διάταξης στο Στρασβούργο. (Μηχανισμός διευκόλυνσης ελλήνων εκτός επικρατείας). Το δικαστήριο καταδίκασε την Ελλάδα για παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενεργείας (γενική και αφηρημένη θεσμική προστασία δικαιώματος). 37 από τα 45 κράτη της ΕΔΔΑ προβλέπουν κάποια βοήθεια έτσι το δικαστήριο βρέθηκε σε αμηχανία. Επιχειρηματολογία απόφασης(δεν είναι άρτια νομικά- πολύ θεωρητική)- μιλεί για απόσταση ελλήνων εντος και εκτός επικρατείας. Λείπει δικανικός συλλογισμός!

Μπορεί ένας εκλογικός νομός που έχει ψηφιστεί με πλειοψηφία μικρότερη των 2/3 και άρα θα ισχύει από τις μεθεπόμενες εκλογές, τελικά να μην εφαρμοστεί;

Ναι μπορεί να συμβεί αυτό, εφόσον στην επομένη (όχι στη μεθεπομένη) από την ψήφιση του Βουλή ,περάσει νέος νομός με πλειοψηφία 2/3. Αυτό βάσει Σ θα οδηγήσει στην εφαρμογή του νέου εκλογικού νομού από τις επόμενες εκλογές, λόγω της αυξημένης πλειοψηφίας και άρα στο να μην εφαρμοστεί ποτέ ο νομός που είχε ψηφίσει η προηγούμενη Βουλή και δεν είχε την αυξημένη πλειοψηφία.

3/5/2018

Διοικητική δικονομία

Η δικαστική απόφαση μπορεί όχι μόνο να ακυρώσει αλλά και να τροποποιήσει τη διοικητική πράξη. Ο δικαστικός έλεγχος είναι νομιμότητας & ουσίας (ποτέ σκοπιμότητας!).

Μπορεί μια διάφορα από ακυρωτική να γίνει ουσίας η να χαρακτηρίσει ως τέτοια απευθείας;

Το Σ 95₁ επιτρέπει τη μεταφορά ακυρωτικής από το ΣΤΕ σε άλλο δικαστήριο υπό προϋποθέσεις (φύση & σπουδαιότητα με ρήτρα το Σ95₃) Η νομολογία εφαρμόζοντας αυτή τη διάταξη έφτασε στο σημείο όχι μόνο μεταβολής της αρμοδιότητας του δικαστηρίου αλλά και του είδους της διαφοράς. Η μεταφορά διαφόρων γίνεται για λόγους αποκέντρωσης. Το Σ95₃ εφαρμόζεται από το ΣΤΕ κατά το δοκούν προκειμένου να μπορεί να κρατά τις υποθέσεις που θεωρεί ότι πρέπει να παραμένουν στην αρμοδιότητα του.

ΣΤΕ 3939/ 2010 & Ν.3434/2006: Προσπάθεια διασφάλισης ακυρωτικών διαφόρων ,ώστε η μεταφορά τους σε άλλα δικαστήρια να μη φτάσει σε σημείο να εκμηδενίσει την αρμοδιότητα του ΣΤΕ.

Ο νομός προέβλεπε την εθνική επιτροπή τηλεπικοινωνιών και ταχυδρομείων, της οποίας οι προκύπτουσες υποθέσεις θα αποτελούσαν διαφορές ουσίας και θα υπάγονταν στο διοικητικό εφετείο(απροκάλυπτη παράκαμψη ΣΤΕ). Τέθηκε ζήτημα συνταγματικότητας. Ο

νομοθέτης δεν μπορεί να παρέχει στο δικαστή αρμοδιότητες που θα οδηγούσαν σε παραβίαση της αρχής διάκρισης των λειτουργιών(στην προκείμενη της εκτελεστικής).

Οιγόμενες διατάξεις: Σ 26(γενική αρχή διάκρισης εξουσιών) και Σ 43(ειδική αρχή νομοθετικής εξουσιοδότησης). Ενόψει του ότι ο δικαστής μπορεί όχι μόνο να ακυρώνει αλλά και να τροποποιεί τη ΔΠ προέκυψαν δύο ζητήματα → έκδοση ΚΔΠ και μη ΚΠΔ¹⁰(ΑΔΠ).

- Η τροποποίηση ΔΠ(βάσει δικαστηρίου) συνιστά θέσπιση γενικού κανόνα. Όμως αυτή η δυνατότητα θέσπισης κανόνα δίνεται μόνο στην εκτελεστική εξουσία. Επομένως η ουσιαστικοποίηση μιας ΚΠΔ θα αντιτιθέταν στο Σ 43₂. Έτσι το δικαστήριο ήρθε να επιβεβαιώσει την άποψη της θεωρίας ότι οι διαφορές από ΚΔΠ είναι «εκ φύσεως» ακυρωτικές και δεν μπορούν να ουσιαστικοποιηθούν. Το δικαστήριο στήριξε το επιχείρημα στο Σ 43₂
- Όσον αφορά τις ΑΔΠ, θα πρέπει ad hoc να εξετάζεται αν ο δικαστής υπάγοντας μια διάφορα σε δικαστήριο ουσίας δρα εντός η εκτός τη συνταγματική του αρμοδιότητας. Τα κριτήρια εξαγωγής αυτού του συμπεράσματος είναι επισφαλής, αόριστα , δημιουργούν ανασφάλεια δικαίου. Αυτό οδήγησε στην παράγωγη πλούσιας νομολογίας τα επόμενα χρόνια. Έχει κριθεί ότι δεν είναι αντισυνταγματικό να ουσιαστικοποιούνται οι διαφορές της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

Ουσιαστικός έλεγχος: Κατά τον Γιαννακόπουλο δεν είναι απολύτως ορθή η αυστηρή διάκριση μεταξύ διαφόρων ουσίας και ακυρωτικών ουσιαστικός θα μπορούσε να γίνεται και στις ακυρωτικές. Πρόκειται για διαβαθμίστηκε αντίληψη για τη διάκριση ουσίας και ακυρωτικών, που μοιάζει να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες επιταγές, καθώς εν τοις πράγμασι προκύπτουν συχνά ενδιάμεσες περιπτώσεις. Επιπλέον τα τελευταία 15 χρόνια στο πλαίσιο λειτουργίας ελεύθερου ανταγωνισμού έχει απαγορευτεί η Διοίκηση να ανακατεύεται με ουσιαστικό έλεγχο σε ζητήματα που τον αφορούν. Μια ενδιάμεση επομένως κατάσταση(διαβάθμισης) θα μπορούσε να εξισορροπήσει τον έλεγχο της Διοίκησης στην αγορά, δεχόμενοι βεβαία ότι ο δικαστής δεν έχει δυνατότητα τροποποίησης τέτοιων ΔΠ, ωστόσο μπορεί να εκφέρει ουσιαστική κρίση.

Η διοικητική διάφορα ουσίας ως τέτοια προβλέπεται στο Σύνταγμα;

- Σ 95_{1γ} : Οι διοικητικές προσφυγές ουσίας στο ΣΤΕ
- Σ 94₃: δεν προβλέπεται ως δικονομικός πυλώνας ,ούτε είναι αυστηρά τυποποιημένη έννοια αλλά δεν μπορεί να καταργηθεί στο βαθμό που προβλέπεται από το Σύνταγμα η διάκριση διαφοράς ουσίας και ακυρώσεως.

Το Σύνταγμα δεν προσδιορίζει το τι συνιστά διάφορα ουσίας και τι κατηγορίες υποθέσεως καταλαμβάνει, άρα έχουμε μια λανθάνουσα προτεραιότητα της ακυρωτικής αρμοδιότητας.

Προβλέπει το Σύνταγμα τεχνική μετάπλασης ακυρωτικών αρμοδιοτήτων σε ουσίας;

¹⁰ οι μη ΚΠΔ δεν είναι αποκλειστικά οι ΑΔΠ αλλά αποτελούν ευρύτερο ορισμό

Σ95₃ → απλώς μεταφέρει αρμοδιότητα. *Προσοχή!* Δεν αποτελεί κριτήριο μετάπλασης! Ωστόσο η νομολογία χρησιμοποιεί αυτή τη διάταξη προκειμένου να θύσει τα κριτήρια(που πραγματικά αποτελούν όρια) ώστε να μεταπλάθει διαφορές από ακυρωτικές σε ουσίας. Στην πράξη η ουσιαστικοποίηση κρύβει και αποκέντρωση της διαφοράς.

Γιατί όμως συμβαίνει αυτή η ταύτιση ουσιαστικοποίησης- αποκέντρωσης ενώ το Σ 95_{1γ} προβλέπει και ότι οι διαφορές ουσίας μπορούν να υπαχθύν στο ΣΤΕ;

Οι κανόνες προετοιμάζονται και προκρίνονται από το ΣΤΕ και αν ο νομοθέτης δεν συμμορφωθεί τότε το ΣΤΕ θα τις διαμορφώσει εκ των υστέρων(θεσμική πρακτική).¹¹ Γενικά το Σύνταγμα δεν λέει τι τύπου έλεγχο ασκεί το ακυρωτικό και τι το ουσιαστικό δικαστήριο. Πρόκειται στην πραγματικότητα για μια ερμηνεία που γίνεται επί τη βάση του συστήματος των διατάξεων Σ 87 επ. Υπό την έννοια αυτή υπάρχει μια σχετική ελαστικότητα. Πάντως συμφώνα με το ισχύον καθεστώς υπάρχει μια σοβαρή σχετικοποίηση της διαφοράς γιατί: όσον αφορά στο βάθος του έλεγχου: νομιμότητας (ακυρωτικός)/νομιμότητας και ουσιαστικός(ουσιαστικός). Ο ακυρωτικός ωστόσο περιλαμβάνει και ψήγματα έλεγχου ουσίας: α)πλάνη περί τα πράγματα β)τεστ αναλογικότητας *stricto sensu* γ)μπορεί να ακυρώσει μερικώς τη δπ(η επιλογή από το δικαστή ποιο μέρος της δ θα κρατήσει και ποιο θα ακυρώσει αποτελεί έμμεση μεταρρύθμιση της). Η αρμοδιότητα αυτή μάλιστα διευρύνθηκε με την τροποποίηση του άρθρου 50 ΠΔ. Αντιστρόφως στον ουσιαστικό έλεγχο η πλήρης τροποποίηση της ΔΠ θα πρέπει να γίνει αφότου ασκήσει τη διακριτική της ευχέρεια το πρώτον η Δ. Αν δεν το κάνει η Δ δεν μπορεί να τροποποιήσει ο δικαστής. Επομένως οι δυο έννοιες είναι πολύ κοντά μεταξύ τους ούτως η άλλως και η μια έχει στοιχειά της άλλης, και στις δυο βεβαία τίθενται όρια. Κρίσιμο είναι: όσο περισσότερο πλησιάζει στη λογική της διείσδυσης σε δικαιώματα(γιατί ο δικαστής είναι κατά βάση φύλακας του κράτους δικαίου),τόσο προσιδιάζει η φύση της διαφοράς σε αυστηρό επίπεδο έλεγχου. Το δίπολο εδώ είναι αυστηρός η ήπιος βαθμός έλεγχου. Είναι πάντως σε κάθε περίπτωση αδύνατο να ασκήσουμε έλεγχο δημόσιας εξουσίας με μηχανοποιημένο τρόπο.

Ποια είναι τα όρια στη μετατροπή αρμοδιοτήτων από ακυρωτικές σε ουσίας;

- **Ενδογενή:** δεν μπορεί να αφαιρέσει παντάπασιν την γενική ακυρωτική αρμοδιότητα → **Σ 95₃**. Πρέπει να υπάρχει μια επαρκής κρίσιμη μάζα(από άποψη ύλης όχι ποσότητας)ακυρωτικών διαφόρων ώστε να μην εκμηδενίζεται το τεκμήριο αρμοδιότητας.
- **Εξωγενή:** διάκριση λειτουργιών → δεν μπορεί να μετατρέψει σε ουσίας τις διοικητικές πράξεις στις οποίες υπάρχει πρωτογενής ρυθμιστική αρμοδιότητα. Οι κανονιστικές δεν μπορούν να είναι ουσίας. Δεν μπορεί να τη διαμορφώνει εξ ολοκλήρου ο δικαστής.

¹¹ *διάφορα ΑΠ και ΣΤΕ: Το ΣΤΕ αποτελεί πρώτο όργανο έλεγχου συνταγματικότητας του νομού άμεσα από την έκδοση της δ, αφού εκδικάζει και σε πρώτο και σε τελευταίο βαθμό. Αντίθετα στον ΑΠ ο έλεγχος γίνεται χρόνια μετά όταν θα εκδικάσει σε τελευταίο βαθμό.*

Αίτηση αναίρεσης: ένδικο μέσο → ακυρωτικός έλεγχος κατά δικαστικής απόφασης, όχι διοικητικής πράξης.

Ν 3900/2010Α αρ. 18- τροποποίηση του ΠΔ 18/89 αρ. 53 : οι γενικές προβλέψεις του ΠΔ παρέμειναν οι ίδιες με μια μικρή προϋπόθεση σχετικά με το παραδεκτό της αίτησης. Μόνος λόγος αναίρεσης σύμφωνα με το νέο νόμο είναι η εσφαλμένη /πλημμελής ερμηνεία νόμου & τεχνικές προϋποθέσεις σε σχέση με τη χρηματική διαφορά & το δεδικασμένο(να μην υπάρχει νομολογία σχετικά με το επιδικαζόμενο θέμα ή συγκεκριμένη αντίθετη). Επέρχεται μια δραματική συρρίκνωση των λόγων αναίρεσης και αυστηροποίηση (απαιτείται προσκόμιση της νομολογίας κλπ) με στόχο τη μείωση των ενδίκων μέσων & ακολούθως τη δουλειά των δικαστηρίων. . Απαιτείται στο δικόγραφο να υπάρχουν συγκεκριμένοι ισχυρισμοί και επιπλέον να λέει αν και πως έχει αντιμετωπιστεί αυτό το ζήτημα από τη νομολογία, αυτή να προσδιορίζεται και να προσκομίζεται. Αυτό δεν θα πρέπει να γίνεται μόνο στο πλαίσιο του βάσιμου αλλά και στο τυπικό. Πρόκειται για εξαιρετικά τυπολατρική νομολογιακή διαμόρφωση. Αυτό αποτελεί υπέρβαση της αρχής αναλογικότητας κατά τον Γιαννακόπουλο. Θα μπορούσε να βρεθεί ηπιότερο μέσο. Θα έπρεπε λοιπόν να ακολουθήσουμε το δίκαιο άλλων χωρών και να θέσουμε μηχανισμούς φιλτραρίσματος με εσωτερικές διαδικασίες περιορισμού με βάση την αρχή της ισότητας & της αναλογικότητας. Συρρίκνωση μη δικαιολογημένη κατά τον Γιαννακόπουλο.

ΣΤΕ 1519/2013 : ΕΣΔΑ 6,13 → αρχή της δίκαιης δίκης. Καταδικάζει τη τυπολατρεία. Εκδόθηκε απόφαση του Στρασβούργου , η οποία θεώρησε πως εν τέλει δεν παραβιάστηκε το δικαίωμα του διοικουμένου ως προς την κατοχύρωση ενδίκων μέσων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Θεμελιώδης διαφορά μεταξύ κράτους & διοικουμένου ως προς την αίτηση αναίρεσης: το δημόσιο δεν έχει δικαίωμα δικαστικής προστασίας (**Σ. 20**) Προσοχή! Το κράτος δεν είναι φορέας(μόνο τα ΝΠΔΔ) μόνο αποδέκτης δικαιωμάτων!

7/5/2018

Τι πλειοψηφία χρειάζεται για να αλλάξουν εκλογικές περιφέρειες ; (πχ θ Αθηνών)

Σ 54 → εξαρτάται από πότε θέλουμε να ισχύσει ένα αβέβαιο χρονικά γεγονός. Η διάταξη ενεργοποιεί την ισχύ νομού(η μονή στο σύνταγμα) με συνήθη πλειοψηφία 2/3, που αν δεν πληρωθεί θέτει το νόμο σε εφαρμογή αλλά όχι σε ισχύ.

- Κατά συνήθη πλειοψηφία στις επόμενες εκλογές
- Κατά αυξημένη πλειοψηφία στις μεθεπόμενες

Εκλογικά συστήματα εντός επικρατείας (2)

- το ένα θα ισχύσει στις επόμενες εκλογές(ενισχυμένη αναλογική)
- το άλλο στις μεθεπόμενες (απλή αναλογική- σε ισχύ με τις νέες εκλογές)

Μπορεί φυσικά, στις μεθεπόμενες εκλογές να ψηφιστεί κατά πλειοψηφία και όχι με απλή αναλογική (το αντίστροφο). Το σύνηθες είναι, αν η κυβέρνηση θεωρεί ότι θα κερδίσει τις εκλογές, διατάσει πλειοψηφικό ενώ αν φοβάται αναλογική.

Αλλαγή εκλογικού συστήματος με ΠΝΠ είναι εφικτή;

Όχι, γιατί οι ΠΝΠ αφορούν κρίσιμα εθνικά θέματα και εκδίδονται σε περιπτώσεις εξαιρετικά επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης. (Σ 44)

Διοικητική δικονομία

Προσωρινή δικαστική προστασία: Με την παροχή οριστικής δικαστικής προστασίας η όποια εκ των πραγμάτων έχει μεγάλη χρονική διάρκεια υπάρχει κίνδυνος για τον διοικούμενο να υποστεί ανεπανόρθωτη βλάβη. Ωστόσο, απαγορεύεται η πλήρης ικανοποίηση του αιτούντος στο πλαίσιο τη προσωρινής δικαστικής προστασίας ! Μόνο στην οριστική!

Σ 20₁, 6 & 13 ΕΣΔΑ. → κατοχυρώνεται και η προσωρινή δικαστική προστασία εκτός της οριστικής.

Αίτηση αναστολής Εκτέλεσης (ΠΔ 52 & 200 ΚΔΔ)→ Έχει πιο πολύ ιστορικό περιεχόμενο καθώς στην ουσία δεν αναστέλλει παρά ωφέλει τον διοικούμενο με την προσωρινή δικαστική προστασία. Συνιστά σοβαρή παρέκκλιση από την διάκριση των λειτουργιών (ο διοικητικός δικαστής προσομοιάζει στον πολιτικό) και ουσιαστικά διαμορφώνει μια διοικητική πράξη (γνησίως διαπλαστική ενεργεία).

Πχ ΕΡΤ (τεμαχισμός ΔΠ και τροποποίηση της) & εγγραφή σε ΑΕΙ - φοιτητής που μπορούσε να παρακολουθεί και να δίνει μαθήματα ενώ δεν ήταν εγγεγραμμένος με την εγγραφή του να εξαρτάται από την έκδοση της ΔΠ.

Είναι δυνατή η αναστολή εκτέλεσης αρνητικών διοικητικών πράξεων (ορισμός- απόρριψη αιτήματος-ρητώς ή σιωπηρώς);

Καταρχήν δεν επιτρέπεται διότι κατά τη νομολογία θα είχαμε υποκατάσταση της διοίκησης από του δικαστή (θα ισοδυναμούσε με την έκδοση θετικών διοικητικών πράξεων).

Προσοχή! Ωστόσο αν η διοίκηση απορρίψει την ανανέωση αδειών καταστήματος είναι νόθος αρνητική διοικητική πράξη και επιτρέπεται αναστολή εκτέλεσης! Αν απορρίψει την έκδοση άδειας είναι αμιγώς αρνητική πράξη και δεν επιτρέπεται.

Εξάιρεση: Αν το δικαστήριο αρνηθεί εγγραφή φοιτητή (αμιγώς αρνητική πράξη κατά τη νομολογία) πραγματοποιείται προσωρινή ρύθμιση της επίδικης κατάστασης σύμφωνα με τα συμφέροντα του φοιτητή και του δημόσιου. → επιεικής νομολογία

ΠΔ 18/89 αρ. 52: δυνατότητα αναστολής εκτέλεσης πράξης και λήψη κάθε άλλου κατάλληλου μέτρου (παρ. 8) → σε κάθε ακυρωτική διάφορα ο δικαστής μπορεί να αναστείλει την εκτέλεση αλλά και να λάβει κάθε άλλο κατάλληλο μετρό → επηρεασμός από ΕΕ, δυναμική και ευέλικτη ρύθμιση

π.χ. χορήγηση άσυλου έπειτα από αρνητική διοικητική πράξη. Στην υπόθεση Αλί Αλί το

δικαστήριο δεν ανέστειλε την πράξη αλλά απαγόρευσε στη διοίκηση να τον διώξει από την χώρα και την υποχρέωσε να απέχει στο μέλλον από πράξεις που δυσχεραίνουν τη θέση του.

ΣΤΕ 38/2018 : (δες πραγματικά περιστατικά - σοβαρή απόρριψη αιτήματος διοικούμενου): όταν η οικονομική ζημία είναι οριακή(κριτήριο βιωσιμότητας), δικαιολογεί αναστολή εκτέλεσης. Ο δικαστής έλαβε διοικητικό μετρώ, απαγορεύοντας στην διοίκηση να λάβει χρήματα από τον διοικούμενο .(καθιέρωση νομολογίας Αλί). Κατά τον Γιαννόπουλο δεν είναι αθέμιτη διάκριση λειτουργιών (Σ 26). Τα γεγονότα επιβάλλουν την λήψη μέτρων στο πλαίσιο της δικαιοσύνης(συμμόρφωση διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις). **Προσοχή!** Αυτό κατοχυρώνεται και ρητώς από το Σύνταγμα: **Σ 94 (sos)**→ διατάσσει την διοίκηση να συμμορφώνεται με τις αποφάσεις του δικαστή

Προσοχή! Σε διάταξη νομού για το σκοπό της δημοσιονομικής σωτηρίας της χώρας δεν χορηγείται αναστολή εκτέλεσης ειδικά σε περιπτώσεις που βάλουν κατά χρηματικού καταλογισμού του δημόσιου(φορολογικό, ασφαλιστικό, κυρώσεις κλπ).
πχ δεν μπορώ να κάνω αναστολή εκτέλεσης στο εκκαθαριστικό της εφορίας

Έκταση δικαστικού έλεγχου

ΣΤΕ 2787/2015: παράδειγμα ταχείας απονομής δικαιοσύνης- απόφαση 2 μέρες μετά την αίτηση ακύρωσης- και μείζον πολιτικό ζήτημα (το μεγαλύτερο των τελευταίων χρονών). Ο αυτοπεριορισμός του δικαστή συνιστά τη θεσμική στρατηγική του δικαστή να υποχωρεί ενώπιων του κατέχοντος την πολιτική εξουσία. Παρέμβαση στην αίτηση ακυρώσεως (**6 μέρες πριν τη συζήτηση**). Έγινε παραδεκτή ωστόσο.

(Δες διαδικασία δημοψηφίσματος και τα είδη του) Σ 44→ όχι άμεση δημοκρατία αλλά αντιπροσωπευτική-έμμεση δημοκρατία (πολιτική ευθύνη της Βουλής)

Πραγματικά περιστατικά: Περίοδος διαπραγματεύσεων ΣΥΡΙΖΑ-Τρόικας, στην οποία η Τρόικα πρότεινε ένα τελικό πακέτο για την υπογραφή νέου μνημονίου. Στο πλαίσιο αυτής της διαπραγματεύσεως ο πρωθυπουργός επιστρέφει στην Ελλάδα και προχώρα στη διεξαγωγή δημοψηφίσματος. Αρχικά, η διάρκεια μεταξύ προκήρυξης του και διεξαγωγής του (1 εβδομάδα) ήταν εξαιρετικά μικρή για να γίνει η απαραίτητη διαβούλευση. Το δημοψήφισμα αποτελεί δομικό στοιχείο έμμεσης δημοκρατίας και ως τέτοιο πρέπει να εκλαμβάνεται.

Ερμηνευτική αμφισημία : Αφορά κρίσιμο εθνικό ζήτημα (μπορεί να είναι οτιδήποτε – αόριστες νομικές έννοιες με δυναμική εξέλιξη π.χ. η φορολογία του αυτοκινήτου δεν είναι κρίσιμο εθνικό θέμα, ενώ η ευρωπαϊκή ένωση είναι) και είναι συμβουλευτικό (δεν αναφέρεται τίποτα στο 44) και παράγει πολιτικές συνέπειες. Αν η κυβέρνηση αποκλίνει από τη λαϊκή βούληση αναλαμβάνει την πολιτική ευθύνη του πράγματος. Αν αφορά νομοσχέδιο (νομοθετικό) είναι δεσμευτικό (αναφέρεται ρητά στο Σ 44). Επί της απόφασης ο δικαστής δεν απάντησε στο αν αφορά καθαρά πολιτικό ζήτημα. Αρχικά το χαρακτήρισε ως κυβερνητική πράξη. Όταν το ΣΤΕ το κάνει αυτό σημαίνει ότι δεν θέλει να κρίνει και να επέμβει στην πολιτική(αυτοπεριορισμός της δικαστικής εξουσίας, που δεν προκύπτει ως υποχρέωση της αλλά απορρέει εμμέσως από την αρχή διάκρισης λειτουργιών και η ίδια η δικαστική εξουσία την «επιλεγεί», προκειμένου να τηρεί το ρολό που της έχει ανατεθεί). Το

δικαστήριο αν αποφάσιζε για το θέμα θα έπαιρνε πολιτική απόφαση και θα διατάρασσε πιθανώς την κοινωνική ειρήνη. Το ΣΤΕ στη συνέχεια παρέπεμψε στο ΑΕΔ , στο οποίο ανήκει η κρίση για το δημοψήφισμα. Βεβαία βάσει Συντάγματος αυτό γίνεται εκ των υστέρων ,δηλαδή μετά τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος και την ανακοίνωση του αποτελέσματος. Το ΣΤΕ δεν διευκρίνισε αν θεωρεί ότι στην αρμοδιότητα του ΑΕΔ ανήκει η υπόθεση του δημοψηφίσματος και πριν τη διεξαγωγή του. Επί της ουσίας αρνήθηκε να κρίνει.

Τι δεν μπορεί να είναι αντικείμενο δημοψηφίσματος;

- Εγγυήσεις δικαιωμάτων και ελευθεριών. Αυτές είναι αδιαπραγμάτευτες και δεν μπορούν να διακυβεύουν.
- Εξαιρετικά τεχνικά θέματα για τα οποία απαιτείται επαρκής αντικειμενική και πλήρης πληροφόρηση αλλά και εξειδικευμένη γνώση.
- Στο αποφασιστικό, αποκλείονται δημοσιονομικά ζητήματα. Στο συμβουλευτικό αυτό επιτρέπεται.

Είναι δυνατό να γίνει δημοψήφισμα για πόλεμο με την Τουρκία ή για το θέμα της αναδοχής των ομοφυλόφιλων;

Όχι, κανένα από τα δυο. Το πρώτο αφορά απόρρητα κυβέρνησης και δεν γίνεται αντικείμενο δημόσιας συζήτησης, επίσης προϋποθέτει τεχνικές γνώσεις και διαβουλεύσεις. Το 2^ο αφορά ατομικές ελευθερίες , δεν μπορεί να καταστρατηγηθεί το δικαίωμα της μειοψηφίας έναντι της πλειοψηφίας.

Προσοχή! Δημοψήφισμα που θα αφορούσε την παράκαμψη του ΣΤΕ θα ήταν προδήλως αντισυνταγματικό.

Θα μπορούσε να πάει η υπόθεση σε ΤΔΔ;

Εάν είχαμε σύστημα αποκεντρωμένης δικαστικής προστασίας, στο πλαίσιο του οποίου λειτουργεί και συνταγματικό δικαστήριο αυτό θα ήταν δυνατό. Όμως με το υπάρχον σύστημα θα ήταν απαράδεκτο ένα τόσο σημαντικό και φλέγον θέμα να αντιμετωπιστεί σε πρώτο βαθμό από διοικητικό πρωτοδικείο ή άλλο κατώτερο δικαστήριο του ΣΤΕ.

8/5/2018

Κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα η αστική ευθύνη του δημοσίου;

Ναι, σε δύο διατάξεις. Στο **Σ 20**, καθώς η αστική ευθύνη του δημόσιου συνδέεται με την αποτελεσματική και πλήρη δικαστική προστασία και στο **Σ 4₅** , σχετικά με την αναλογική ισότητα έναντι των δημοσίων βαρών.

Αστική ευθύνη δημοσίου: Θεσμός απαραίτητος για αποκατάσταση της ζημιάς του διοικούμενου , που συμπληρώνει το δικαίωμα δικαστικής προστασίας προστάζοντας την χρηματική αξίωση κα όχι μόνο την ακύρωση της παράνομης διοικητικής πράξης. Συνδέεται με την της αρχή νομιμότητας & την έννοια κράτους δικαίου στο πλαίσιο εκτελεστών διοικητικών πράξεων & υλικών ενεργειών(πράξεις & παραλείψεις).Ο νομοθέτης δεν μπορεί να καταργήσει τα άρθρα του ΑΚ 105,106 που αφορούν τη αστική ευθύνη, γιατί έχουν συνταγματική κατοχύρωση.

Παραδείγματα Αστικής Ευθύνης:

- Ένας δήμος έχει την υποχρέωση να προβαίνει στη συντήρηση των δρόμων(υλική ενεργεία) .Στην περίπτωση που κάποιος πέσει σε μια λακκούβα λόγω παράλειψης συντήρησης το δημόσιο ευθύνεται. Αυτός που υπέστη την ζημία έχει συνεισφέρει εξίσου στα δημόσια βάρη και με τη ζημία έχει υπερβάλλουσα συνεισφορά. Προκειμένου να αποκαταστήσουμε αυτό τον κλονισμό και την αναλογική ισότητα όλων ,το ΝΠΔΔ παρέχει αποζημίωση στον ζημιωθέντα.
- Σε περιπτώσεις που υπάρχει ιδιαίτερη διακινδύνευση αλλά όχι παρανόμια: για την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος το κράτος νομίμως εγκαθιστά μια αποθήκη πυρομαχικών, όπου διπλά υπάρχουν περιούσιες ιδιωτών (κατοικίες, κτήματα κλπ) Συμβαίνει σεισμός που οδηγεί σε έκρηξη και πρόκληση ζημιάς στις περιουσίες, με την προϋπόθεση ότι είχαν τηρηθεί όλες οι διατάξεις αντισεισμικής προστασίας και μετρά ασφάλειας κλπ. Επομένως έχουμε ζημία χωρίς παράνομη πράξη ή παράλειψη. Θα ήταν θεμιτό, τη ζημία που υπέστη ο ιδιώτης να την μοιραστεί το κράτος λόγω ιδιαίτερης διακινδύνευσης στο πλαίσιο της αναλογικής ισότητας δημοσίων βαρών. Προϋπόθεση είναι πάντα να έχουμε ιδιαίτερη και σπουδαία ζημία. Παλιότερα δεν γινόταν δεκτό στην νομολογία ότι μπορεί να έχουμε ευθύνη δημοσίου από νόμιμη πράξη.

Αστική ευθύνη δημοσίου από πράξεις οργάνων δικαστικής εξουσίας

Μέχρι πρότινος τα όργανα δικαστικής εξουσίας δε μπορούσαν να θεμελιώσουν αστική ευθύνη λόγω της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας. Η μονή ευθύνη που κατοχυρώνεται είναι το **Σ 99** , που αφορά αγωγή κακοδικίας λόγω παράνομης δικαστικής απόφασης (προσωπικά κατά του δικαστή η δικαστών). Ωστόσο, είναι ατελής η εγγύηση του διοικούμενου αφού το κράτος είναι πιο φερέγγυο (μεγαλύτερη εξουσία) από την εξουσία του ιδιώτη. Ουδέποτε πάντως έχει δικαστεί τέτοια αποζημίωση καθώς υπάρχει πρόβλημα αρμοδιότητας (δικαστής να κρίνει άλλους δικαστές): *Πως να φτιάξουμε ειδικό δικαστήριο που θα πρέπει ακόμα να κρίνει και τον εαυτό του;*

Τα ανωτέρα δικαιοδοτικά όργανα που εκδίκασαν υποθέσεις αστικής ευθύνης του κράτους είναι τα δικαστήρια του ΕΕ και της ΕΣΔΑ . Το κράτος είναι υποχρεωμένο να παρέχει χρηματική ικανοποίηση λόγω παραβίασης αρχών της ΕΕ (είτε από διοικητικά είτε δικαστικά όργανα- στη δεύτερη περίπτωση πρέπει να είναι καταφανής παρανόμια) σε

ζημιωθέντες διοικούμενους. → ΕΣΔΑ 6 (παραβίαση δίκαιης δίκης- καθυστέρηση απονομής δικαιουσύννης-υπέρβαση ευλόγου χρόνου δικαστικής προστασίας). Με αυτόν τον τρόπο η Ελλάδα βρέθηκε ενώπιον του δικαστηρίου και έτσι το 2012 καθιερώθηκε ιδιαίτερο ένδικο βοήθημα (πιλοτική δίκη) , που είναι ο πρώτος θεσμός αποζημίωσης διοικουμένου από πράξη η παράλειψη δικαστικού όργανο καθώς και τήρηση ασφάλειας στο πλαίσιο της δίκης.

ΣΤΕ 1501/ 2014 → Σύμφωνα με την μείζονα πρόταση του δικαστηρίου , θεμέλιο αστικής ευθύνης Δημόσιου είναι το Σ4₅ και αφορά παράνομες πράξεις δημοσίων οργάνων είτε νόμιμες. Η ζημία ωστόσο πρέπει να είναι ιδιαίτερη και σπουδαία. Η αστική ευθύνη του Δημόσιου αφορά όλα τα όργανα συμπεριλαμβανομένης και της δικαστικής εξουσίας. Για να γεννηθεί η αστική ευθύνη από πράξεις δικαστικών οργάνων πρέπει να έχω προφανώς προδήλως παράνομη πράξη. Το πρόβλημα που δημιουργήθηκε είναι ότι δεν υπήρχε αντίστοιχη νομοθετική ρύθμιση του πράγματος. Το δικαστήριο το έλυσε λέγοντας ότι θα χρησιμοποιούνται αναλογικώς τα 105,106 ΕισΝΑΚ μέχρι να θεσπιστεί η νομοθεσία, εφαρμόζοντας παράλληλα και τις επιπλέον προϋποθέσεις ευθύνης δικαστών που έθεσε η απόφαση(μεγάλη ζημία και πρόδηλη παρανομία). Υπήρχε και μειοψηφία, όχι ιδιαίτερα πειστική. Συνεπώς, η αστική ευθύνη του κράτους αφορά όλα τα όργανα της δημόσιας εξουσίας λόγω παράνομης πράξης. Αναλογική εφαρμογή των άρθρων ΑΚ 105,106. Η παραβίαση φυσικού δικαστή δεν είναι πειστική κατά τον Γιαννακόπουλο. Με την απόφαση αυτή έγινε μεταστροφή-εκσυγχρονισμός της αστικής ευθύνης του δημόσιου και άλλαξε ριζικά η νομολογία. Με βάση αυτά το δικαστήριο έκανε δεκτή την αίτηση αναίρεσης της υπόθεσης.

Τελικώς: Εκτελεστική – διοικητική & δικαστική λειτουργία ενέχουν ευθύνη. Τι γίνεται με τη νομοθετική λειτουργία;

Ζήτημα 1^ο Ουδέποτε αδικεί ο νομοθέτης; Φυσικά και μπορεί! Κρίσιμη διαφοροποίηση μεταξύ βλάβης δικαιώματος και συμφέροντος. Όταν ένας αντισυνταγματικός νόμος πλήττει δικαίωμα, πρέπει να αποκαταστήσει το κράτος τη ζημία. Το συμφέρον δεν έχει τόσο μεγάλη ένταση . Δεν είναι προφανές ωστόσο ποτέ συντρέχει το ένα και ποτέ το άλλο ιδίως αν ορίσουμε το δικαίωμα ως έννομο συμφέρον.

Ζήτημα 2^ο (τεχνικό) : είναι πολύ δύσκολο να θεμελιώσεις βλάβη από αντισυνταγματικό νόμο(πρέπει να είναι ορισμένη και συναρτάται αιτιωδώς με την κρατική πράξη του νομοθέτη);

Εξέλιξη συνεπειών ακυρωτικού έλεγχου : δυναμική εξέλιξη οριστικής δικαστικής προστασίας → όχι μόνο έλεγχος τυπικής αλλά και ουσιαστικής νομιμότητας . Απεριόριστος ακυρωτικός έλεγχος ΚΠΔ από τον δικαστή . Σε αντίθεση με παλιότερα, ο δικαστής έχει τη δυνατότητα είτε να ακυρώσει για το μέλλον είτε να ακυρώσει μεν αλλά να διατηρήσει κάποια στοιχεία της πράξης για λογούς διασφάλισης δικαιωμάτων ή δημόσιου συμφέροντος, θέτοντας παράλληλα στη Διοίκηση εύλογο χρονικό διάστημα συμμόρφωσης. (50₃ ΠΔ) Ο λόγος ακύρωσης πρέπει να είναι ουσιώδης-παραδεκτός αλλά και λυσιτελής.

- **Αλυσιτελής λόγος ακυρώσεως:** δεν είναι ωφέλιμος, ακόμα κι αν γίνει δεκτός → πρώτη μορφή ουσιαστικής νομικής πλημμέλειας.

- **Ουσιώδης:** πρέπει να κρίσιμος για την ποιότητα του διοικητικού έργου κι να συνδέεται άρρηκτα με το συμφέρον του διοικούμενου.

ΣΤΕ 530/2010 → ουσιαστικοποίηση λόγων νομιμότητας στον δικαστικό έλεγχο

Λόγοι : Αναρμοδιότητα, παράβαση ουσιώδους τύπου, παράβαση νομού και παράβαση εξουσίας. Οι δύο πρώτοι αφορούν αφορούν την εσωτερική νομιμότητα. Γενικά είναι απεριόριστος ο παρεμπόπων έλεγχος κανονιστικών πράξεων ως προς την εξωτερική νομιμότητα

Πχ Δικαίωμα ακρόασης: για να ακυρωθεί πράξη πρέπει ο διοικούμενος να πει τι θα κέρδιζε αν δεν είχε εκδοθεί η πράξη → λυσιτέλεια λόγου μετατράπηκε σε λόγο παραδεκτού.

Άρθρο 50 ΠΔ 18/89 (sos) Τροποποίηση συνεπειών ελέγχου → ευχέρεια του δικαστή

- Μπορεί να μεταθέτει τον χρόνο επέλευσης του ακυρωτικού αποτελέσματος π.χ. αργότερα από το χρόνο έκδοσης της πράξης.
- έχει την ευχέρεια να μην ακυρώσει πράξη για αναρμοδιότητα η παράβαση ουσιώδους τύπου.
- Αντιτίθεται στο Σ 100 ⁴.

10/5/2018

ΣΤΕ 2334 /2016: Αντικειμενικές αξίες ακινήτων: Αρμόδιο το ΣΤΕ, καθώς η πράξη καθορισμού αντικειμενικών αξιών είναι κανονιστική πράξη σύμφωνα με το Σ 95. Ο Αντικειμενικός προσδιορισμός συνδέεται με την αληθή αξία του ακινήτου, βάσει συγκριτικών κριτηρίων. Πρέπει ωστόσο να αναπροσαρμόζεται καθώς η κρίση προκάλεσε χαμηλές τιμές αγοραπωλησίας. Έννομο συμφέρον (άμεσο, ενεστώς και προσωπικό) είχε όποιος είχε ακίνητο στην περιοχή. Το βάρος αποδείξεως επέρχεται σε αυτόν που κάνει την αίτηση ακύρωσης (ΠΔ 33) Η συζήτηση γίνεται αποκλειστικώς βάση των δικογράφων και των εγγράφων που έχουν προσαχθεί πριν την αποδεικτική διαδικασία. Βάσει του ΠΔ 25₂ η προσκόμιση των αποδεικτικών στοιχείων πρέπει να γίνει μέσα σε 6 μέρες με υπόμνημα. Παλιότερα, η προσκόμιση των αποδεικτικών γινόταν κατά κύριο λόγο μια μέρα πριν τη συζήτηση στο ακροατήριο. Ο δικαστής έκρινε αυστηρό το μέτρο και μη συμβατό με το Σ 20. Όταν το δικαστήριο αλλάζει πρακτική και την εφαρμόζει στην υπόθεση, αιφνιδιάζει τον διοικούμενο. Έτσι δεν εφήρμοσε τη νέα νομολογία , απλά την ανακοίνωσε. Στις υποθέσεις που αφορούν πολιτικοκοινωνικά ζητήματα αυστηροποιούνται οι προϋποθέσεις του παραδεκτού. Μίλησε για τρόπο προσδιορισμού των αντικειμενικών αξιών και έθεσε σε εφαρμογή το ΠΔ 50_{3β}, προσδιορίζοντας τον χρόνο της επέλευσης του ακυρωτικού αποτελέσματος, αφού δεν μπορούσε να επανορθώσει την πλημμέλεια. Υπό το πρίσμα του Σ 95, υπερμήνευσε το ΠΔ 50₃ προκειμένου να προκαλέσει τη μεταστροφή μιας πάγιας συνταγματικής ερμηνείας. Για να προσδιορίσει το αποτέλεσμα έκανε εκτίμηση του δημοσίου συμφέροντος. Οι πρωτογενείς εκτιμήσεις του πραγματικού καταρχήν ανήκαν στη διοίκηση (Σ 94 ⁴.) Ο δικαστής επιτάσσει στη διοίκηση τη διενέργεια συγκεκριμένων

οικονομικών μελετών, τα οποία δεν απαιτούνται για τις δικές του ενέργειες (νομοθετικό κενό;) Η φορολογούμενη αξία του ακινήτου πρέπει να είναι πραγματική και όχι πλασματική. Έκανε δεκτή την αίτηση ακυρώσεως, καθώς η διοίκηση παρέλειψε να αναπροσαρμόσει τη φορολογία με βάση την νέα αντικειμενική αξία των ακινήτων.

ΣΤΕ 2287/2015 : Από το 1^ο μνημόνιο και μετά υπήρξαν διαδοχικές μειώσεις μισθών και συντάξεων-μετρά λιτότητας. Οι αιτούντες άσκησαν αγωγές αποζημίωσης για τα παρανόμως περικομμένα (δική στο διοικητικό πρωτοδικείο όχι στο ΣΤΕ) . Ωστόσο, επειδή δεν είχαν τη δυνατότητα να προβάλουν ζητήματα αντισυνταγματικότητας όπως στο ΣΤΕ , έπρεπε να ψάξουν για μια κανονιστική πράξη προκειμένου να πάνε απευθείας στο ΣΤΕ. Υπάρχει ωστόσο τρόπος για απευθείας υπαγωγή στο ΣΤΕ με πιλοτική δική, προκειμένου να αποφύγουν την καθυστέρηση απονομής της δικαιοσύνης, προβάλλοντας αντισυνταγματικότητα της μείωσης των συντάξεων , αντίθεση με ΕΣΔΑ & ΕΕ κλπ. Το ΣΤΕ δέχτηκε να εκδικάσει την πιλοτική δική και σε δεύτερη φάση, σε μεταγενέστερο χρόνο να εκδώσει απόφαση. Για πρώτη φορά σε μια συγκροτημένη απόφαση που κρίνει αντισυνταγματικά μετρά τίθεται ζήτημα δυνατότητας δικαστικής προστασίας έναντι του κράτους όταν πρόκειται για κοινωνικά δικαιώματα. Στις προηγούμενες αποφάσεις το ΣΤΕ προέβαλε συνεχώς την δημοσιονομική σωτηρία του κράτους.

Κοινωνικά δικαιώματα: αποχή αλλά και λήψη μέτρων (δημιουργία νοσοκομείων, δομή εκπαίδευσης, δικαστηρίων πχ)

Ατομιστική- φιλελεύθερη προσέγγιση κοινωνικού δικαιώματος :Πρόκειται για συνταγματικά και πολιτειακά συμφέροντα, που ρυθμίζει το Κράτος. Έτσι συρρικνώνεται σε ένα είδος «κεκτημένου» και δεν γεννάται κατ' αυτού αγωγή αξίωση (λόγω παράλειψης νόμιμης ενεργείας) έναντι στο κράτος . Έπειτα από σύγκριση κεκτημένων δικαιωμάτων, διαμεσολαβεί ο νομοθέτης. Ωστόσο , στη θεωρία αμφισβητείται. Θεωρεί πως υπάρχει αγωγή αξίωση έναντι κράτους με επιφύλαξη του εφικτού. Συνεπώς το κράτος υποχρεούται σε θετική δράση αν έχει τα μέσα(δημοσιονομικό όριο). Η άποψη αυτή έχει υποστεί κριτική. Υπάρχει και σύνδεση κοινωνικών δικαιωμάτων με τη δημοκρατική αρχή. Για την πραγμάτωση τους απαιτείται μεγάλη παρέμβαση του κράτους π.χ. γνησία αναδιανομή εισοδημάτων επί τη βάση της αξιοποίησης δημοσιονομικών πόρων.(**Σ 4₅**) *Προσοχή!* Ρητή κατοχύρωση αναδιανομής στο Σύνταγμα → κοινωνική και εθνική αλληλεγγύη → **Σ 25₄**

Κοινωνική ασφάλιση(Σ 22₅) : Ο δικαστής βρήκε στοιχειά αγωγίμης αξίωσης για παραλείψεις του κράτους. Το κράτος είναι υποχρεωμένο προς διασφάλιση αξιοπρεπούς πλαισίου διαβίωσης που προσομοιάζει στο πρότερο εργασιακό τους περιβάλλον και προς ίδρυση κρατικών οργανισμών ασφάλισης με τη διασφάλιση βιωσιμότητας & χρηματοδότησης τους . Αν αιτιολογημένα υπάρχει (μελέτη με στοιχειά αναλογικότητας & ισότητας) κρίση, αδυναμία κράτους να παράσχει , τότε μειώνονται οι συντάξεις αρκεί να μην παραβιάζεται ο πυρήνας του δικαιώματος . Τέτοια όρια μπορούν να παραβιαστούν μόνο στην πρώτη φάση της οικονομικής κρίσης, που το κράτος εξ απήνης βρίσκεται σε δύσκολη δημοσιονομική κατάσταση! (*δες και μειοψηφία*) . Έτσι το ΣΤΕ δικαιολογεί μόνο το 1^ο μνημόνιο, θεώρησε δε αντισυνταγματική τη 2^η φάση περικοπής συντάξεων λόγω

ανυπαρξίας μελέτης για το 2^ο μνημόνιο). Η αντισυνταγματικότητα δεν μπορούσε να ίσχυσε αναδρομικά, γιατί θα ανατρεπόταν τα πάντα.

Σ 100₄ & 50₃ ΠΔ 18/89: όριο δικαστή (επέκταση και σε διάφορα ουσίας ακόμα και σε πιλοτική δική) με προσδιορισμός συνεπειών του έλεγχου συνταγματικότητας μετά τη δημοσίευση της απόφασης. Το άρθρο παρερμηνεύθηκε από τον δικαστή (σχετικά με την αναδρομικότητα του ακυρωτικού αποτελέσματος).Ο Γεραπετρίτης θεωρεί πως δεν εμποδίζεται η μείωση των συντάξεων καθώς δεν υπάρχει συνολικό κοινωνικό κεκτημένο. Τα κοινωνικά δικαιώματα δεν γεννούν αξίωση αγωγή (πχ επειδή δεν χτίστηκε σχολείο στη γειτονιά μου). Συνεπώς, καταλήγουμε στη σχετικοποίηση κοινωνικού δικαιώματος. Αν υλοποιηθεί (με την μεσολάβηση του νομοθέτη) τότε έχω αξίωση προς αυτό(πχ αν δημιουργηθεί σχολείο, να έχω πρόσβαση). Έτσι επιλέξουμε ερμηνεία που είναι συμβατή με το κοινωνικό δικαίωμα (εργασία, παιδεία , υγεία, περιβάλλον κλπ).Περιορισμός δικαιωμάτων είναι δυνατός μόνο μέσα στα όρια της αναλογικότητας (πρόσφορος σκοπός- δημοσιονομική σωτηρία χώρας & αναγκαίος - να μην μπορεί να εξυπηρετηθεί με αλά ηπιότερα μέσα). Έτσι γίνεται μια αναλογική στάθμιση (η μείωση δεν μπορεί να υπερκεράσει την εξυπηρέτηση του κοινωνικού ελάχιστου!). Έτσι και στην μείωση των συντάξεων υπέρβαση του κοινωνικού ελάχιστου επιτρέπεται μόνο με επαρκή τεκμηρίωση (πλήρεις & ολιστικές μελέτες, ως απαίτηση της νομολογίας). Η διοίκηση έχει την υποχρέωση να αιτιολογεί την απόφαση της χωρίς να απαιτείται συνταγματικά! (κανονικά δεν υπάρχει υποχρέωση αιτιολογίας από την διοίκηση)& δικαστικός έλεγχος του Σ 20 πρέπει να τελείται σε σχέση με το Σ 25 και την αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

14/5/2018

Εκλογικό σώμα εκτός επικρατείας : Σ 51₄ → ψήφος εκτός επικρατείας για εκείνους που είναι ήδη εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους . Σύστημα διευκόλυνσης με επιστολική ψήφο ή με παρουσία στο προξενείο/πρεσβεία του ξένου κράτους, στο οποίο βρίσκονται την μέρα των εκλογών. Η δυνατότητα του εκλέγειν είναι συνυφασμένη με την ιθαγένεια (δίκαιο του αίματος). Η πολιτική τάξη ήταν πάντα επιφυλακτική καθώς θα μπορούσε να διαταραχθεί το πολιτικό ισοζύγιο, αφού υπήρχε πιθανότητα να εισχωρήσουν στο εκλογικό σώμα πολύ απόγονοι ελλήνων που είναι τελείως αποξενωμένοι. Επειδή όμως σήμερα υπάρχει μεγάλο νωπό κύμα μετανάστευσης, έπρεπε να προβλεφθεί κάποιος τρόπος να ψηφίζουν. Ιστορικά μια ιδιαίτερη εξέλιξη αποτελεί ο εμπλουτισμός της διάταξης από τον συντακτικό νομοθέτη - από το 1975 προβλεπόταν η δυνατότητα ύπαρξης νομού για τους εκτός επικρατείας ενώ το 2001 ο αναθεωρητικός νομοθέτης εμπλουτίζει τη διάταξη- με όρο την πλειοψηφία 2/3 , που καθιστά απαγορευτική την εκτέλεση του νόμου. Αποτελεί μια εσφαλμένη μηχανική, η οποία εντοπίζεται και στο άρθρο Σ 101_α που αφορά τις Ανεξάρτητες Αρχές, και εξυπηρετεί πολιτικές σκοπιμότητες.

Εκλογικό μέτρο → αναλογία ψήφων με έδρες. Η Β Αθηνών έχει 44 έδρες ευρωβουλευτών επομένως το εκλογικό μέτρο είναι $100/44 = 2.2$ περίπου ανά βουλευτή .Αν έσπαγε σε τρεις επιπλέον περιφέρειες, θα αυξανόταν το εκλογικό μέτρο και τα μικρά κόμματα θα έχαναν τις

σίγουρες έδρες τους. Σε μεγάλες περιφέρειες ευνοούνται οι προβεβλημένοι. Αντιθέτως στις μικρές περιφέρειες υπάρχει μεγαλύτερος δεσμός μεταξύ ψηφοφόρων & υποψηφίων και η κατανομή των εδρών στα κόμματα γίνεται επί τη βάση του συνόλου της επικρατείας (άλλο πόσες θα βγάλει, άλλο που θα βρίσκονται). Αν το 1^ο κόμμα βγάλει 40 % και δεδομένου ότι είναι 250 οι έδρες θα έχει 100 έδρες συν 50, ως το μπόνους του 1^{ου} κόμματος, άρα συνολικά 150 έδρες. Ωστόσο ο αριθμός των εδρών δεν είναι απόλυτα ακριβής στην περίπτωση που υπάρχουν ψήφοι που θα έβγαζαν έδρα αν δεν υπήρχε το 3%. Αν μείνει το 10% εκτός Βουλής, καταμερίζεται κατ' αναλογία στα κόμματα που έχουν ποσοστό πάνω από 3 %, επομένως το προαναφερθέν κόμμα θα έχει ποσοστό περίπου 45% (μεγαλύτερο ποσοστό αλλά όχι υπέρ του). Αν υπήρχαν βουλευτές εκτός επικρατείας η ψήφος εκτός επικρατείας θα μετρούσε στο σύνολο των ψήφων αλλά όχι στην εκλογική περιφέρεια που ανήκει ο ψηφοφόρος στην επικράτεια.

Ατομικά δικαιώματα → Πολυεπίπεδη προστασία από εθνικό διεθνές και το ενωσιακό δίκαιο. Σε 1^ο επίπεδο προστατεύονται από το Εθνικό δίκαιο (σύνταγμα για κράτος δικαίου) ενώ σε 2^ο επίπεδο από το διεθνές (με τη μορφή συμβάσεων).

Περιεχόμενο προστασίας ΕΣΔΑ & Χάρτη: Η ΕΣΔΑ & ο Χάρτης δικαιωμάτων ευρείας οριζόντιας εφαρμογής με γεωγραφικά ή κριτήρια ή συγκεκριμένης καθ' ύλη εφαρμογής (π.χ. σύμβαση για εργασία) αποτελούν δύο από τα πιο τρανταχτά παραδείγματα. Η ΕΣΔΑ είναι το πιο έντονο μάρτυρα προστασίας δικαιωμάτων καθώς έχει διεισδυτική εφαρμογή στην έννομη τάξη λόγω αντικείμενου και λόγω της ύπαρξης δικαιοδοτικού οργάνου (δικαστήριο του Στρασβούργου). Αφορά κυρίως ατομικά δικαιώματα, όχι κοινωνικά και ελάχιστα πολιτικά (άρθρο 3). Πιο οικουμενικό χαρακτήρα έχει ο ΟΗΕ. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής ένωσης, ο Χάρτης θεμελιωδών ελευθεριών, που με την ΣΛΕΕ είναι πλέον δίκαιο της ΕΕ, ενσωματώνει την αρχή της υπεροχής του ενωσιακού δικαίου ,το οποίο υπέρκειται του εθνικού συντάγματος! Αντιθέτως, η ΕΣΔΑ, δεν υπέρκειται του συντάγματος . Ωστόσο ο Χάρτης ωστόσο, εφαρμόζεται μόνο όταν έχουμε πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων της ΕΕ ή εθνικών αρχών , που έχουν ενωσιακές αρμοδιότητες. Συνεπώς, το πεδίο εφαρμογής του είναι περιορισμένο. Η προστασία του ενεργοποιείται μόνο αν το επίδικο αντικείμενο ανάγεται στο ενωσιακό δίκαιο. Τα εθνικά συντάγματα αναγνωρίζουν ατομικά , κοινωνικά & πολιτικά δικαιώματα . Ωστόσο μεσολάβησαν αιώνες για να παγιωθούν . Αυτή η πολυεπίπεδη προστασία δικαιωμάτων(συνταγματικός πλουραλισμός-) δημιουργεί ανασφάλεια δικαίου το υποκείμενο αισθάνεται χαμένο ως προς την δικονομική λύση του θέματος. Η ΕΣΔΑ αντιθέτως είναι πολύ πιο στατική, καθώς η οποιασδήποτε αλλαγή γίνεται με ερμηνεία των ήδη υπάρχουσών διατάξεων. Για παράδειγμα, η προστασία του περιβάλλοντος αναγνωρίζεται ως ατομικό & κοινωνικό δικαίωμα στο σύνταγμα και ως ατομικό στον Χάρτη. Στην ΕΣΔΑ δεν προβλέπεται, μπορεί ωστόσο να προκύψει μέσω του δικαιώματος της προσωπικής ζωής(ερμηνεία διάταξης).

Παράδειγμα: Ρουμάνος παντρεύεται στο Βέλγιο Αμερικανό. Μετά την επιστροφή στη Ρουμάνια με τον σύζυγο του, η χώρα αρνείται να δώσει άδεια παραμονής στον αμερικανό, καθώς δεν αναγνωρίζει τον γάμο ομοφυλοφίλων. Υπάρχει διένεξη του κράτους ως προς τον ορισμό της οικογενείας στο εθνικό και στο ενωσιακό δίκαιο. Κανονικά, μη κοινοτικός αλλοδαπός που παντρεύεται ευρωπαϊό έχει δικαιώματα που του αναγνωρίζονται από την ένωση. Γι ' αυτό το λόγο ο ρουμάνος προσφεύγει στο ευρωπαϊκό δικαστήριο.

Κοινωνικά & ατομικά δικαιώματα: Όλες οι διατάξεις του συντάγματος έχουν ισχύ και ενεργεία. Αυτό ισχύει και για τα δικαιώματα. Τα κοινωνικά δεν έχουν την ίδια ένταση με τα ατομικά γιατί απευθύνονται στο κράτος και δεν παρέχουν ευθεία προστασία στον πολίτη. Τα κοινωνικά δικαιώματα δεν παράγουν ευθεία αγωγή αξίωση των πολιτών (πχ δεν μπορώ να απαιτήσω να φτιάξω σχολείο) εκτός αν διαμορφωθούν με κρατική πράξη (διαμεσολάβηση κράτους) ούτως ώστε να μπορούν οι πολίτες να διεκδικήσουν την πλήρη απόλαυση τους.

Άξιες κοινωνικών δικαιωμάτων: Παρέχουν εγγυήσεις ισότητας και καθολικότητας για τους πολίτες με την ενεργοποίηση τους μέσω των θεσμών. Δημιουργούν ένα δίκτυ προστασίας από το οποίο το κράτος δεν μπορεί να αφίσταται . Δεν δημιουργείται κεκτημένο αλλά απαγορεύεται η συρρίκνωση τους στο βαθμό που να καταργείται το δικαίωμα(ελάχιστη εγγύηση). Κεκτημένο σημαίνει ότι ο νομοθέτης δεν μπορεί να χειροτερεύσει το προηγούμενο θεσμικό πλαίσιο. Το σύνταγμα διασφαλίζει κοινωνικά δικαιώματα, τα οποία αναγνωρίζουμε μέσω λεκτικής διατύπωσης (μεριμνά, φροντίζει -δημοσιές επιταγές κράτους) . Τα ατομικά δικαιώματα έχουν διαφορετική διατύπωση στο σύνταγμα(έχουν το δικαίωμα.. έκαστος μπορεί..) Σημαντικό παράγοντα ως προς την ιδεολογική τους ερμηνεία συνιστά και η νομολογία. Για παράδειγμα, η προστασία περιβάλλοντος αποτελεί ταυτόχρονα υποχρέωση του κράτους και δικαίωμα του καθενός.

Προσοχή! Σ 21 € → πρωτοποριακή διάταξη παγκοσμίως για τους αναπήρους! Εισήχθη με την αναθεώρηση του 2001 και έτσι η απλή κοινωνική πρόνοια (αν υπάρχουν τα μέσα και αν πάρει την απόφαση η πολιτική) μετατρέπεται σε δικαίωμα!

Απόφαση ΣΤΕ 2411/2012 : Αίτηση ακυρώσεως στο υπουργείο παιδείας από καθηγητή δημοκρίτειου πανεπιστημίου για τα δίδακτρα στα μεταπτυχιακά προγράμματα.

Ανάλυση σκεπτικού απόφασης: Το Σ 16₄ επιτάσσει δωρεάν εκπαίδευση(ερμηνεία διάταξης). Το αντίτιμο διαμορφώνει μια οικονομική σχέση μεταξύ καθηγητή και φοιτητή, το οποίο δημιουργεί συνταγματική ένταση. Σύμφωνα ωστόσο με την αντίθετη άποψη , βαθμίδες νοούνται ως η βάση της παρεπόμενης εκπαίδευσης (προπτυχιακά) ενώ τα μεταπτυχιακά είναι πρόσθετη εκπαιδευτική υπηρεσία. Χρησιμοποιήθηκε επομένως ένα ιστορικό επιχείρημα (ο συντακτικός νομοθέτης του 1975 δεν μιλούσε για μεταπτυχιακά). Διαφορετική ήταν η άποψη άλλων , που υποστήριξαν ότι υπήρχαν και τότε μεταπτυχιακά αλλά με διαφορετική ονομασία. Εν τέλει, η αίτηση ακυρώσεως δεν έγινε δεκτή και επικράτησαν τα μεταπτυχιακά με δίδακτρα, το οποίο παρουσιάζει αντίθεση με άλλες αποφάσεις του ΣΤΕ . Οι έννοιες πρέπει να προσαρμόζονται με βάση τη σύγχρονη πραγματικότητα (δυναμική ερμηνεία) σε αντίθεση με την ερμηνευτική μέθοδο που στοχεύει στη βούληση του νομοθέτη του 1975.

Φιλελεύθερη & κοινωνική διάσταση δικαιωμάτων : Ποιοι είναι φορείς προνομιακής πολιτικής ; Μερικές από τις ειδικές κατηγορίες στις εισαγωγικές εξετάσεις είναι οι ομογενείς, οι πολύτεκνοι , οι μουσουλμάνοι κλπ. Η επιβολή κοινωνική πολιτικής υπέρ των

πολυτέκνων από το Σύνταγμα, σημαίνει πως μπορούν να μπαίνουν ελεύθερα και στο πανεπιστήμιο ή στο δημόσιο; Πρέπει να υπάρχει αναλογικότητα, προσφορότητα και συνάφεια παροχής & σκοπού. Πρόσφορη θα ήταν για παράδειγμα η μείωση δημοσιονομικών βαρών.

Απόφαση ΣΤΕ 987/2014 : αίτηση ακυρώσεως φοιτήτριας για εισαγωγή πολυτέκνων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επίκληση αρχών ισότητας & αξιοκρατίας, η εφαρμογή των οποίων είναι δυνατή μόνο με αμιγώς ακαδημαϊκά κριτήρια. Εν τέλει έγινε δεκτή η αίτηση.

Ανάλυση σκεπτικού απόφασης: Κατά άποψη της πλειοψηφίας, η αιτούσα δεν έχει έννομο συμφέρον να διεκδικεί θέσεις, τις οποίες δεν μπορεί να καλύψει (πχ 400 εισακτέοι και 30 επιπλέον πολύτεκνοι). Ωστόσο, κάτι την άποψη της μειοψηφίας οι ειδικές κατηγορίες (συρρικνώνουν εμμέσως τον αριθμό των εισακτέων. Σύμφωνα με την πλειοψηφία, η πρόσβαση στην τριτοβάθμια πρέπει να γίνεται με αντικειμενικά κριτήρια αξιολόγησης (ικανότητα και αμιγώς ακαδημαϊκά προσόντα). Όπως σε κάθε διαγωνισμό, η διαδικασία πρέπει να γίνεται στα πλαίσια αξιοκρατίας. Κατά τη μειοψηφία, υπάρχει συνταγματικό έρεισμα για την προστασία πολυτέκνων. Επειδή συμβάλλουν στην καταπολέμηση του δημογραφικού προβλήματος, τελούν υπό διαφορετικό καθεστώς, εκ του οποίου προκύπτει η επιβολή του κράτους για παροχή προνομίων. Πολύτεκνος, ωστόσο, είναι μια αόριστη νομική έννοια, χρειάζεται νομοθετική εξειδίκευση η οποία πραγματοποιείται με δυναμική ερμηνεία του όρου ανάλογα με την εποχή. Υπάρχει αντίστοιχη απόφαση με ειδική κατηγορία μουσουλμάνων. Το γεγονός όμως ότι δεν υπάρχει ειδική προστασία κατοχυρωμένη στο σύνταγμα και η πολιτική ευαισθησία του θέματος, την καθιστούν πολύ πιο δύσκολη υπόθεση. Αντίστοιχος προβληματισμός προκύπτει με την προνομιακή μεταχείριση αθλητών, που καταδεικνύει μία στρεβλή κοινωνική πολιτική. Ορθολογικό προσανατολισμό της πολιτικής θα αποτελούσε η εισαγωγή των συγκεκριμένων υποψηφίων σε σχολές που ανήκουν στον αθλητισμό και όχι στην οποιαδήποτε.

21/5/2018

Συνταξιοδότηση

- Καθηγητές Πανεπιστημίων : Νόμος ορίζει την συνταξιοδότηση των καθηγητών πανεπιστημίων και αν δεν υπάρχει αυτοδίκαιη αποχώρηση στα 67 → **Σ 16₆**
- Δικαστές : το όριο συνταξιοδότησης των δικαστών προβλέπεται στο σύνταγμα, 67 για τους ανώτατους και 65 για τους λοιπούς → **Σ 88₅**

Ερωτήσεις sos για εξετάσεις

- **Τρόπος διορισμού προέδρου δικαστηρίου;**
Διορίζεται από τον πρόεδρο της δημοκρατίας με προεδρικό διάταγμα → **Σ 88₁**
- **Μπορεί πχ ο ηθοποιός Χ να γίνει πρόεδρος του ΣΤΕ;**

Όχι βέβαια. Υπάρχουν αυστηρές προϋποθέσεις προκειμένου να γίνει κάποιος πρόεδρος. Το **Σ 90₅** προβλέπει την επιλογή προέδρου εκ των συμβούλων. Σύμφωνα με την νομολογία, οποιαδήποτε άλλη πράξη διορισμού είναι απαράδεκτη.

- **Τρόπος παραίτησης προέδρου (επικαιρότητα λόγω παραίτησης Σακελλαρίου)**
Δεν αναφέρεται ρητά στο Σύνταγμα αλλά συνάγεται από τον τρόπο διορισμού του. Επομένως παραιτείται επίσης με προεδρικό διάταγμα (Αρ. 58 του Ν. 1756/1988)

- **Υποθετικό ζήτημα : Ο πρόεδρος του ΣΤΕ δήλωσε παραίτηση και επανήλθε, ασκώντας πειθαρχική δίωξη έναντι των δικαστών για μη προσήκουσα συμπεριφορά προς στο πρόσωπο το. Ποιος είναι αρμόδιος για την άσκηση δίωξης; Εξακολουθεί να έχει την ιδιότητα του προέδρου ο παραιτηθείς; Πότε θεωρείται ότι παύει να έχει την ιδιότητα;**

Αρμόδιος για την άσκηση πειθαρχικής δίωξης είναι ο ίδιος ή ο Υπουργός δικαιοσύνης → **Σ 91₁**. Η παραίτηση πραγματοποιείται με έκδοση προεδρικού διατάγματος. Υπάρχει ωστόσο δυνατότητα ανάκλησης. Άρα εξακολουθεί να είναι πρόεδρος και μπορεί να ασκήσει πειθαρχική δίωξη

- **Ελευθερία έκφρασης δικαστών έναντι στην ιεραρχία: Μπορεί ένας δικαστής να πει ότι ο πρόεδρος δεν έχει προσήκουσα συμπεριφορά; Μπορεί να ασκήσει κριτική εναντίον του;**

Υπάρχει καταρχήν ελευθερία έκφρασης με τις εξαιρέσεις του **Σ 14**. Ωστόσο κατά το **Σ 87_{1,2}** οι δικαστές απολαμβάνουν ανεξαρτησία και πρέπει να υπακούουν μόνο στο σύνταγμα και τους νόμους. Αναφέρθηκε η περίπτωση με επιστολή γάλλων δικαστών έναντι του προέδρου ΣΤΕ της Γαλλίας. Το ερωτήματα είναι επομένως αν η ανεξαρτησία λειτουργεί και στο εσωτερικό της δικαιοσύνης και ποια είναι τα όρια στάθμισης ανεξαρτησίας και ιεραρχίας. Υπάρχει ωστόσο και η διάσταση της ελευθερίας έκφρασης του ίδιου το προέδρου. Μπορεί να στοχοποιήσει προδήλως τους άλλους δικαστές(πχ για την καταγγελία διαρροών);→ Προβληματισμός.

Στρεβλός τρόπος διορισμού & λειτουργίας των θεσμών : Κατά το νόμο προβλέπεται προαγωγή μεταξύ των συμβούλων κατ' αξία, αλλά εν τοις πράγμασι οι προαγωγές γίνονται μόνο κατ' αρχαιότητα, με αποτέλεσμα την ανυπαρξία αξιοκρατίας και τον διορισμό δικαστών - χαμηλών προσόντων. Ωστόσο ως προς επιλογή προέδρου και αντιπροέδρου του ΣΤΕ, υπάρχουν αλλά κριτήρια και όχι το ιεραρχικό. Η θέση αυτή έχει πολύ μεγάλη θεσμική ισχύ. Τα κριτήρια με τα οποία επιλέγεται κανείς πρόεδρος δεν είναι μόνο η επάρκεια ως προς την άσκηση καθηκόντων(αντικειμενικά) αλλά και αλλά και κυβερνητικά συμφέροντα (υποκειμενικά/ πολιτικά). Αναφέρθηκε η εκκρεμής υπόθεση Ντογκιάκου στο ΕΔΔΑ.

Γενική/ Ειδική ιεραρχική θέση: Οι ευρισκόμενοι σε ειδική και ιεραρχική σχέση με το Κράτος (δημόσιοι υπάλληλοι) δεν συμπίπτουν με τους δημοσίους λειτουργούς(δικαστές, μέλη ανεξάρτητων αρχών),οι όποιοι διέπονται από μια *sui generis* κατάσταση (μεταξύ γενικής & ειδικής ιεραρχικής σχέσης).

Δικαίωμα προσδιορισμού φύλου : Υφίσταται; Και αν ναι, ασκείται κατά απολυτή εκτίμηση του φορέα ή πρέπει να συντρέχει ασυμφωνία φύλου;

Η τελευταία νομοθετική ρύθμιση (Ν 44/2017) πρόβλεπε τη δυνατότητα αλλαγής, χωρίς την προϋπόθεσης αντικειμενικής διαπίστωσης ασυμφωνίας φύλου, αλλά όχι τον μη

προσδιορισμό- καταγραφή. Στο πλαίσιο ιδιωτικής αυτονομίας, μόνο ο φορέας αποφασίζει. Ο αυτοπροσδιορισμός αντίκειται σε κοινωνικοπολιτικές δομές και δημιουργεί εντάσεις. Το κράτος δικαίου έχει ως θεμέλιο την απαγόρευση διακρίσεων → **Σ 5** . Στα περισσότερα συνταγματικά κείμενα αναφέρεται και ο σεξουαλικός προσανατολισμός.

Όρια ιδιωτικής αυτονομίας: Ο απόλυτος αποκαθαρισμός είναι κατά τον Γεραπετρίτη μια αυταπάτη. Για παράδειγμα, δεν μπορούμε να προσδιορίσουμε την μητρική μας γλώσσα. Κατ' αναλογία θα μπορούσε να περιορίζεται και προσδιορισμός του φύλου, αφού η φύση είναι αυτή που το προσδιορίζει. Στο πλαίσιο της ίδιας λογικής το ΣΤΕ ουδετεροποίησε το θρήσκευμα και απαγόρευσε την αναγραφή στις ταυτότητες (σκοπός ταυτοποίησης). Θα μπορούσε να γίνει το ίδιο στο φύλο;

Απόφαση 67/2018 Ειρηνοδικείου Αμαρουσίου: μετά τον Ν 44/2017 περί ταυτότητας φύλου, ο οποίος επιτρέπει την αλλαγή, ο ενάγων ζητεί να μην αναγράφεται το φύλο και την τροποποίηση του ονόματος του από Ιάσων σε Ιάσων-Αντιγόνη. Το 4^ο φύλλο της απόφασης είναι και το ζουμί της υπόθεσης → *όπως δεν αναλύεται στο νομικό μέρος της παρούσας ... στο δίπολο αρσενικό θηλυκό.*

Ανάλυση σκεπτικού απόφασης : Δεν πρόκειται για δικαίωμα που προκύπτει άμεσα από το σύνταγμα αλλά πρέπει να παρέμβει ο νομοθέτης. Με τον Ν. 44/2017 δεν αναφέρθηκε στην ύπαρξη ουδέτερου φύλου , συνεπώς δεν υπάρχει δυνατότητα αναγνώρισης από την έννομη τάξη. Το δικαίωμα εξετάστηκε ως κοινωνικό και όχι ως φιλελεύθερο- ατομικό. Η αλλαγή επωνύμου για παράδειγμα, είναι επιτρεπτή αλλά υπάρχουν χρονικά όρια επανάληψης αλλαγής του ονόματος καθώς το αντίθετο θα προκαλούσε σύγχυση στις συναλλαγές. Ως προς την ουδετερότητα του φύλου είναι πολύ πιο δύσκολη η συζήτηση. Το γένος είναι στενά συνυφασμένο με τη λειτουργία της γλώσσας (λογικά όρια αυτοκαθαρισμού). Δύσκολο να γίνει αδιάφορο –ουδέτερο αφού δεν υπάρχει και γλωσσική δυνατότητα έκφρασης ως προς την ουδετερότητα του φύλου. Τα προβλήματα που προκύπτουν είναι και τεχνικά (πρακτικές δυσκολίες). Παρόλο που έχει θεσμικές και κοινωνικές ελλείψεις είναι η μονή απόφαση στην οποία η αξία και η αυτονομία μνημονεύονται ως αυτοτελείς και ως όχι επικουρικές διατάξεις. Μια αντίστοιχη απόφαση με απευθείας ανάγωση της ρήτρας της αξίας είναι η 1/ 2010 ΑΕΔ, σχετικά με την προσωποκράτηση για χρέη δημοσίου.

Σημείωση: Αυτοτελής παραβίαση του κράτους δικαίου μόνο στην απόφαση για τις τηλεοπτικές άδειες.

Γενικές παραδοχές: Δεν επιτρέπεται διάκριση λόγω φύλου (αρχή της ισότητας) . Η απαγόρευση διακρίσεων βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων είναι βασική αρχή της φιλελεύθερης δημοκρατίας (**Σ 5₂**). Στην έννοια του άρθρου υπάγεται και η σεξουαλική ελευθερία. Αν υπάρχει για παράδειγμα, προκήρυξη θέσεων δημόσιου δεν μπορεί να πάρει μόνο γυναίκες εκτός αν δικαιολογείται από τη βάση της φύσεως του πράγματος ή στο πλαίσιο της ενθάρρυνσης του συγκεκριμένου φύλου → **Σ 116₂**. Η δυνατότητα αλλαγής φύλου και η ουδετεροποίηση είναι μια απαίτηση προς το κράτος . → **Σ 2 & Σ 5** Το ότι απαιτείται παρέμβαση νομοθέτη-κράτους για να καταστεί δυνατή την κάνει να προσομοιάζει σε κοινωνικό δικαίωμα. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την ιδιωτική αυτονομία, που είναι στον πυρήνα της ατομικό δικαίωμα. Επομένως κοινωνικό σύνολο και άτομο αλληλοεξαρτώνται. Αν το **Σ 5₁**(το πιο σκληρό ατομικό δικαίωμα) αναφερόταν και στον

αυτοπροσδιορισμό του φύλου δεν θα χρειαζόταν ρυθμιστική παρέμβαση του νομοθέτη. Στην ίδια λογική λειτουργεί και το δικαίωμα της ευθανασίας (δεν μπορεί να υλοποιηθεί αν το κράτος δεν λάβει κάποιο μέσο).

Ερώτημα: Υπάρχει αξίωση να μην μνημονεύεται ποινική καταδίκη στο ίντερνετ λόγω απονομής χάριτος του ΠτΔ;

Το δικαίωμα στον προσδιορισμό του προφίλ μας έρχεται σε αντίθεση με το δικαίωμα πληροφορίας του κοινωνικού συνόλου. Κάποιες φορές η κοινωνία καθορίζει το πραγματικό, όπως στα πλαίσια ενός χωριού. Συνεπώς οι απαντήσεις δίστανται.

24/5/2018

Ποια είναι η έκταση προστασίας του ανθρώπου στο πλαίσιο της κοινωνίας της πληροφορίας;

Ποσοτική μετάλλαξη : Η πρόσβαση στη διοχέτευση της πληροφορίας ανήκει στους ιθύνοντες (τηλεόραση, ραδιόφωνο) ενώ με το ίντερνέτ έχει καθένας πρόσβαση στο οτιδήποτε, με αποτέλεσμα την ανικανότητα ελέγχου της πληροφορίας (αδύνατος περιορισμός). Μια ποιοτική μετάλλαξη στη μετάδοση της πληροφορίας είναι και η δημιουργία προφίλ με τα cookies(ολοκληρωτισμός στο πλαίσιο της αγοράς)

1^η συνιστώσα: φορέας μετάδοσης → η εφημερίδα έχει εξ ορισμού περιορισμένο κοινό, ασκεί επίδραση , αλλά έχει προσωποπαγή χαρακτήρα . Ο έντυπος τύπος συνιστά παράμετρο της δημοκρατίας.(όχι μόνο δικαίωμα-θεσμική εγγύηση) . Η αντιμετώπιση του είναι διαφορετική και στο πλαίσιο του Συντάγματος και σε ευρωπαϊκό- διεθνές επίπεδο, καθώς χαίρει μεγαλύτερης προστασίας από την τηλεόραση και το ίντερνέτ. Με αυτό τον τρόπο διαμορφώνεται μια αγοράς ιδεών που δημιουργεί έναν πλουραλισμό, σύμφυτο με τις ανάγκες της ευρωπαϊκής ένωσης. Η ελευθερία της έκφρασης(ουσιαστική δημοκρατία) λαμβάνει θεμελιώδη διάσταση και συγκρούεται με αλλά έννομα αγαθά όπως τα προσωπικά δεδομένα , η ιδιωτική αυτονομία κλπ.

2^η συνιστώσα :αποδέκτης πληροφορίας → διαφορετικό πεδίο προσώπων.

Διαφοροποιείται η κυκλοφορία της πληροφορίας ανάλογα με την κοινωνική ένταση που συνοδεύει το πρόσωπο . Όσο πιο δημόσιο τόσο πιο επιτακτική γίνεται η ανάγκη του κοινού για πληροφορία και τόσο περισσότερο υποχωρεί η ιδιωτικότητα του(σχέση αναλογίας μεταξύ δημόσιου προσώπου και υποχώρηση ιδιωτικότητας – στοιχείο κοινωνικής προσφορότητας). Σύμφωνα με τη συλλογική εκτίμηση, το δημόσιο πρόσωπο αναλαμβάνει την ευθύνη για τη αποψίλωση της ανωνυμίας του με την εισαγωγή του στο δημόσιο βίο και καθιστά τον εαυτό του στοιχείο δημόσιου ενδιαφέροντος. Ακόμα και στοιχεία που ανάγονται στο πολύ σκληρό πυρήνα της ιδιωτικής ζωής (π.χ. σεξουαλικός προσανατολισμός τραγουδιστή) υποχωρούν έναντι στην ανάγκη πληροφορίας. Ακόμα και η υποκρισία του προσώπου αυτού αποτελεί στοιχείο δημόσιου ενδιαφέροντος(*διαφανής των πάντων κοινότητα*)

Υπάρχει κάποιος περικλειστος πυρήνας; Όχι, Δεν προστατεύεται απολύτως τίποτα.

Προβληματισμός ωστόσο υπάρχει ως προς τον ορισμό του δημοσίου προσώπου. Δεν είναι δημόσια τα πρόσωπα της επικαιρότητας ή αυτά που είναι γνωστά σε συγκεκριμένο χώρο. Ανάλογα με τις συνθήκες, την κοινωνική στάθμιση και τη διαβάθμιση του όρου δημοσίου, μπορούμε κάθε φορά να ορίσουμε την έννοια του δημοσίου προσώπου. Επομένως η κρίση μας εξαρτάται από ένα πολυπαραγωγνικό σύστημα (μέσο, υποκείμενο, αιτιότητα πληροφορίας) προκειμένου να ορίσουμε κάποιον δημόσιο πρόσωπο. Πάντα επιβάλλεται εξατομικευμένη στάθμιση παραγόντων την αρχή της αναλογικότητας (πρόσφορο μέσο - αιτιότητα) & της αναγκαιότητας (το λιγότερο επαχθές για το δικαίωμα μέσο). Ο μηδενισμός της ιδιωτικής αυτονομίας οδηγεί στον αφανισμό της κοινωνικής οντότητας. Στο πλαίσιο αυτό αναγνωρίζεται το δικαίωμα στην υποκρισία, που ενεργοποιείται μόνο μέσα στο πλαίσιο μιας ανώνυμης πόλης, η όποια είναι το ιντερνέτ. Το μέσο πληροφορίας παίζει φοβερό ρόλο (εικόνα, βίντεο, λόγος) .

ΣΤΕ 1213/2010 (κρυφή κάμερα): Πρόεδρος κοινοβουλευτικής επιτροπής παίζει τυχερά παίγνια και κάμερα τον καταγραφεί. Ο Τριανταφυλλόπουλος παρουσιάζει το βίντεο στην εκπομπή του. Ο ίδιος ειδοποιεί το ΕΣΡ λέγοντας ότι ο δημοσιογράφος παρέβη το αναγκαίο μετρώ. (αρχή της αναλογικότητας) Το ΕΣΡ κυρώνει πρόστιμο και ο ALPHA προσφεύγει κατά αυτού στο ΣΤΕ. Τα στοιχεία είναι τα εξής: Ύπαρξη δημοσίου προσώπου(εύλογη ενημέρωση κοινού και ανοχή έκθεσης) καθώς και μεταφορά μέσου μέσω της τηλεόρασης με βίντεο(η πιο σκληρή μορφή μεταφοράς μέσου).Με βάση τα ανωτέρω, ο δημοσιογράφος μπορεί να προβεί στην μετάδοση της πληροφορίας.

Πλειοψηφία: Μίλησε για αξία του ανθρώπου και αναλογικότητα. Προσβάλλεται το δικαίωμα του προσώπου (ΕΣΔΑ) ,ως εκ τούτου επιβάλλεται διοικητική κύρωση . Είναι θεμιτή η άσκηση δικαιώματος του πληροφορείν λόγω δημοσίου ανθρώπου, αλλά δεν είναι αναγκαίο να γίνει με βίντεο, καθώς είναι πολύ πιο επαχθές μέσο και συνιστά εντονότερο περιορισμό δικαιώματος. Κάτι τέτοιο θα συμβεί, μόνο αν κριθεί αναγκαίο με βάση τη αρχή της αναλογικότητας. Στη σύγκρουση αυτή της δημοσιογραφικής ελευθερίας και της προσωπικής εικόνας και ζωής, έχει προβάδισμα η δεύτερη.

Μειοψηφία: Πάντοτε μια είδηση μπορεί να μετασχηματιστεί από βίντεο σε απλή καταγραφή. Επομένως η μετάδοση της είδησης πρέπει να γίνεται πάντοτε πλαγίως, κάτι που περιστέλλει το δικαίωμα πληροφόρησης.

Συμπέρασμα: Αυστηρή προστασία εικόνας έναντι στην δημοσιογραφική ελευθερία αλλά όχι απόλυτη προστασία(ανάλογα με το έννομο συμφέρον) Το ΣΤΕ χρησιμοποιώντας την αναλογικότητα έκρινε ορθό το πρόστιμο του ΕΣΡ. Η Ελλάδα καταδικάστηκε από το ΕΔΔΑ για παραβίαση του 10 ΕΣΔΑ , ως προς το πρώτο βίντεο τον Φεβρουάριο του 2018.

Ερώτηση: Τι θα μπορούσε να κάνει ο βουλευτής αν δεχόταν απειλή από τον Τριανταφυλλόπουλο έως τη δημοσίευση; Υπάρχει διαφορά μεταξύ τηλεόρασης και εφημερίδας;

Επικαιρότητα: ο Ιταλός ΠτΔ Ματαρέλα ασκεί veto στην εκλογή πρωθυπουργού και έπειτα παραιτείται. Έχει ευρύτερες ρυθμιστικές αρμοδιότητες από ότι ο Πρόεδρος της δημοκρατίας στην Ελλάδα (διάδικό σύστημα σε αντίθεση με το μονιστικό στην Ελλάδα) . Σε παρόμοιο παράδειγμα με γαλλική δημοκρατία, ο ΠτΔ παραιτήθηκε και ποτέ ξανά δεν εναντιώθηκε στον διορισμό κυβέρνησης.

Σ 37 → SOS

Αντίθεση μεταξύ Ελλάδας – Ιταλίας: Στην Ιταλία ο ΠΤΔ διορίζει τον πρωθυπουργό και με πρόταση διορίζει του υπουργούς(δεν υπάρχει διερευνητική εντολή κλπ). Φιλοσοφία = παρεμβατικός ρόλος ΠΤΔ στην συγκρότηση της κυβέρνησης . Σε εμάς ιστορικά πριν το 1986 υπήρχε αυτή η διάταξη. Πλέον η αρμοδιότητα του Προέδρου έχει υποστεί αφαίμαξη. Στην Ελλάδα είναι «ρυθμιστής» (πολύ αχανής νομικός όρος και με δυναμική εξέλιξη). Εξάλλου δεν έχει ιδιαίτερες αρμοδιότητες, το οποίο έχει οδηγήσει σε μηδενισμό του ρόλου του. Αν ο δικός μας ΠτΔ (διαφορετικός ρυθμιστικός ρόλος του 1975 και του 2018) αρνηθεί διορισμό υπουργού είναι υπέρβαση αρμοδιοτήτων κατά τον Γεραπετρίτη. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα διαφορετικά ιστορικά δεδομένα. Άλλο το ζήτημα της αναπομπής νόμου για λόγους αντισυνταγματικότητας. Η ερμηνεία του Σ 37 είναι δυσανάλογη, μηδενίζοντας τις αρμοδιότητες. Για να αρνηθεί διορισμό ο ΠτΔ πλέον θα καταφεύγαμε στην αντίσταση(κατάλυση πολιτεύματος). Ο ΠτΔ της Ιταλίας κατά παράδοση αρνείται. Ο έλληνας ΠτΔ δεν μπορεί επομένως να αρνηθεί. *Άλλα αν γίνει(όπως στην Ιταλία) ποια πρέπει να είναι αιτιολογία;*

Κατά τον Γεραπετρίτη, παραβίαση συντάγματος σημαίνει ευθύνη. Ο Γιαννακόπουλος διαφωνεί(αν δεν υπάρχει πρόθεση κατά το άρθρο 49- δεν έχει παραβίαση) . Μιλάμε για περίπτωση μετατροπής δέσμιας αρμοδιότητας σε διακριτική ευχέρεια και το αντίστροφο–, το οποίο δημιουργεί ποινική ευθύνη .πχ η αναπομπή των νομοσχεδίων έχει μετατραπεί πια σε δέσμια αρμοδιότητα να μην αναπέμψει λόγω συνταγματικού εθίμου, το οποίο συνιστά παραβίαση του συντάγματος κατά τον Γεραπετρίτη. Το Σ 37 εμπεριέχει τις πιο δέσμιες αρμοδιότητες του ΠΤΔ (μπορεί όμως στην πρακτική να παραλείψει στάδια) .

Θα μπορούσε ο Παυλόπουλος να δώσει εντολή σχηματισμού κυβέρνησης στον Κοντέ (που δεν είναι βουλευτής;)

Σ 37, 38 : Ορθή προσέγγιση → εντολή σχηματισμού κυβέρνησης και διερευνητική εντολή λαμβάνει κατ' αρχήν αρχηγός κόμματος. Αν δεν υπάρχει αποφασίζει η κοινοβουλευτική ομάδα, δεσμευομένη να επιλέξει βουλευτή. Αλλιώς δεν θα ήταν αρμόδια εκ του συντάγματος η κοινοβουλευτική ομάδα και δεν θα υπήρχε το Σ 37₄ (το σημαντικότερο επιχείρημα!). Συνεπώς πρέπει να συντρέχει στο πρόσωπο του εντολοδόχου η βουλευτική ιδιότητα. Στη φάση της σύσκεψης μπορεί να προταθεί ωστόσο οποιοσδήποτε! Έτσι προτάθηκαν και στο παρελθόν άτομα χωρίς βουλευτική ιδιότητα- κυβέρνηση Παπαδήμου, Ζολώτα- στο πλαίσιο εξάντλησης δυνατότητας σχηματισμού κυβέρνησης με ψήφο εμπιστοσύνης.

Σημείωση : Δεν υπάρχει συνταγματική επιταγή να είμαστε μέλη της ΕΕ αλλά αν είμαστε πρέπει να ακολουθούμε τα άρθρα Σ 28 και Σ 80.

ΕΣΔΑ (στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης): Διεθνής οργανισμός στο οποίο περιλαμβάνονται όλα τα κράτη μέλη, ευρύτερος από το ευρωπαϊκό συμβούλιο. Σημαντική ιδιαιτερότητα συνιστά η ύπαρξη δικαιοδοτικού μηχανισμού. (ΕΔΔΑ- δικαστήριο Στρασβούργου)

Δικαστήριο Στρασβούργου: το μεγάλο προσθετό όπλο της ΕΣΔΑ

Στοιχεία:

- Ένας δικαστής ανα κράτος μέλος (45 συνολικά
- Δύο ειδών αρμοδιότητες : διακρατικές προσφυγές και ατομικές (ιδιώτες κατά κράτος – συντριπτική πλειοψηφία)

Προϋποθέσεις:

- προθεσμία εντός 6 μηνών από τη δημοσίευση αμετάκλητης απόφασης εθνικού δικαστηρίου
- εξάντληση εσωτερικών ενδίκων μέσων, εκτός από περιπτώσεις που δεν υπάρχει δυνατότητα εθνικής προσφυγής πχ σε νομούς αμέσου εφαρμογής , που δεν υπόκεινται σε διοικητικό έλεγχο ή για απόφαση της βουλής, για την οποία δεν προβλέπεται ένδικο βοήθημα (παράδειγμα με δίωξη βουλευτή).
- επίκληση στα δικόγραφα από τον εθνικό δικαστή των διατάξεων της ΕΣΔΑ που παραβιάζονται , καθώς δεν μπορούν να προβληθούν για πρώτη φορά στο Στρασβούργο.

Αποτέλεσμα: δίκαιη χρηματική ικανοποίηση, όχι φυσική αποκατάσταση πραγμάτων . Δεν δημιουργεί πλαίσιο αυστηρών κυρώσεων (αρκείται στη διάγνωση παραβίασης σύμβασης και μόνο αν ο αιτών επικαλείται παραβίαση μπορεί να δώσει μικρή δίκαιη ικανοποίηση για ηθική βλάβη επί το πλείστον(5-10.000 ευρώ). Μόνο στο δικαίωμα περιουσίας μπορεί το δικαστήριο να επιδικάζει ποσά μεγαλύτερα(εφόσον αφορούν υλική ζημία). Επίσης υπάρχει δυνατότητα για τον αιτούντα να ξανανοίξει τη δική σε εθνικό επίπεδο (έμμεσο αποτέλεσμα και έμμεση φυσική αποκατάσταση) αν δικαιωθεί στο Στρασβούργο. Στο δικό μας συνταγματικό πλαίσιο ωστόσο, αναθεώρηση απόφασης ενόψει απόφασης του ΕΔΔΑ υπόκειται σε πολλές προϋποθέσεις.

Διαφορές δικαστηρίου του Στρασβούργου και Ευρωπαϊκού δικαστηρίου του Λουξεμβούργου

- Διάφορες αρμόδιες επιτροπές στο Στρασβούργο(*δες ποιες είναι*) .Το τμήμα ευρείας συνθέσεως(7μέλη και 17μέλη σύνθεση) επιλαμβάνεται κατ' έφεση είτε σε πρώτο βαθμό αν το αρμόδιο τμήμα παραιτηθεί ενώπιον αυτού. Σε αυτό συμμετέχει ο δικαστής που συμμετείχε και στην έκδοση της εθνικής απόφασης για να εκπροσωπεί το κράτος μέλος. Αλλιώς διορίζεται δικαστής ad hoc (καθηγητής Νομικής). Σήμερα είναι ο Σισιλιάρδος. Προτείνονται τρεις δικαστές από το κράτος μέλος και επιλεγεί το ΕΔΔΑ.

- Επίσημες γλώσσες είναι τα γαλλικά και τα αγγλικά ενώ στο Λουξεμβούργο είναι όλες οι γλώσσες ισάξιες.
- Στο Λουξεμβούργο γίνονται και προσφυγές κατά πράξεων ενωσιακών οργάνων αλλά όχι ατομικές προσφυγές κατά πράξεως κράτους μέλους, που είναι το βασικό όχημα δικαστικής προστασίας στο πλαίσιο του Στρασβούργου. Επίσης αποκαθιστά τα πράγματα με την επιβολή κυρώσεων στα κράτη μελή ενώ το Στρασβούργο δίνει μόνο χρηματική ικανοποίηση. Παρόλα αυτά η ισχύς του παραμένει μεγάλη.
- Στο Λουξεμβούργο εφαρμόζεται το δίκαιο της ΕΕ, το οποίο ορίζεται ως υπερέχον του συνόλου των δικαίων των κρατών μελών ενώ το Στρασβούργο δεν υιοθετεί ρητά ρήτρα υπεροχής του ενωσιακού δικαίου αλλά αξιοποιεί συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών.
- Το Λουξεμβούργο είναι πολύ πιο βαρύ και ενεργοποιείται ακόμα και με προδικαστικό ερώτημα ενώ το Στρασβούργο δεν έχει μηχανισμό προδικαστικής προσφυγής και επιλαμβάνεται κατόπιν διακρατικής ή ατομικής προσφυγής.

31/5/2018

Άρθρο 6₁ ΕΣΔΑ: Σύμφωνα με την ΕΣΔΑ, αν υπάρχει συστημικό πρόβλημα μπορεί το δικαστήριο να διατάσει εκτός από τη δίκαιη ικανοποίηση του ιδιώτη, το κράτος από το οποίο προέρχεται ο ιδιώτης να λάβει μετρά για την αντιμετώπιση του προβλήματος εντός του εθνικού δικαίου. Η υπέρβαση εύλογης διάρκειας δίκης (50% των περιπτώσεων στο Στρασβούργο) ή η παράβαση δίκαιης δίκης (εκατέρωθεν ακρόαση , προδικασία και την αναγκαστική εκτέλεση -καταλαμβάνει συνολικά τη δική-) αποτελούν τις πιο συχνές περιπτώσεις. Σχετικά με την εύλογη διάρκεια της δίκης, δεν υπάρχει κατά τη νομολογία του Στρασβούργου σαφές κριτήριο αναφοράς αλλά λέει ότι δεν πρέπει να υπερβαίνει τη εύλογη διάρκεια και με βάση τις ιδιαιτερότητες κάθε υπόθεσης (αντικειμενικές και υποκειμενικές π.χ αναβολές διάδικων) προκύπτει ένας εύλογος χρόνος (περίπου 5-6 χρόνια), που στην Ελλάδα αποτελεί τον κανόνα.

Υπόθεση Αθανασίου (μια από τις εκατοντάδες προσφυγές) : Το δικαστήριο ενεργοποίησε το μηχανισμό διαρθρωτικών μέτρων κα έδωσε την εντολή στην Ελλάδα να εισαγάγει μέσα για να επιλυθεί το πρόβλημα, το οποίο ανέθεσε στο Συμβούλιο της Ευρώπης. Έτσι αλλάζει η διοικητική δικονομία- σημείο αναφοράς- και αντί να λάβει μετρά λύσης της παθολογίας , εισήγαγε ειδικό ένδικο βοήθημα από συγκεκριμένη επιτροπή δικαστών του εκάστου δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση, που θα κρίνει σε κάθε περίπτωση ότι υπήρχε υπέρβαση της εύλογης διάρκειας και θα επιδικάζει μια εύλογη αποζημίωση. Αυτό δεν μείωσε την διάρκεια της δίκης στην Ελλάδα αλλά μείωσε τις προσφυγές στο Στρασβούργο.

Πρακτική Στρασβούργου

Σύνηθες: έκδοση δίκαιης ικανοποίησης σε ιδιώτη για ατομικό δικαίωμα . η αίτηση επανάληψης διαδικασίας στο εθνικό δικαστήριο αν δικαιωθεί στο Στρασβούργο, είναι μια πολύ καινούργια πρακτική (συνέβαινε παλιότερα στο πλαίσιο της ποινικής δίκης) στο

διοικητικό δίκαιο και έχει δημιουργήσει ένα αρκετά σημαντικό ρεύμα. Στο αστικό δίκαιο, εισήχθη πέρυσι. Η καταδικαστική επομένως απόφαση κατά την Ελλάδα μπορεί να ενεργοποιήσει την επανάληψη της διαδικασίας σε κάθε δικαιοδοσία πλέον! (πολιτική, διοικητική, ποινική). Η Ελλάδα δέχτηκε πολλές καταδίκες σχετικά με θρησκευτικές ελευθερίες κλπ. Το άρθρο 6 ΕΣΔΑ είναι το πιο βαρύ άρθρο και το πιο συχνά επικαλούμενο στις προσφυγές. Επίσης το δικαίωμα της περιουσίας(1 προσθετού πρωτόκολλου), προσωπική & οικογενειακή ζωή(8), ελευθερία της έκφρασης(10) και θρησκευτική ελευθερία. Στην περίπτωση της περιουσίας μπορεί να διατάξει πολύ μεγαλύτερο ποσό από ότι στη δίκαιη ικανοποίηση. (η υλική ζημία ξεπερνά την ηθική) πχ περίπτωση ξενοδοχείων Κρήτης.

Σπάνιο: εισήγηση για λήψη διαρθρωτικών μέτρων από το κράτος αν είναι το πρόβλημα επαναλαμβανόμενο.

Χαρακτηριστικά Στρασβούργου στο πλαίσιο της συνολικής θεώρησης της αναλογικότητας:

Σεβασμός στην δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των πολιτών: να μην ανατρέπεις καταστάσεις που δημιούργησες πχ. Υπόθεση Λυκουρέζου πχ είπε το Στρασβούργο δεν μπορείς μεσούσης της εκλογικής διαδικασίας να αλλάζεις κανόνες συνταγματικούς για τα βουλευτικά ασυμβίβαστα γι αυτό και το 2008 με την αναθεώρηση του συντάγματος επανήλθε η προηγούμενη διάταξη.

Απόρριψη αμάχητων τεκμηρίων: εξατομικευμένη προσέγγιση. Πχ στην υπόθεση των ξενοδοχείων, λέει το Στρασβούργο ότι δεν γίνεται να λες ότι η γη προορίζεται για συγκεκριμένο σκοπό καθώς είναι αμάχητο τεκμήριο προορισμού της γης και τα ξενοδοχεία είχαν λάβει ήδη άδειας. Πρέπει να γίνεται στάθμιση των συμφερόντων .

Χαρακτηριστικά του 6₁ : εύλογη διάρκεια δίκης και απαγόρευση τυπολατρίας στην δικονομία. Κανόνες παραδεκτού και διαδικασίας κάθε έννομης τάξης είναι αποδεκτοί. Δεν πρέπει όμως αυτοί οι κανόνες να πλήττουν δυσανάλογα (υπέρ του αναγκαίου) το δικαίωμα στη δίκη. Πχ δεν μπορείς να επιβάλεις πολύ ακριβό παράβολο καθώς συνιστά φραγμό στην πρόσβαση της δικαιοσύνης. Εξάιρεση: δημοσιές συμβάσεις: για τα ασφαλιστικά μετρά του 3686/2010 το παράβολο αντιστοιχεί στις 50.000 ευρώ λόγω μείζονος σημασίας πχ κατασκευή Εγνατίας οδού) .Μετά μπορείς να καταθέσεις αίτηση ακύρωσης (διαφορετική η διαδικασία καθώς προηγείται η προσωρινή δικαστική προστασία). Επίσης δεν μπορείς να έχεις υπερβολικό φορμαλισμό για το παραδεκτό των αιτημάτων.

Π.χ. στην **υπόθεση Βασιλάκη** το δικαστήριο απέρριψε την αναίρεση(έπρεπε να γραφεί στα αιτήματα του όλα τα χωριά της εφετειακής απόφασης) → κλασική νομολογία. Το Στρασβούργο θεώρησε ότι είναι υπερβολική τυπολατρία καθώς αρκούσε να έχει τεκμηριωμένους τους λόγους αναίρεσης και δεν χρειαζόταν το κείμενο της αναιρεσιβαλλόμενης κα έτσι καταδίκασε την Ελλάδα για φορμαλισμό! Επίσης τέθηκε και ένα θέμα έκφρασης ελευθερίας, καθώς ο Βασιλάκης καταδικάστηκε ως αρθρογράφος για αυτά που έγραφε. Τελικά δικαιώθηκε!

Μεταβλητές προστασίας

- **Φορέας της έκφρασης :** Παίζει μεγάλο ρολό. Ο δημοσιογράφος έχει πολύ μεγαλύτερο δικαίωμα από τον οποιοδήποτε. Είναι πυλώνας δημοκρατίας (watchdog)
- **Αντικείμενο της έκφρασης :** πχ δημόσιου ενδιαφέροντος ή αφορά κάτι πολύ προσωπικό
- **Αιτιώδης σχέση παρεχόμενης προστασίας**
- **Τρόπος/όχημα της έκφρασης (sos) .** Μπορεί να αφορά πραγματικό γεγονός (ο Α έκλεψε 10.000) ή αναφορά σε μια αξιολογική κρίση ή χαρακτηρισμό (ο Α είναι απατεώνας) : Το 2^ο προστατεύεται περισσότερο - στοιχείο κοινωνίας των ιδεών- καθώς επιτρέπεται για πρόσωπα που είναι εκτιθέμενα στο δημόσιο βίο με προϋπόθεση να υπάρχει μια εύλογη βάση και να είναι καλόπιστος ο φορέας. Αντιθέτως στα πραγματικά γεγονότα η προστασία είναι μικρότερη καθώς υπάρχει δυνατότητα ανταπόδειξης (επιβάλλεται διασταύρωση πραγματικών πριν την δημοσίευση). Υπάρχουν ωστόσο λέξεις που έχουν διττή σημασία (πχ γκέι ή καραγκιόζης: πραγματικό και αξιολογική κρίση.) Ανάλογα με την περίπτωση κρίνει το δικαστήριο. Αν μιλάμε για μη δημόσιο πρόσωπο, προστασία δεν παρέχεται.

Προσοχή! Αν μας δοθεί πρακτικό εξετάζουμε όλες τις μεταβλητές! *Πχ αν πούμε τον Γεραπετρίτη Καραγκιόζη δεν έχουμε καμία έννομη συνέπεια.*

Υπόθεση Lautsi : Προσφεύγει στο Στρασβούργο, αφού το ιταλικό δικαστήριο απέρριψε την αίτηση της για αφαίρεση της εικόνας του εσταυρωμένου από την αίθουσα του παιδιού της. Δικαιώνεται καθώς θεωρεί πως υπάρχει παραβίαση της θρησκευτικής ελευθερίας και του άρθρου 2 του 1^{ου} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου. Το δικαστήριο μίλησε για ευθύνη γονέων ως προς την διαπαιδαγώγηση - δικαίωμα επιμελείας- . Ωστόσο η απόφαση αναιρέθηκε:

- **1^η παραδοχή δικαστηρίου:** σε επίπεδο ποιότητας είπε ότι ο εσταυρωμένος είναι πλέον πολιτιστικό σύμβολο όχι θρησκευτικό
- **2^η παραδοχή δικαστηρίου :** σε επίπεδο επενεργείας, είναι ένα παθητικό στατικό σύμβολο, καθώς δεν αλληλεπιδρά με υποκείμενο.

Συνεπώς έκρινε πως δεν συντρέχει παραβίαση της ευρωπαϊκής σύμβασης.

ΣΤΕ 1993/2016: Υπόθεση καπετάνιου για πολλαπλά τέλη → Κύρωση διοικητική & ποινική, συνεπώς διπλή ποινή για το ίδιο αδίκημα. Το ΣΤΕ είπε ότι είναι άλλη φύση της κάθε κύρωσης οπότε δεν συνιστά παραβίαση της δίκαιης δίκης. Η διάφορα έγκειται στο μετρώ της οικονομική απόδειξης του πράγματος. *(καύσιμα χωρίς παραστατικά και ταυτόχρονα λαθρεμπορία)*. Αν ο κατηγορούμενος αθωωθεί στο ποινικό δικαστήριο ο διοικητικός δεν δεσμεύεται παρά μόνο συνεκτιμά. Αν καταδικαστεί δεσμεύεται! Έγινε αίτηση επανάληψη διαδικασίας, αφού καταδικάστηκε από το Στρασβούργο (γνήσιος διάλογος μεταξύ ΣΤΕ και Στρασβούργου). Ωστόσο το ΣΤΕ απάντησε ότι για να δεσμεύεται από το Στρασβούργο πρέπει να συντρέχουν επτά προϋποθέσεις σωρευτικά *(δες απόφαση)* → επιφύλαξη υπέρ της εσωτερικής έννομης τάξης (ρήτρα διαφυγής!) . Διαφορετική θα ήταν μεταχείριση του Λουξεμβούργου. Το δικαστήριο δεν θα τολμούσε να θέσει προϋποθέσεις εφαρμογής του δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής ένωσης γιατί αυτό θα έφερνε κυρώσεις στην Ελλάδα από την Ευρωπαϊκή ένωση. → Μεγάλη αντίθεση μεταξύ των δύο δικαστηρίων! **sos**

Σύνθεση δικαστηρίων : Μπορεί ο Γιαννακόπουλος να διοριστεί στο ΑΕΔ; **Sos** ερώτηση!

Πρόταση δυσπιστίας: μόνο κατά υπουργού, πρωθυπουργού ή συνολικά κατά της κυβέρνησης!

Αν ένας δημοσιογράφος εκβιάζει πολίτικο με τη δημοσίευση άσεμνων φωτογραφιών τι μπορεί να κάνει ο 2^{ος};

Φίμωση εφημερίδας προληπτικά δεν επιτρέπεται ποτέ , μόνο κατάσχεση εκ των υστέρων με τις προϋποθέσεις του άρθρου Σ 14. Ενώ στην τηλεόραση, το το ΕΣΡ μπορεί προληπτικά να επιβάλει κυρώσεις. Ο ηλεκτρονικός τύπος είναι ένα ενεργητικό μέσο (πχ ένα βίντεο σε μια εφημερίδα) και υπάγεται στην προστασία του ηλεκτρονικού τύπου.

4/6/2018

Οικονομική αγορά

Στην ελεύθερη αγορά των ιδεών που ισχύει η ελευθερία της έκφρασης υπάρχουν και τομείς που μόνο το κράτος μπορεί να αποφανθεί (κρατικό μονοπώλιο). Δεν μπορούμε να μιλήσουμε πχ για το ολοκαύτωμα (αμφισβήτηση ιστορικών γεγονότων) ή για κρατικές πράξεις. Το ίδιο συμβαίνει και στην οικονομική αγορά που ο κρατικός παρεμβατισμός είναι μεγάλος και δεν επιτρέπει την επαρκή ανάπτυξη ελεύθερης οικονομικής αγοράς.

Εθνική έννομη τάξη → ένταση μεταξύ Σ 5₁ & Σ 106_{1,2}

Η οικονομική δραστηριότητα ρυθμίζεται από μια σειρά συνταγματικών διατάξεων , που συνιστούν το «οικονομικό σύνταγμα». Οι σημαντικότερες είναι οι Σ 5₁ & Σ 106_{1,2}. Στο Σ 5 εντοπίζουμε τη φιλελεύθερη διάσταση της οικονομίας (στοιχείο προσωπικής ελευθερίας → συμμετοχή στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή της χώρας). Κατά μια άποψη είναι ατομικό δικαίωμα (υποκειμενική διάσταση οικονομικής δραστηριότητας) με όρια τα χρηστά ήθη και τα δικαιώματα άλλων και ταυτόχρονα κατοχυρώνεται και ο ελεύθερος ανταγωνισμός. Αυτό φαίνεται καλύτερα στο άρθρο Σ 106. Εδώ εντοπίζουμε μια ιδιαίτερα δεσμευτική αρχιτεκτονική(μη βλάβη της εθνικής οικονομίας, η όποια διαμορφώνεται από την ιδιωτική πρωτοβουλία και από το κράτος). Αυτό δημιουργεί μια ένταση στην φιλελεύθερη έννοια της οικονομίας , αφού θεμελιώνει την παρέμβαση του κράτους, η όποια είναι πρωτογενής αφού αναιρεί την ιδιωτική πρωτοβουλία σε ορισμένους τομείς και βάζει όρια στο υποκειμενικό δικαίωμα.

Ένταση μεταξύ του Σ 5 και του Σ 106 & ΕΕ : αντικειμενική διάσταση του ανταγωνισμού → ύπαρξη ή μη της αγοράς , το οριοθετημένο πεδίο όπου μπορεί να αναπτυχθεί οικονομική δραστηριότητα, δηλαδή η υποκειμενική διάσταση .Αυτοί οι δύο πόλοι συγκροτούν ένα οικονομικό σύνταγμα, δεκτικό διαφορετικών αποδοχών. Συνταγματικές επιλογές του νομοθέτη μπορεί να είναι φιλελεύθερες ή με βάση τον κρατικό παρεμβατισμό, τουτέστιν το κρατικό μονοπώλιο με όριο την προστασία του πυρήνα της οικονομίας και της ατομικής ιδιοκτησίας (Σ 17). Και εδώ υπάρχουν όρια φυσικά! Τα δικαιώματα δεν μπορούν να

ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος → πλουραλισμός εθνικού οικονομικού συντάγματος, το οποίο είναι διαλεκτικό με αποτέλεσμα μια πολιτική κρατικοποιήσεων & μια φιλελεύθερη πολιτική ιδιωτικοποιήσεων που κορυφώνεται με την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή ένωση (**Σ 80, Σ 28**) → χωρίς υποχρεωτικά να είναι επιταγή η συμμετοχή στην ΕΕ, είναι κατοχυρωμένη συνταγματικά. Θεμελιώδης στόχος είναι η ανάπτυξη μιας ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς με ανταγωνιστικό χαρακτήρα. Συνεπώς έχουμε μια στροφή προς το Σ 5 και ένταση με τα ερμηνευτικά χαρακτηριστικά του άρθρου Σ 106, που δεν διευκολύνουν την είσοδο της χώρας στο ευρώ και στις φιλελεύθερες αγορές διεθνώς. Παράλληλα διαμορφώνονται μνημόνια, με κυρίως το Σ 106 αφού είναι μορφές εντόνου κρατικού παρεμβατισμού. Η ΕΕ τέλει διαρκώς υπό ένα προγραμματισμό της οικονομίας που βρίσκει έρεισμα στο Σ 106. Έτσι δημιουργείται μια αντίφαση με το άνοιγμα των αγορών (πχ στον τζόγο στην Ελλάδα υπάρχει κρατικό μονοπώλιο). Η πιο χαρακτηριστική αντίφαση είναι η ύπαρξη κρατικής παρέμβασης στην ανάγκη για άνοιγμα της αγοράς, με αποτέλεσμα να πολλαπλασιάζεται και τελικώς να γίνεται μεγαλύτερη η κρατική παρέμβαση.

Ατομική ελευθερία και κρατικός παρεμβατισμός

- **Σ 5 & Σ 17₁** : κρίσιμες ομοκεντρικές διατάξεις περί ελευθερίας. Προσδιορίζονται από όρια ωστόσο από το Σ 5₁ και από το Σ 106₂ (ελευθερία, αξία, εθνική οικονομία).
- **Δημόσια οικονομική πολιτική Σ 106_{1,3}** : Η συνταγματική βάση παρέμβασης του κράτους στην οικονομία. Υπάρχουν και άλλες διατάξεις (πχ Σ 79 για φορολογία) αλλά δεν συνιστούν βάση. Η διάταξη επιτρέπει στο κράτος να επιλέξει μοντέλο οικονομικής διακυβέρνησης (π.χ. υποχρέωση συμμετοχής σε επιχειρήσεις).
- **Αλληλεπίδραση των δύο** : Το ένα είναι όριο του άλλου. Προβληματισμός δημιουργείται ως προς την ελευθερία του κράτους να παρεμβαίνει, από τη στιγμή που μπήκαμε στην ΕΕ. Όποτε το Σ 106 έχει πιο συστατικό περιεχόμενο. Επιχείρημα το *solange* (ενόσω είμαστε μέλη της ΕΕ). Η κατάσταση είναι ωστόσο αναστρέψιμη (δυνατότητα εξόδου από την ΕΕ π.χ. Brexit). Θα μπορούσε κάποιος να χαρακτηρίσει το Σύνταγμα ουδέτερο, καθώς και οι δυο πόλοι είναι φορτισμένοι αξιακά. Συνιστά ωστόσο λάθος όρο. Το Σύνταγμα είναι ανοιχτό & πλουραλιστικό, καθώς η ομοκεντρική διάσταση της ελευθερίας δεν είναι ουδέτερη ούτε και τα όρια του **Σ 106** αφού δεν μηδενίζεται ο σκληρός πυρήνας του κράτους.

ΣΤΕ 2194/2006: το πιο εύληπτο κείμενο για τη σύγχρονη ιστορία του οικονομικού συντάγματος (*διάλογος για τις διαφορετικές ερμηνείες του συντάγματος*). Να την διαβάσουμε. Το βασικό ερώτημα αν το Σ 5 είναι ατομικό δικαίωμα.

Πραγματικά περιστατικά: Το Praktiker ζήτησε άδεια λειτουργίας καταστήματος στο Ηράκλειο. Ο νομός αναφερόταν σε εκτίμηση των εξής κριτηρίων για τη χορήγηση άδειας:

- Οικονομικές συνέπειες για την περιοχή
- Κίνδυνος διαρροής εισοδήματος
- Εξυπηρέτηση καταναλωτών κυρίως σε σχέση και με τον οικονομικό ανταγωνισμό της περιοχής
- Χωροταξικός σχεδιασμός (περιβάλλον)

Μετά από μια αιτήσεων και ένδικων βοηθημάτων, φτάνει ενώπιον του ΣΤΕ και το δικαστήριο πρέπει να κρίνει τη συνταγματικότητα της διάταξης ανάλογα με το άρθρο Σ 5 του συντάγματος. Μέχρι τότε η νομολογία έκανε δεκτή την έκδοση αδειών σκοπιμότητας από τη διοίκηση. Όποτε υπήρχε δικαίωμα του νομοθέτη να εκδίδει άδειες για οικονομική δραστηριότητα με ευρύτατη διακριτική ευχέρεια. Αυτό συνιστούσε έντονο κρατικό παρεμβατισμό που αναιρούσε την έννοια ελευθερίας στο όνομα του δημόσιου συμφέροντος. Όποτε το διακύβευμα ήταν ο ορισμός του δικαιώματος ως ατομικό.

Αντίθεση μεταξύ Σ 14₁ και Σ 5₁ : Το Σ 14₁ (ελευθερία έκφρασης) είναι ξεκάθαρη μνεία ατομικού δικαιώματος. Στο Σ 5₁ υπάρχουν ξεκάθαρα τα στοιχεία αλλά το κράτος που προγραμματίζει έχει την πρωταρχία να αποφασίζει! Αυτό δεν συμβαίνει στη ελευθερία της έκφρασης. Αυτό που έκανε η απόφαση ήταν να προσδώσει στο Σ 5 την πρωτοκαθεδρία της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και στο Σ 106 μια δευτερογενή λειτουργία. Η κλασική ως τότε νομολογία ανετράπη με αυτή την άποψη. Η μειοψηφία επανέλαβε την πάλαια άποψη, δηλαδή ότι η σκοπιμότητα πρέπει να συνεχίζει να υφίσταται για λογούς δημόσιου συμφέροντος και ότι το κράτος μπορεί και πρέπει να έχει τον τελευταίο λόγο στα δημοσιονομικά . Το μειονέκτημα αυτής της άποψης είναι ότι ο ενδιαφερόμενος επενδυτής δεν μπορεί ποτέ να είναι απολύτως βέβαιος ότι θα του χορηγηθεί η άδεια ,καθώς οι λόγοι δημόσιου συμφέροντος κρίνονταν εκ των υστέρων με διακριτική ευχέρεια, χωρίς ο νομός να τα έχει προσδιορίσει συγκεκριμένα και ειδικά. Η απουσία αυτού του ρυθμιστικού πλαισίου οδηγούσε στην καταρχήν ρύθμιση από το κράτος.

Σκέψη 12 της απόφασης : σημαντική! Το Σ 5 είναι κλασικό ατομικό δικαίωμα και κατά τούτου δεν μπορεί οι περιορισμοί να είναι δευτερογενείς και να ασκούνται με βάση αντικειμενικά και σαφή κριτήρια που ορίζουν δέσμια αρμοδιότητα στην διοίκηση εκ των πρότερων! Διακριτική ευχέρεια που περιορίζει την οικονομική ελευθερία μπορεί να επιβιώσει μόνο στη διάταξη Σ 24 (προστασία του περιβάλλοντος).

Μια σειρά από ευρωπαϊκές οδηγίες, επέβαλε επίσης οι κρατικοί παρεμβατισμοί να είναι βασισμένοι σε αντικειμενικά κριτήρια διακριτικής ευχέρειας και επέτρεψε δανειοδότηση υπεραγορών στα κράτη μέλη → ίδια γνώμη με το ΣΤΕ.

Γεραπετρίτης: Παλιότερα μπορούσε μια επιχείρηση να λειτουργήσει μόνο αν υπήρχε ρυθμιστικό πλαίσιο. Τώρα όχι! Ισχύει ο κανόνας της κατ' αρχήν ρύθμισης, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα δικαιώματα. Αυτό δεν σημαίνει ότι το κράτος δεν μπορεί εκ των υστέρων να εμπλουτίσει το ρυθμιστικό πλαίσιο. Προφανώς και μπορεί να παρεμβαίνει και να ρυθμίζει τα όρια δράσης των ασκούντων το Σ5₁, όμως τηρώντας τους όρους της ειδικότητας, αντικειμενικότητας, θέσης κριτηρίων με νόμο εκ των πρότερων και τήρησης της αρχής αναλογικότητας.

Προσοχή! Οι αποφάσεις του ΣΤΕ δεν είναι ιδεολογικές . Κρίνονται επί τη βάση τεχνικού δικανικού συλλογισμού ανεξάρτητα από το φιλελεύθερο τους πλαίσιο.

ΣΤΕ 1664 /2011 → φορτηγά & κλειστά επαγγέλματα

Σκέψη 6 sos :Υποχρέωση του νομοθέτη να αιτιολογεί τυπικούς νομούς.

- **Κλειστό επάγγελμα:** προσδιορισμένος αριθμός παροχών της υπηρεσίας . Όποτε αν είναι γ αγορά κορεσμένη δεν μπορεί να μπει νέος. Στην πράξη ωστόσο , δεν υπάρχει πρωτογενής αγορά αδειών αλλά υπάρχει μια δευτερογενής αγορά πωλήσεων υφιστάμενων αδειών! Με το άνοιγμα της αγοράς επέρχεται μηδενισμός της αγοραστικής αξίας της άδειας.
- **Ελεύθερος ανταγωνισμός:** συγκρουόμενες επιχειρήσεις → μπορεί να οδηγήσει σε επικράτηση των μεγάλων και οικονομικό θάνατο των μικρομεσαίων. Οι περιορισμοί του κράτους (ασφάλεια , βιωσιμότητα) δεν μπορούν ν αφορούν το ίδιο τον ανταγωνισμό. Λόγοι δημόσιου συμφέροντος δεν μπορούν να περιορίσουν την είσοδο νέων οικονομικών φορέων και τον ελεύθερο ανταγωνισμό εν γένει. (μόνο την άμυνα , περιβάλλον πχ).

Όποτε ο νομοθέτης πρέπει να προσδιορίζει τους λογούς που προβαίνει σε περιορισμό. Αλλιώς ιδρύεται αυτοτελής λόγος αντισυνταγματικότητας (πλημμελής αιτιολόγηση τυπικού νόμου). Ο δικαστής από την άλλη πρέπει να γνωρίζει αν ο περιορισμός εξυπηρετεί , αν είναι σκόπιμος και αν είναι το λιγότερο επαχθές μέσο ώστε να κάνει τον έλεγχο αναλογικότητας και να δει αν ο σκοπός των αδειών είναι συνταγματικώς θεμιτός.

5/6/2018

Τυχρά παίγνια : είχε γίνει δεκτό στο εθνικό δίκαιο και σε άλλα κράτη ότι η διοργάνωση και η διενέργεια στοιχημάτων κυρίως γύρω από αθλητικά γεγονότα ανήκε στο κράτος (αυτοδιοικούμενο όργανο ΟΠΑΠ) .Συνεπώς υπήρχε κρατικό μονοπώλιο. Το καθεστώς καθιερώθηκε το 2000, με σύμβαση που δόθηκε στον ΟΠΑΠ το αποκλειστικό δικαίωμα με παράλληλη διεύρυνση της αγοράς του ΟΠΑΠ.

Συνάγει με το Σύνταγμα αυτό το κρατικό μονοπώλιο;

Συνιστά οικονομική δραστηριότητα (Σ 5 1) και το να μην επιτρέπεται είναι περιορισμός του ιδίου άρθρου. Ενόψει του Σ 106 δεν είναι παράνομο αλλά με βάση την ενωσιακή νομολογία, τα τυχερά παίγνια εμπίπτουν στις διατάξεις της ελεύθερης κυκλοφορίας, συνεπώς τέθηκε το ερώτημα αν είναι ο σκοπός αυτός θεμιτός. Το δικαστήριο δεν το απέκλεισε εξ αρχής καθώς αποδέχτηκε ότι υπάρχουν λόγοι δημόσιου και γενικού συμφέροντος που δικαιολογούν μονοπώλιο.

- προσπάθεια αντιμετώπισης εθισμού
- συμπεριφορά καταναλωτών
- ομαλή ένταξη στο κοινωνικό σύνολο
- ήρεμη οικογενειακή ζωή
- ενδεχομένως προστασία της δημόσια υγείας,
- πάταξη της εγκληματικότητας-παράνομος στοιχηματισμός

Τεστ ειλικρινείας Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου : Διενήργησε ωστόσο αυστηρό αναλογικό έλεγχο προκειμένου να θεωρηθεί το κρατικό μονοπώλιο θεμιτό με διευρυμένο έλεγχο

συνταγματικότητας. Αναζήτησε αν υπάρχει κατάχρηση εξουσίας από τον νομοθέτη αλλά και αν υφίσταται αναλογικότητα ως θέσπιση και εφαρμογή κανόνων. Άσκησε έτσι μια ολιστική κριτική γύρω από τα στοιχεία του κράτους μέλους προκειμένου να δει αν είναι αναγκαίος ο περιορισμός της οικονομικής ελευθερίας ή υπάρχουν λιγότερο επαχθή μέσα. Παράλληλα διενήργησε έλεγχο αναγκαιότητας και προσφορότητας αλλά και έλεγχο συνέπειας του κράτους ως προς την πάταξη της εγκληματικότητας και του εθισμού προκειμένου να δει αν οι λόγοι δημοσίου συμφέροντος που επικαλέστηκε το ελληνικό κράτος ήταν μια πρόφαση για να αποκλείσει τους ιδιώτες με την εισροή κερδών στο κράτος. Αυτό ονομάστηκε τεστ ειλικρινείας και ήταν αρκετά πιο διευρυμένο από το τεστ αναλογικότητας. Για παράδειγμα, στην Ιταλία η ακραία επιθετική διαφήμιση θεωρήθηκε αντίθετη με το δίκαιο της ένωσης.

ΣΤΕ 3167/ 2014 Μονοπώλιο τυχηρών παιγνίων

Πραγματικά περιστατικά: Βρετανικές εταιρίες θέλησαν να ανοίξουν υποκαταστήματα στην Ελλάδα στο πλαίσιο του ισχύοντος μονοπωλίου. Το ΣΤΕ εξετάζοντας το καθεστώς του 2000 του ΟΠΑΠ κατέληξε κατά πλειοψηφία ότι αν εφάρμοζε το δίκαιο της ένωσης, δεν θα ήταν συμβατό. Έθεσε προδικαστικά ερωτήματα χωρίς προφανή λόγο στο ΔΕΕ για να δώσει χρόνο στον εθνικό νομοθέτη να διορθώσει τα κενά. (προσπάθεια εναρμόνισης της εθνικής έννομης τάξης με το δίκαιο της ένωσης – μη κατάλληλη ρύθμιση του μονοπωλίου) Αν το υφιστάμενο καθεστώς κρινόταν αντίθετο με το δίκαιο της ένωσης , θα γινόταν δεκτή η αίτηση των εταιριών και θα έσπαγε το μονοπώλιο οριστικά. Συνεπώς ο δικαστής δεν αποδοκίμασε το μονοπώλιο αλλά τον τρόπο ρύθμισης του. Ο νομοθέτης δυστυχώς δεν έκανε τίποτα όποτε καταλήξαμε στη δική του 2014, όπου έπρεπε να κριθεί αν θα δεχτεί την αίτηση ακύρωσης . Το 2011 δημιουργήθηκε μια επιτροπή έλεγχου παιγνίων το ,σε μια προσπάθεια ρύθμισης του μονοπωλίου. Κατά την επανεξέταση της υπόθεσης, ο δικαστής έκρινε ότι οι συνέπειες του ακυρωτικού αποτελέσματος επέρχονται με βάση το καθεστώς που ίσχυε όταν κατατέθηκε η αίτηση. Αν στο μεταξύ ωστόσο το κράτος τροποποιήσει το καθεστώς και υπάρχει ρητή ή συμπερασματικά συναγόμενη κατοχυρωμένη αναδρομικότητα, μπορεί να γίνει δεκτό το ισχύον καθεστώς. Συνεπώς το δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ως αλυσιτελή (*παραδεκτός λόγος που όμως στην πράξη ακόμα και αν γίνει δεκτός δεν επιφέρει ουσιαστικό αποτέλεσμα στον αιτούντα*). Και έτσι διατηρήθηκε το μονοπώλιο του ΟΠΑΠ με συνεχείς αμφισβητήσεις. Τέθηκε και ζήτημα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, που συναρτάται με την αρχή τη νομιμότητας, που είναι και το σημαντικότερο κατά τον Γιαννακόπουλο.

Συμμόρφωση στις δικαστικές αποφάσεις και συνέπειες ακυρωτικού αποτελέσματος(δεσ και διοικητική δικονομία) : Η Διοίκηση οφείλει, όταν της αναπέμπεται έγγραφο με βάση δικαστική απόφαση, να εφαρμόζει το νομικό καθεστώς που υπήρχε στο χρονικό σημείο κατάθεσης της αίτησης του σε αυτή. Εξαιρέσεις:

- ο νομοθέτης ρητά αναφέρει ότι ο νέος νομός θέλει να ισχύσει αναδρομικά, όποτε η Διοίκηση εφαρμόζει το νέο καθεστώς
- οι συνθήκες είναι πλέον τέτοιες που είναι αλυσιτελής η Δ να συνεχίζει να εφαρμόζει το προηγούμενο καθεστώς

Γεραπετρίτης: Τα παίγνια γενικά διαφέρουν από την υπόλοιπη οικονομική δραστηριότητα του κράτους. Μπορεί να υπάρχει κλειστή αγορά; Αν δεχτούμε ότι είναι δεκτό το κρατικό μονοπώλιο (περιορισμός) υπό ποιες προϋποθέσεις θα είναι θεμιτό;

Πρώτον, γίνεται να δώσεις άδειες σκοπιμότητας καθώς πρόκειται για μία ειδική αγορά και θα ήταν πρόσφορο για τον καταναλωτή καθώς ο ελεύθερος ανταγωνισμός ευνοεί την επιχειρηματική δραστηριότητα και έτσι ο καταναλωτής ωφελείται από τα καλύτερα προϊόντα (πχ αλυσίδες σουπερμάρκετ)→ υπέρ του καταναλωτή.

Στα τυχερά παίγνια, αντιθέτως, ο καταναλωτισμός λειτουργεί κατά του καταναλωτή. Ο ανταγωνισμός για καλύτερες αποδόσεις μπορεί να καταλήξει σε κίνδυνο για το εθνικό συμφέρον (πχ παράνομη δραστηριότητα, εθισμός ,ηθική ασφάλεια) → σε βάρος του καταναλωτή)

Δεύτερον, μπορεί λοιπόν το κράτος να επιλέξει μια ή καμία άδεια, δηλαδή κλείδωμα ή περιορισμό ανταγωνισμού προς όφελος του δημόσιου συμφέροντος . Γι αυτό και το ΣΤΕ έστειλε παραπεμπτικό ερώτημα στο ΔΕΕ (Υποχρέωση παραπομπής από το ανώτατο δικαστήριο εκτός από περιπτώσεις που είναι σαφές, ρητά ρυθμισμένο).

Το ΔΕΕ σε αυτό το σημείο εφήρμοσε το τεστ ειλικρίνειας (εφαρμογή της αρχής αναλογικότητας σε μια ιδιόμορφη μορφή) σε 2 κατευθύνσεις προκειμένου το κράτος μέλος να δείξει ότι το εννοεί.

- **Ρυθμιστική :** εξέταση ύπαρξης κανόνων που να εξυπηρετούν την πρόληψη του εθισμού καθώς από την άλλη πλευρά υπάρχουν παράπλευροι πυλώνες που εξωθούν τον εθισμό (πχ καζίνο, ιντερνέτ)
- **Πραγματική :** δεν γίνεται ο ολιγοπωλιακός ή μονοπωλιακός παροχής να κάνει επιθετική διαφήμιση. Επιβάλλεται μόνο η αναγκαία διαφήμιση, για να ξέρουν οι παίχτες ότι το νόμιμο κύκλωμα.

Συμπερασματικά, το κράτος δεν γίνεται να είναι ασυνεπές και μη συστηματικό. Δεν είναι τυχαίο ότι η Ελλάδα έχει ένα μακρύ παρελθόν τζόγου . Οι δανειστές έβαλαν φόρο στον τζόγο, στα τσιγάρα κλπ. προκειμένου να φτιάξουν δικά τους μονοπώλια. Συνεπώς το πολιτισμικό και το οικονομικό κριτήριο συνδυάζονται προς όφελος του δημόσιου συμφέροντος.

Αργία της Κυριακής: ορισμένες φορές επιτρέπεται. Εξετάστηκε η δυνατότητα μέσω υπουργικής απόφασης να είναι ανοιχτά πάντα τα καταστήματα σε ορισμένες περιοχές για λόγους προώθησης του τουρισμού. Οι αιτούντες ήταν μικρομεσαίες επιχειρήσεις που δεν μπορούσαν να αντέξουν τον ανταγωνισμό. Υφίσταται επομένως ένταση μεταξύ οικονομικής (ελεύθερης ανοιχτής αγορά) και προσωπικής ελευθερίας (Σ 5). Καθένας έχει δικαίωμα να συμμετέχει και στην κοινωνική ζωή κράτους. Η ένταση αυτή διακρίνεται μέσα στο άρθρο , οπότε δεν χρειάζεται να επικαλεστούμε το Σ 106.

Κατοχυρώνεται συνταγματικά η ενιαία αγία της Κυριακής και γενικώς η αργία;

ΣΤΕ 100/2017 : Συμφώνα με την απόφαση , έχει να κάνει με τις συνταγματικές και θρησκευτικές παραδόσεις της χώρας αν αυτή η αργία θα είναι Κυριακή. Εκ των διατάξεων Σ

2, Σ 5, Σ 21, Σ 22, Σ 25 προκύπτει το δικαίωμα στον ελεύθερο χρόνο, που αφορά όχι μόνο την ανάπαυση του εργαζόμενου αλλά και την ολοκλήρωση της προσωπικότητας του σε κοινωνικό, οικογενειακό και πολιτικό επίπεδο. Αν δεν ήταν ενιαία η αργία, θα είχαμε επίτευξη του πρώτου αλλά δεν θα ήταν δυνατή η ολοκλήρωση της προσωπικότητας. Ωστόσο αναγκαία εξαίρεση επιβάλλεται στα εξής: πρέπει να υπάρχουν και κάποιοι που θα δουλεύουν την καφετερία ή στη Δέη (συνεχής λειτουργία) καθώς και σε καταστήματα σχετικά τον τουρισμό (ψώνια τη νύχτα) αλλά δεν αναιρούν τον κανόνα.

Προβληματισμός δημιουργήθηκε ωστόσο σχετικά με την καινούργια ρύθμιση το 2015 εκ της κυβέρνησης και των δανειστών για το άνοιγμα των καταστημάτων την Κυριακή ενόψει οικονομικής κρίσης. Έγινε έλεγχος συνταγματικότητας του νέου ρυθμιστικού πλαισίου και εν τέλει το ΣΤΕ απεφάνθη κατά της λειτουργίας των καταστημάτων την Κυριακή.

Γεραπετρίτης: Οι διατάξεις του συντάγματος έχουν έναν κανονιστικό περιεχόμενο που είναι επιτακτικό! Δεν υπάρχουν ιδεολογήματα. Για δημιουργία μείζονος πρότασης του δικανικού μας συλλογισμού, χρησιμοποιούμε ως νομικοί όλο το οπλοστάσιο του Συντάγματος. Δεν προβαίνουμε σε αξιολογική κρίση των διατάξεων και στην επιλογή κάποιων από αυτές. Βάση της χώρας μας μπορεί να είναι ο διχασμός αλλά εμείς υποχρεούμαστε να εφαρμόζουμε το σύνταγμα ολιστικά.

Τελευταίες παρατηρήσεις:

- **Ειδικές συνταγματικές διατάξεις αντί των γενικών**
- **Μπορεί ο ΠτΔ να είναι αλλόθρησκος;** Διχογνωμία. Εξετάζουμε με βάση τη συστηματική, διασταλτική & γραμματική ερμηνεία. Ο όρκος είναι ορθόδοξος, ωστόσο στα προσόντα δεν αναφέρεται. Οι βουλευτές έχουν δικαίωμα και πολιτικού όρκου. Θα μπορούσε να θεμελιωθεί και στις διατάξεις σχετικά με τη θρησκευτική ελευθερία, την ισότητα κλπ
- **Άρθρο 3 ΕΣΔΑ απαγόρευση βασανιστηρίων** → μπορούμε να το επικαλεστούμε για να την θερμοκρασία των αιθουσών (μη ύπαρξη κλιματισμού)